

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Michaela Krobová

**METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VRAŽD
SE ZAMĚŘENÍM NA DŮKAZNÍ VYUŽITÍ MIKROSTOP**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 4. 2. 2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 211 616 znaků včetně mezer.

Michaela Křobová

V Praze dne 4. 2. 2024

Poděkování

Ráda bych poděkovala prof. JUDr. Janu Musilovi, CSc. za odborné vedení této práce a vynaložený čas. Dále mé díky patří rodině a přátelům za podporu během celého studia.

Obsah

ÚVOD	1
1. TRESTNÉ ČINY PROTI ŽIVOTU.....	3
1.1. Vybrané trestněprávní aspekty	3
1.1.1. Typové znaky trestných činů vymezených v § 140 až § 142 TZ.....	4
1.1.2. Vražda, zabití a vražda novorozeného dítěte matkou, nastínění jejich trestněprávních odlišností	6
1.2. Statistické údaje o trestném činu vraždy dle § 140 TZ v České republice	10
2. METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ TRESTNÉHO ČINU VRAŽDY	14
2.1. Vybrané aspekty kriminalistické charakteristiky vražd.....	15
2.1.1. Způsoby páchaní a utajování	15
2.1.2. Motivy.....	19
2.2. Typicky vytvářené stopy	20
2.3. Zvláštnosti podnětu k vyšetřování.....	23
2.4. Typické vyšetřovací situace a jejich vliv na počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony	23
2.4.1. Existuje podezření, že byla spáchána vražda, ale nebylo nalezeno tělo oběti	24
2.4.2. Existuje podezření, že byla spáchána vražda a tělo oběti bylo nalezeno.....	25
2.4.3. Existuje podezření, že byla spáchána vražda a pachatel je znám.....	33
2.4.4. Existuje podezření, že byla spáchána vražda, ale není znám pachatel.....	33
2.5. Vyšetřovací verze	34
2.6. Následné vyšetřovací a operativně-pátrací úkony	35
2.6.1. Výsledky.....	35
2.6.2. Expertní zkoumání a další úkony	37
2.7. Některé problematické otázky vyšetřování	38
2.8. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování, kriminalistická prevence	39
3. MIKROSTOPY A JEJICH KRIMINALISTICKÁ SPECIFIKA	41
3.1. Stručný historický nástin	41
3.2. Kriminalistická charakteristika a dělení	43

3.3.	Negativní vlivy působící na informační hodnotu mikrostop	44
3.4.	Specifické zásady práce s mikrostopami	46
3.5.	Vyhledávání a zajišťování	48
3.6.	Laboratorní zkoumání	50
4.	DŮKAZNÍ VYUŽITÍ MIKROSTOP	55
4.1.	Přesah kriminalistiky do dokazování	55
4.2.	Důkazní prostředky, nepřímé důkazy	56
4.3.	Problematika interpretace mikrostop v procesu dokazování	59
4.3.1.	<i>Specifika konkrétního případu</i>	<i>60</i>
4.3.2.	<i>Kriminalistická identifikace a stochastický přístup</i>	<i>61</i>
5.	KAZUISTIKA	68
5.1.	Úvodní shrnutí případu	68
5.2.	Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 9. 2014, č. j. 69 T 6/2014– 1252	69
5.2.1.	<i>Skutkový stav</i>	<i>69</i>
5.2.2.	<i>Důkazní řízení</i>	<i>69</i>
5.2.3.	<i>Hodnocení důkazů</i>	<i>71</i>
5.3.	Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 1. 2015, č. j. 6 To 102/2014-1344	72
5.4.	Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 18. 3. 2015, č. j. 69 T 6/2014– 1488	73
5.4.1.	<i>Doplnění dokazování</i>	<i>73</i>
5.4.2.	<i>Hodnocení důkazů</i>	<i>75</i>
5.5.	Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2015, č. j. 6 To 41/2015-1572	76
5.6.	Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 11. 2015, č. j. 69 T 6/2014– 1690	77
5.6.1.	<i>Doplnění dokazování</i>	<i>77</i>
5.6.2.	<i>Hodnocení důkazů</i>	<i>78</i>
5.7.	Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, č. j. 6 To 16/2016-1813	79
6.	ZÁVĚREČNÉ ÚVAHY A NÁVRHY	80

ZÁVĚR	83
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	85
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	85
ABSTRAKT	95
ABSTRACT	96

Úvod

Trestný čin vraždy je fenomén, který vzbuzuje velký zájem mezi laickou i odbornou veřejností. Jedná se sice o trestný čin méně častý, zato společensky mimořádně závažný. Případy vražd, zejména těch brutálních, vyvolávají ve společnosti obavy a silně jí rezonují. Tyto pocity kolikrát umocňují média, pro která jsou vraždy senzací. Téma vražd je současně pro jeho interdisciplinaritu nejen v hledáčku kriminalistů a právníků, ale i psychologů a sociologů.

Každá vražda je pro vyšetřovatele výzvou, která vyžaduje pečlivý, systematický a vysoce odborný přístup. Prioritou je co nejrychlejší objasnění skutku a zjištění pachatele. Je proto stěžejní, aby vyšetřovatelé vycházeli z ucelené metodiky vyšetřování, která bude zohledňovat situaci ve společnosti a kriminalistické trendy, které mohou celý proces zefektivnit a urychlit. Vyhovující rozpracování metodiky vyšetřování vede ke zvyšování míry objasněnosti případů vražd, a posiluje tak v tomto směru důvěru společnosti v činnost orgánů činných v trestním řízení.

Mou snahou je vymezit problematiku nejen z teoretického, ale i praktického hlediska. Na samotném začátku práce bude čtenář seznámen se současným trestněprávním vymezením vraždy obohaceným o statistické přehledy Policie ČR. Následuje kapitola zaměřená na vybrané otázky metodiky vyšetřování vražd, jež v sobě kloubí jak prvky trestněprávní, tak kriminalistické.

K objasnění vraždy ve velké míře přispívají nálezy materiálních stop. Hranice jejich zkoumání se s modernizací kriminalistiky a souvisejících oborů neustále posouvají, a jde proto o oblast aktuální a dynamickou. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla zbývající části diplomové práce detailněji zaměřit na poměrně specifickou oblast stop, kterou jsou stopy mikroskopické – tzv. mikrostopy, jež jsou v případech takto závažné kriminality často zajišťovány a zkoumány. Expertní zkoumání mikrostop bezprostředně souvisí s jejich důkazním využitím, které v současnosti čelí různým výzvám z důvodu jejich obtížné interpretace. Aby bylo téma čtenáři co nejvíce přiblíženo, bude prezentováno na kazuistice. Úplný závěr diplomové práce nabídne vlastní zamyšlení a návrhy k tématu.

Cílem této diplomové práce je poskytnout ucelený vhled do procesu vyšetřování vražd a seznámit čtenáře se základními východisky a postupy orgánů činných v trestním řízení. Dále si diplomová práce klade za cíl vymezit kriminalistická specifika mikrostop, upozornit na

některé perspektivní, ale na druhou stranu i problematické oblasti jejich zkoumání a interpretace a analyzovat možnosti jejich důkazního využití v trestním řízení.

1. Trestné činy proti životu

1.1. Vybrané trestněprávní aspekty

Trestné činy proti životu nalezneme v popředí zvláštní části zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, již přes 14 let. Systematicky jsou zařazeny spolu s trestnými činy proti zdraví do její I. hlavy, která se dále vnitřně štěpí do pěti samostatných dílů. Lidský život, jako druhově chráněný objekt, požívá stěžejní ochrany v dílu prvním, a to konkrétně v § 140 až §144 TZ, kde je obsažena skutková podstata následujících trestných činů:

- vražda (§ 140 TZ),
- zabití (§ 141 TZ),
- vražda novorozeného dítěte matkou (§ 142 TZ),
- usmrcení z nedbalosti (§ 143 TZ), a
- účast na sebevraždě (§ 144 TZ).

Vzhledem k tomu, že je tato diplomová práce zaměřena na vyšetřování vražd, tj. úmyslných usmrcení, nebudou trestné činy usmrcení z nedbalosti a účast na sebevraždě v textu dále rozvíjeny. Naopak skutková podstata trestných činů zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou a jejich odlišnosti od trestněprávního pojetí vraždy budou v práci stručně popsány. Z pohledu trestněprávní teorie sdílí s vraždou dle § 140 TZ některé podobnosti a jsou mimo jiné považovány za její privilegované skutkové podstaty.¹

Pořadí jednotlivých hlav ve zvláštní části trestního zákoníku není náhodné, ale reflektuje kriminálně politickou koncepci a systém společenských zájmů a hodnot tak, jak si dle významu stojí, či by alespoň měly stát, na pomyslném hodnotovém „žebříčku“ společnosti.² Pokud bychom srovnali zvláštní část současného trestního zákoníku s předchozí trestněprávní úpravou,³ určitě by naší pozornosti neuniklo, že ochrany se nyní prioritně dostává namísto státu a společnosti individuálním zájmům člověka, především lidskému životu, zdraví, tělesné integritě, nedotknutelnosti člověka, důstojnosti či osobní svobodě. Člověk je v moderním státě chápán jako centrum společenského uspořádání, totalitní stát naopak chápal „člověka více jako nástroj, než jako účel“,⁴ od čehož se současná koncepce trestního zákoníku razantně odvrací

¹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, 10, s. 54.

² ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 600-603.

³ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁴ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, str. 600-603.

a zajišťuje na prvním místě ochranu lidským právům a hodnotám, které jsou garantovány nejen českou právní úpravou,⁵ ale i mezinárodními dokumenty⁶ a akty práva Evropské unie.⁷

Smrt se jako následek trestného činu vyskytuje i v jiných hlavách zvláštní části trestního zákoníku, a to v kvalifikovaných skutkových podstatách nejrůznějších trestných činů (např. trestný čin obchodování s lidmi v § 168 odst. 1 nebo 2, 5 TZ, trestný čin loupeže v § 173 odst. 1, 4 TZ a další). Lidský život zde není hlavním či jediným chráněným objektem. Třeba také dodat, že se v těchto případech musí jednat o usmrcení nedbalostní, nikdy úmyslné.⁸ Pokud by pachatel jednal s úmyslem jiného usmrtit, bylo by nutné uvažovat o souběhu tohoto trestného činu s trestným činem vraždy.

1.1.1. Typové znaky trestných činů vymezených v § 140 až § 142 TZ

Kriminalita spočívající v úmyslném usmrcení jiného je rozmanitá. Pachatele v jednotlivých případech vedou ke spáchání skutku odlišné motivy, pohnutky a situace. Předchází jim také rozdílné úvahy. Tyto nuance jsou vnímány i ze sociálního hlediska – podle okolností případu může společnost vyhodnotit daný útok proti životu jako více „ospravedlnitelný“, tedy dle některých vyžadující méně tvrdý postih, nebo naopak jako obzvláště zavrženíhodný, tedy vyžadující přísnější postih. Právní úprava na tuto skutečnost reaguje a trestní zákoník obsahuje poměrně diferenciované pojetí homicidií.

Považuji za vhodné se nejprve krátce zmínit o obligatorních znacích skutkových podstat trestného činu vraždy, zabití a vraždy novorozeného dítěte matkou, jelikož sdílí některé podobnosti. O jejich odlišnostech, spočívajících zejména v rovině subjektivní stránky, je pojednáno v navazujícím bodě 1.1.2.

OBJEKT

Chráněným objektem je lidský život jako nejvyšší hodnota, a to bez ohledu na to, v jakém zdravotním stavu se člověk nachází.

V této souvislosti čelíme otázce, kdy lidský život počíná, tedy jakým okamžikem se plod stává člověkem. Historicky se této problematice věnuje jak odborná literatura, tak judikatura.

⁵ Zejména můžeme hovořit o čl. 6 Listiny základních práv a svobod ČR: „(1) Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. (2) Nikdo nesmí být zbaven života.“

⁶ Např. čl. 3 nezávazné Všeobecné deklarace lidských práv (1948, OSN), čl. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (1950, Rada Evropy), čl. 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (1966, OSN).

⁷ Např. čl. 2 Listiny základních práv Evropské unie (2000, EU).

⁸ Jedinou výjimkou je trestný čin obecné ohrožení dle § 272 odst. 1, 3 písm. a) TZ.

V současné právní teorii je zastáván názor, že za takový okamžik se považuje začátek porodu.⁹ Tím lze rozumět okamžik, kdy se při porodu objeví hlavička či jiná vedoucí část dítěte.¹⁰

Lidský život naopak končí „nenávratnou ztrátou funkce celého mozku, včetně mozkového kmene, nebo nevratná zástava krevního oběhu“,¹¹ kdy je obnovení všech životních funkcí již vyloučeno. Z pohledu soudního lékařství hovoříme v případě úmyslných usmrcení vždy o tzv. traumatické (zevní) příčině smrti.¹² Při vyšetřování vražd je odhad okamžiku smrti, resp. doby, která uplynula od úmrtí do nálezů těla (vedle určení její příčiny či zjištění totožnosti mrtvé osoby) jednou ze stěžejních otázek kriminalistiky.¹³

PACHATEL (SUBJEKT)¹⁴

Pachatelem¹⁵ trestných činů vraždy a zabití může být jakákoliv fyzická osoba, tzv. obecný subjekt. Jen v případě vraždy může být pachatelem i právnická osoba.¹⁶

Pachatelem trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou může být pouze matka¹⁷ novorozeného dítěte (tzv. konkrétní subjekt¹⁸).

Doplňuji, že aby bylo možné považovat fyzickou osobu za pachatele, musí být splněny i tzv. obecné znaky trestného činu vymezené v obecné části trestního zákoníku, a to, že osoba musí v době spáchání činu dovršit zákonem stanovený věk patnácti let a být přičetná.¹⁹

OBJEKTIVNÍ STRÁNKA²⁰

Objektivní stránka spočívá v usmrcení, jakožto následku protiprávního jednání. Je nerozhodné, jaké prostředky jsou k tomu použity a jakým způsobem k usmrcení jiného dojde –

⁹ ŠČERBA, Filip. § 140 [Vražda]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

¹⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 549.

¹¹ Viz definice uvedená v § 2 písm. e) zákona č. 285/2002 Sb. o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon).

¹² HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2022. Dostup. z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-pro-pravniky-1188838/>.

¹³ RYBÁŘ, Miroslav. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 114.

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 614.

¹⁵ § 22 odst. 1 (přímý pachatel) a odst. 2 (nepřímý pachatel) TZ.

¹⁶ § 7 ZTOPO.

¹⁷ § 775 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník: „Matkou dítěte je žena, která je porodila.“

¹⁸ § 114 TZ.

¹⁹ § 25, §26 TZ a u mladistvého pak i § 5 odst. 1 ZSVM.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 550.

ať už konáním nebo opomenutím, náhle (např. zastřelením) či jako výsledek dlouhodobého zanedbávání či týrání oběti.

Mezi jednáním a škodlivým následkem musí být příčinná souvislost, jejíž vývoj je alespoň v hrubých rysech kryt zaviněním pachatele.

SUBJEKTIVNÍ STRÁNKA²¹

Trestněprávní odpovědnost je založena na principu odpovědnosti za zavinění (ve formě úmyslu či nedbalosti). Hovoříme o tzv. subjektivní odpovědnosti vyjádřené pomocí principu *nullum crimen sine culpa*. Předmětné trestné činy jsou úmyslnými usmrceními.

Závěr o existenci určité formy zavinění pachatele je jednou z nejzásadnějších právních otázek celého řízení, jelikož na ní závisí posouzení trestní (ne)odpovědnosti osoby. Pokud z výsledků dokazování logicky nevyplyne alespoň nepřímý (eventuální) úmysl²² oběť usmrtit, nebude možné osobu uznat vinnou ze spáchání žádného z trestných činů v § 140 až § 142 TZ. Úmysl pachatele se musí vztahovat jak k jednání, tak i k jeho následku. Dokazování zavinění je přitom velmi problematické, jelikož jde o hodnocení vnitřního prožívání a úvah osoby, které není z vnějšku pozorovatelné. Z těchto důvodů jej lze dokazovat zpravidla jen nepřímou z okolností objektivní povahy.²³

1.1.2. Vražda, zabití a vražda novorozeného dítěte matkou, nastínění jejich trestněprávních odlišností

Pokud se v průběhu trestního řízení prokáže, že smrt byla pachatelem způsobena úmyslně, může být skutek právně vyhodnocen a stíhán alternativně jako vražda, zabití, nebo vražda novorozeného dítěte matkou v závislosti na dalších okolnostech. Jak již bylo zmíněno výše v textu práce, trestný čin zabití a vražda novorozeného dítěte matkou jsou ve vztahu k vraždě jejími privilegovanými skutkovými podstatami. To mimo jiné znamená, že jsou k trestnému činu vraždy v poměru speciality a jejich jednočinný souběh je vyloučen.²⁴

²¹ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 203, 216.

²² Situace, kdy pachatel musel alespoň vědět, že svým jednáním směřuje k usmrcení jiného a s takovým následkem musel být přinejmenším srozuměn. Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.04.1972, sp. zn. 2 Tzf 1/72.

²⁴ ŠČERBA, Filip. § 140 [Vražda]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

VRAŽDA (§ 140 TZ)

Nejtěžším trestným činem proti životu je dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku vražda, což se v zákoně projevuje ve výši trestní sazby, která výrazně převyšuje trestní sazby za ostatní trestné činy proti životu. Struktura ustanovení § 140 TZ rozlišuje základní skutkovou podstatu vraždy, a to vraždu prostou (odst. 1), a následně její kvalifikovanou skutkovou podstatu, kterou je vražda premeditativní (odst. 2).

Vraždu prostou odborná literatura vymezuje negativně (zbytkově). Zjednodušeně jde o takové úmyslné usmrcení jiného, které není možné kvalifikovat ani jako zabití, ani jako vraždu premeditativní.²⁵ Jedná se o jednání pachatele v náhlém hnutí mysli, které potlačí racionální úvahu pachatele a jeho obvyklé zábrany.²⁶

Naopak premeditativní vražda je založena na tzv. premeditaci neboli myšlenkové činnosti pachatele „*spočívající v hodnocení protichůdných motivací, která předchází a podmiňuje jeho rozhodnutí spáchat trestný čin, popř. spáchat jej i určitým způsobem.*“²⁷ Premeditace není zvláštním znakem úmyslu či jeho součástí, ale naopak jde o okolnost, která stojí vně.²⁸ Premeditace svědčí o vědomém rozhodování pachatele, hodnocení pozitiv a negativ jeho jednání a tzv. úmyslu předem uváženému předchází.

Trestní zákoník zná dvě formy premeditace, a to rozmysl a předchozí uvážení. V obou případech má pachatel při páchání činu vědomou kontrolu nad svým jednáním, ke kterému došlo po racionální úvaze. Absentuje zde spontánnost, jelikož pachatel před samotným jednáním zvážil zásadní okolnosti svědčící pro i proti jednání, jeho důsledky a zvolil vhodné prostředky,²⁹ což ve srovnání s vraždou prostou ještě razantněji poukazuje na jeho neúctu a lhostejnost k lidskému životu. Vražda podle odst. 2 ustanovení § 140 TZ je proto přísněji trestná.

Definice rozmyslu ani předchozího uvážení nejsou obsaženy v zákoně. Zásadní rozdíl mezi nimi dle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku tkví v tom, že rozmysl je představován spíše krátkou úvahou, zatímco předchozí uvážení spočívá v plánování jednání (včetně způsobu provedení a užití případných prostředků). Plán nemusí být promyšlen do nejmenších detailů,

²⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 550-551.

²⁶ PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009, s. 181.

²⁷ HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Prameny a nové proudy právní vědy, s. 141, 193.

²⁸ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, 10, s. 55.

²⁹ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 8 Tdo 1298/2020, ze dne 13. 1. 2021.

ale postačí pouze rámcové vymezení pachatelovy představy. Během samotného páčání trestného činu může být připravený plán a zamýšlený sled událostí pozměněn.³⁰ Zatímco rozmysl předchází útoku na život bezprostředně nebo jen s malým časovým odstupem, pro předchozí uvážení je typický delší časový úsek mezi počátkem promýšlení a plánování činu a jeho samotným spácháním.³¹ Je tak lehce seznatelné stadium přípravy útoku dle § 20 TZ, která je v případě trestného činu vraždy (jakožto zvlášť závažného zločinu) vždy trestná.

Rozmysl představuje v porovnání s předchozím uvážením méně závažnou a zároveň užší formu premeditace a jeho podstata je v předchozím uvážení obsažena. Rozmysl a předchozí uvážení jsou vedle sebe neslučitelné, a proto soud tyto znaky nemůže v právní větě výroku o vině užít současně.³²

ZABITÍ (§ 141 TZ)

Skutková podstata trestného činu zabití reaguje na situace, kdy osoba usmrtí člověka buď „z důvodu silného rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí myslí anebo z důvodu předchozí zavrženíhodného jednání poškozeného.“³³ Vzhledem k emoční vyhocenosti situace dochází ke zúžení vnímání pachatele, k odstranění jeho zábran, což má polehčující efekt.³⁴

V prvé řadě tedy můžeme hovořit o silném rozrušení neboli afektu pachatele, ke kterému došlo jako obranná reakce na určitou mimořádně vypjatou či zoufalou situaci nebo zátěžový okamžik. V pachateli je vystupňován strach o ztrátu vlastního života, a k usmrcení jiného tak dojde v důsledku zkratkovitého jednání.³⁵ Za omluvitelné hnutí myslí nebude typicky možné považovat silné rozrušení pachatele pod vlivem alkoholu způsobené jeho hněvem a vztekem, které bylo vyvoláno nadměrným hlukem v okolí z důvodu oslav.³⁶ Afekt také nelze v žádném případě zaměňovat s nepřičetností, která vylučuje trestní odpovědnost.

Druhou privilegující okolností je zavrženíhodného jednání poškozeného, tedy forma provokace. V tomto případě není nutné, aby byl pachatel silně rozrušen, je ale zásadní, aby provokace korespondovala s významem ochrany života³⁷ a dosahovala dostatečné intenzity.

³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tdo 1316/2017, ze dne 9. 11. 2017.

³¹ HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, 10, s. 56.

³² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2012, spis. zn. 7 To 51/2012.

³³ § 141 odst. 1 TZ.

³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010.

³⁵ HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Prameny a nové proudy právní vědy, s. 141, 206-207.

³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 4 Tdo 1517/2010.

³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010.

Bude se tedy zejména jednat o „závažné útoky na lidský život, zdraví, svobodu a důstojnost, (...) jednání z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující nebo hrozící způsobit závažnou újmu na jejich právech.“³⁸

Trestní zákoník v případě trestných činů vraždy i zabití obsahuje i kvalifikované skutkové podstaty,³⁹ které vždy zohledňují znaky podmiňující užití přísnější trestní sazby. Těmito znaky jsou typicky těžší následek (usmrcení dvou a více osob), závažný způsob spáchání činu (opětovně, zvláště surově), zvláštnosti v předmětu útoku (těhotná žena, úřední osoba, dítě mladší 15 let, ...) či zavrženíhodná pohnutka.⁴⁰

VRAŽDA NOVOROZENÉHO DÍTĚTE MATKOU (§ 142 TZ)

Tohoto trestného činu se může dopustit jen matka novorozeného dítěte, která při porodu nebo bezprostředně po něm v rozrušení způsobeném porodem usmrtí novorozence. Rozrušení způsobené porodem je mimořádný stav vyvolaný fyziologickými změnami, které vedou k naprosté změně v chování rodičky. Takové psychické rozpoložení matky zabraňuje rozvinutí mateřského pudu a zpravidla trvá maximálně několik hodin po porodu. Dokazování tohoto stavu se provádí znaleckým posudkem porodníka.⁴¹

Z popisu trestných činů můžeme seznat, že pozitivní právo v oblasti úmyslných usmrcení pracuje jak s kvalifikačními, tak privilegujícími okolnostmi, čímž rozlišuje různě závažné formy dolůzních usmrcení a formuje jak přísněji trestné (kvalifikované), tak mírněji trestné (privilegované) skutkové podstaty vraždy. Lze shrnout, že v trestním zákoníku jsou zohledněny tři okolnosti, kterými jsou (1) *afekt*, (2) *premeditace* a (3) *provokace*.⁴² Pro účely právní kvalifikace jednotlivých skutků budou vzhledem k povaze těchto trestných činů hrát klíčovou roli znalecké posudky z oboru psychologie a psychiatrie.⁴³

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 693/2011.

³⁹ § 140 odst. 3 TZ a § 141 odst. 2 TZ.

⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022, s. 558.

⁴¹ ŠČERBA, Filip. § 142 [Vražda novorozeného dítěte matkou]. In: ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

⁴² HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Prameny a nové proudy právní vědy, s. 189.

⁴³ ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRIVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022, s. 203, 216.

1.2. Statistické údaje o trestném činu vraždy dle § 140 TZ v České republice⁴⁴

Pro účely předkládané práce považuji za důležité vymezit problematiku nejen teoreticky, ale rovněž reflektovat její praktickou rovinu prostřednictvím statistik, které každoročně zpracovává Policie ČR.

Počet spáchaných skutků koreluje s celospolečenským děním a naladěním. Negativní stav společnosti, ve které se u mnoha jedinců mohou projevovat tendence řešit spory násilně, se odrazí ve zvýšeném počtu spáchaných trestných činů.⁴⁵

Vedle dokonaného trestného činu vraždy dle § 140 TZ je ve statistikách zohledněn i trestný čin vraždy ve stadiu pokusu dle § 21 TZ. V roce 2022 byla ve stadiu pokusu spáchána téměř polovina registrovaných skutků. Ze statistik rovněž vyplývá, že nejvíce skutků je motivováno osobními vztahy – rodinnými či partnerskými.⁴⁶

Ve statistikách Policie ČR je vždy sledován stav ke konci předmětného roku. Pro účely lepšího pochopení hodnot si nejprve dovoluji stručně vymezit pojmy, se kterými statistiky pracují:

- pojem „*registrovaný skutek*“ je trestný čin, u kterého bylo zahájeno trestní řízení v předmětném období a je dosud neukončen nebo ukončen určitými způsoby,
- „*objasněný skutek*“ je skutek, kde datum zahájení trestního řízení i datum objasnění je ve stejném období – tedy od 1. ledna do 31. prosince předmětného roku,
- „*objasněnost*“ (udává se v %) je podíl počtu objasněných skutků a počtu registrovaných skutků, je tedy vždy menší nebo rovna 100 %,

⁴⁴ POLICIE ČR. Statistiky vražd. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-vrazd.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2016. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2018. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2019. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2021. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>, POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

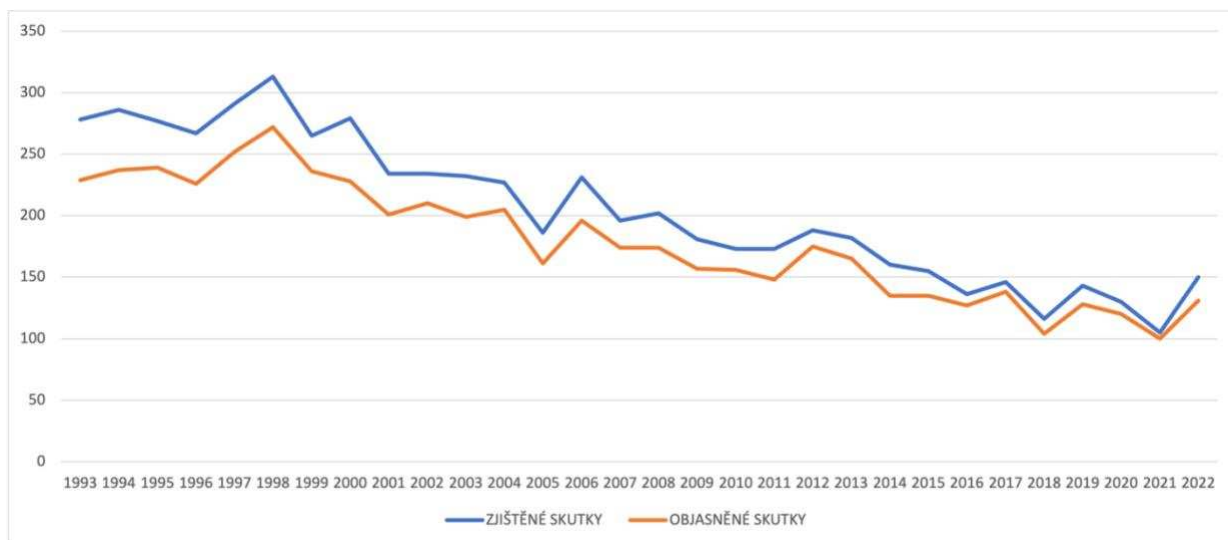
⁴⁵ POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

⁴⁶ Tamtéž.

- „dodatečně objasněné“ skutky jsou skutky, kde datum zahájení trestního řízení je před 1. lednem předmětného roku a datum objasnění je v období od 1. ledna předmětného roku.

ROK	REGISTROVANÉ SKUTKY	OBJASNĚNÉ SKUTKY	OBJASNĚNOST V %	OBJASNĚNÉ DODATEČNĚ
1993	278	229	82,4 %	-
1994	286	237	82,9 %	9
1995	277	239	86,3 %	8
1996	267	226	84,6 %	7
1997	291	252	86,6 %	5
1998	313	272	86,9 %	4
1999	265	236	89,1 %	9
2000	279	228	81,7 %	13
2001	234	201	85,9 %	7
2002	234	210	89,7 %	8
2003	232	199	85,8 %	5
2004	227	205	90,3 %	11
2005	186	161	86,6 %	9
2006	231	196	84,8 %	9
2007	196	174	88,8 %	6
2008	202	174	86,1 %	9
2009	181	157	86,7 %	6
2010	173	156	90,2 %	14
2011	173	148	85,5 %	10
2012	188	175	93,1 %	15
2013	182	165	90,7 %	7
2014	160	135	84,4 %	11
2015	155	135	87,1 %	13
2016	136	127	93,4 %	12
2017	146	138	94,5 %	10
2018	116	104	89,7 %	4
2019	143	128	89,5 %	6
2020	130	120	92,31 %	3
2021	105	100	95,24 %	5
2022	150	131	87,3 %	6

Tabulka č. 1 – shrnutí statisticky sledovaných hodnot ohledně vražd od vzniku České republiky do roku 2022

Graf č. 1 – registrované skutky a jejich objasněnost v rozhodném období (bez zohlednění dodatečně objasněných případů)

Z uvedených hodnot můžeme ohledně předmětné kriminality vyvodit hned několik zajímavých závěrů.

Množství spáchaných vražd (či jejich pokusů) v českém prostředí postupně klesá. Zároveň se zvyšuje míra jejich objasněnosti, což svědčí o kvalitní práci policistů a jiných expertů, zodpovědném a rychlém výkonu jejich služby a využívání dostupných nástrojů pro odhalování kriminality.

V poslední době je zajímavé sledovat jednak rok 2018, ve kterém došlo k poklesu nejen násilné, ale celkové kriminality, když byl v tomto roce dle informací Ministerstva vnitra ČR zaznamenán nejnižší počet registrovaných trestných činů za posledních minimálně 15 let.⁴⁷ Co se týká trestného činu vraždy, oproti roku 2017 došlo v roce 2018 k poklesu o 30 registrovaných skutků, tj. poklesu o 20,5 %.

Další zajímavý pokles hodnot lze sledovat v období od roku 2020 do roku 2021, který lze přisuzovat zejména omezené mobilitě osob napříč republikou z důvodu opatření zavedených

⁴⁷ Ministerstvo vnitra České republiky. *Vyhodnocení Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020 a Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020 za rok 2018*. mvcr.cz [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewif3_KtjLyCAxWh_rsIHRCiCj4QFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fvyhodnoceni-ap-sp-za-2018-pdf.aspx&usg=AOvVaw1wa1gQhJFzDH5nAWkrwlZJ&opi=89978449.

v souvislosti s pandemií nemoci COVID-19.⁴⁸ V roce 2021 byl dokonce evidován nejnižší počet registrovaných skutků od vzniku samostatného českého státu. V tomto roce také dosáhla míra objasněnosti svého dosavadního maxima, tj. 95,24 %.

Naopak v roce 2022 spatřujeme prudký nárůst počtu registrovaných skutků oproti roku 2021, celkem o 45, tj. více než 40 %. Tuto skutečnost lze spojovat s rozvolněním protipandemických opatření, které vedlo k vrácení společnosti do „původního“ režimu před pandemií, a současně i větším vypětím ve společnosti z důvodu válečného konfliktu na Ukrajině nebo zhoršení ekonomické situace v ČR.⁴⁹

⁴⁸ POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2021. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

⁴⁹ POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

2. Metodika vyšetřování trestného činu vraždy

Metodiku vyšetřování můžeme chápat jako ucelený soubor kriminalistických doporučení, které mají za cíl napomoci úspěšně vyhledávat, objasňovat a vyšetřovat trestné činy.⁵⁰ Metodika vyšetřování, jako samostatná část kriminalistiky, je především systémem:

- kriminalistických charakteristik trestných činů, které jsou základem pro jejich rozřazení do skupin dle typových shod,
- typických stop, které vznikají při páchání trestných činů,
- typických vyšetřovacích situací,
- modelů činnosti vyšetřovatele při vyšetřování, a
- kriminalistické prevence trestných činů.⁵¹

Různé typy trestné činnosti vyžadují i různé kriminalistické přístupy při jejich objasňování. Vyšetřovatelé postupují odlišně při vyšetřování trestných činů majetkových, kybernetických nebo trestných činů proti životu, když svou pozornost zaměřují například na shromažďování rozdílných druhů stop. Vedle obecných pravidel a zásad vyšetřování se tak v kriminalistické vědě formují dílčí metodiky vyšetřování, které reagují na odlišné typizované kriminalistické charakteristiky různých skupin trestných činů. Zmínit lze například metodiku vyšetřování vražd, krádeží, podvodů, požárů, dopravních nehod a další.⁵²

Teorie vyšetřování má bezesporu přesah do vyšetřovací a soudní praxe v rámci různých stadií trestního řízení.⁵³ Nejen, že dostatečné rozpracování teorie umožňuje rozvoj samotné kriminalistiky, resp. kriminalistických metod, ale v důsledku celkové systematizace rovněž napomáhá efektivnímu provádění vyšetřování. V konečném důsledku umožňuje postavení pachatele před soud a jeho usvědčení, poněvadž teorie vyšetřování úzce souvisí i s teorií dokazování.⁵⁴

Je-li nalezena mrtvola, uplatňují vyšetřovatelé tzv. domněnku vraždy. To znamená, že existují-li pochybnosti o příčině smrti, je z pohledu kriminalistiky i následného trestního řízení

⁵⁰ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 7.

⁵¹ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 4.

⁵² KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 159.

⁵³ Tamtéž, s. 158.

⁵⁴ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 379.

vhodné, aby byl případ vyšetřován jako vražda, jelikož se jedná o nejkompexnější vyšetřovací metodiku úmrtí.⁵⁵ Tento postup je tedy příhodný i v situacích, kdy se na první pohled úmrtí jeví jako sebevražda nebo náhlá smrt, a to z důvodu, že vrazi se v některých případech snaží své jednání zakrývat a upravují místo činu či páchají vraždy tak, aby vyšetřovatele zmátli a odvedli jejich pozornost na možnost jiné vyšetřovací verze. Takovými pachateli byli kupříkladu manželé Stodolovi, kteří před více než 20 lety vraždili osoby v důchodovém věku se špatným zdravotním stavem. Místo činu a způsob páchaní vražd vždy přizpůsobovali tak, aby se situace jevila jako náhlá smrt nebo jako sebevražda.⁵⁶

Zvláštní společenská nebezpečnost spojená s trestnými činy proti životu vyžaduje soustředění odborných znalostí a dovedností z různých oborů. Vyšetřování vražd je typické pro týmovou spolupráci vyšetřovatelů a operativních pracovníků s kriminalistickými techniky, koronery, soudními lékaři a dalšími profesionály z oboru forezních věd. Při objasňování specifických kriminalistických otázek nemohou postupovat zcela odděleně, neboť takové provádění činnosti by mohlo neodůvodněně prodloužit celé vyšetřování.⁵⁷

2.1. Vybrané aspekty kriminalistické charakteristiky vražd

2.1.1. Způsoby páchaní a utajování

Konkrétní způsob spáchání činu se odráží v kriminalistických stopách. Má proto pro vyšetřovatele významný kriminalistický přínos. Z vytvořených stop lze typicky odhadnout, jak se na místě činu pachatel pohyboval, jaké měl schopnosti a znalosti o překonávání překážek (například zabezpečovacích prvků), jakých byl tělesných rozměrů vzhledem ke způsobu, jak se mohl dostat do prostoru nebo jaké mohou být jeho předpokládané osobnostní rysy a intelekt.⁵⁸

Způsoby páchaní vražd můžeme rozlišovat podle různých hledisek. Tato hlediska mají nejen kriminalistický, ale i trestněprávní význam, jelikož se jedná o okolnosti, které ovlivňují právní kvalifikaci skutku.

⁵⁵ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL*, č. 2, 2006, s. 2.

⁵⁶ SLUŠNÝ, Jaromír. *Černá kniha českých bestiálních vražd: nejslavnější kriminální případy dvacátého století*. V Praze: XYZ, 2006, s. 184.

⁵⁷ MĀRGĀRIT, Nicolae. Aspects of forensic tactics at the crime scene investigation of murder cases. *Challenges of the Knowledge Society*, 2018, s. 129.

⁵⁸ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 52-53.

Podle existence přípravy jednání rozlišujeme vraždu připravovanou a nepřipravenou.⁵⁹

Připravované vraždy jsou charakteristické pro promyšlenost, plánovitost, důslednost a přímočarost. Pachatel přijímá taková opatření, aby si svůj útok co nejvíce usnadnil, provedl jej co nejrychleji a ideálně se vyhnul trestnímu stíhání tím, že mrtvolu zlikviduje a útok utají.⁶⁰ Mezi pojetím myšlenky jiného usmrtit a samotným jednáním zpravidla uplyne delší časový úsek, během kterého si pachatel může:

- vytipovávat oběť a případně sledovat její denní režim,
- volit místo a čas, kdy zaútočí,
- v případě organizované kriminality organizovat spáchání činu,
- opatřovat si prostředky či nástroje trestné činnosti a přizpůsobovat je,
- zvažovat a připravovat si nepravdivé alibi,
- promýšlet, jak bude následně zahlazovat stopy a likvidovat tělo oběti.⁶¹

U připravovaných vražd je tedy z trestněprávního hlediska seznatelné stadium přípravy dle § 20 odst. 1 TZ. I když se následně osoba o spáchání zvláště závažného zločinu ani nepokusí, nevyhne se trestní odpovědnosti.⁶²

Mezi připravované vraždy lze řadit i zvláštní kategorii organizované kriminality v podobě nájemných vražd, které se staly specifikem 90. let minulého století.⁶³ Vraždy na objednávku se v praxi poměrně obtížně poznávají, poněvadž jsou často páčány „profesionálně“ bez zanechání většího množství stop, a úmrtí se tak často může jevit jako nešťastná náhoda.⁶⁴ Vyšetřování je ztíženo neexistujícím nebo velmi slabým vztahem mezi vrahem a usmrceným, obtížně se analyzuje i vztah mezi obětí a zadavatelem vraždy. Vyšetřování je dále komplikováno náročným vytvořením profilu pachatele (vykonavatele) vraždy. Nájemné vraždy jsou příznačné pro rizikové, typicky podnikatelské prostředí, kdy se jak svědkové, ale i sami

⁵⁹ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 215.

⁶⁰ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 121.

⁶¹ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 216.

⁶² § 20 odst. 1 TZ ve spojení s § 14 odst. 3 TZ a § 140 odst. 4 TZ.

⁶³ POLICIE ČR. Co je organizovaný zločin. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

⁶⁴ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 119.

podezřelí, mohou v obavě o svůj život zdráhat vypovídat a mnohé údaje jsou z tohoto důvodu zkreslovány.⁶⁵

Nepřipravované vraždy jsou naopak obvykle páčány bezprostředně či krátce po tom, co pachatel pojme myšlenku jiného usmrtit. Často jde o reakci na emociálně vypjatou situaci, kdy útočník jedná v afektu a zápalu emocí. Takto nepřiměřená reakce je pak charakteristická zejména pro opilé nebo slabomyslné pachatele. Na druhou stranu nejsou vyloučeny ani případy, kdy se pachatel rozhodne jiného usmrtit již dlouho před útokem, dokonce může sám oběti vyhrožovat, avšak před uskutečněním jednání nečiní žádné přípravné kroky.⁶⁶ Nepřipravované vraždy jsou z těchto důvodů většinou páčány v pro pachatele nevýhodných situacích a na místech, kde mohou být slyšeni a zpozorováni. Vzhledem ke spontánnosti jednání jsou páčány beze zbraně nebo se zbraněmi, které jsou útočníkovi v daném momentu dostupné. Chování pachatelů je celkově spíš neorganizované a rozpačité – často za sebou zanechávají mnoho stop, nemají promyšlené alibi ani likvidaci těla. Nepřipravenost jednání ale automaticky nevylučuje, že se rafinovanější vrahové o zahlazení stop a utajení činu nepokusí, někdy i s úspěchem.⁶⁷ Je také pravděpodobnější, že pachatelé budou chyceni bezprostředně po dokonání skutku nebo se sami k činu nakonec dobrovolně doznají a budou s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat.⁶⁸

Dále můžeme rozlišovat způsoby páčání podle užití zbraně⁶⁹ a mechanismu usmrcení. Vraždy mohou být páčány se zbraní, nebo bez ní. Pokud není užitá zbraň, k usmrcení dochází typicky v důsledku škracení, rdoušení či silných úderů do těla.

Typ použité zbraně může svědčit o určitém stupni připravenosti či naopak nepřipravenosti pachatele, jak bylo pojednáno výše. V praxi je časté užití tupých nástrojů (větších kamenů, tyčí, lopat, kladiv apod.), v takových případech dochází k opakovanému udeřování touto zbraní do životně důležitých částí těla oběti. Smrt pak nastává v důsledku poranění mozku nebo orgánů v dutině hrudní či břišní.⁷⁰ Hojně je i užití ostrých nástrojů, typicky nožů, a způsobení řezných či bodných ran. V případě hluboké řezné rány se zbraň může zarazit o kost, a lze tak nacházet

⁶⁵ BOUKALOVÁ, Hedvika a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum Press, 2020, s. 54.

⁶⁶ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 17.

⁶⁷ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 216.

⁶⁸ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 120.

⁶⁹ Tj. jakéhokoliv nástroje, který učiní útok proti tělu důraznější, § 118 TZ.

⁷⁰ BOUKALOVÁ, Hedvika a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum Press, 2020, s. 62.

nářezy na okostici. V případě hlubokých bodných ran není vyloučeno, že se část zbraně zlomí a zůstane v těle oběti.⁷¹

Co do mechanismu usmrcení, lze rozlišovat faktory:

- a. fyzikální (typicky mechanické, elektrické či tepelné příčiny),
- b. chemické (typicky otravy) a
- c. biologické (typicky vyhladovění).⁷²

Faktory mechanické zahrnují rány střelné, řezné, bodné, rány způsobené tupým nástrojem, oběšení, rdoušení nebo utopení. Jde přitom o nejčastější mechanismy usmrcení.⁷³

Příčinu smrti lze seznat z posmrtné prohlídky a pitvy mrtvoly,⁷⁴ jelikož na jejím těle zůstávají specifické stopy, díky nimž lze zjistit mechanismus usmrcení a případnou zbraň alespoň druhově identifikovat. Během prohlídky a pitvy těla jsou zkoumána nejen zranění fatální (jako třeba poškození vnitřních orgánů), ale i ta méně závažná (například hematomy), jelikož jednotlivá poranění mohou napomoci objasnit průběh kriminalisticky relevantní události – například, že oběť byla vlečena, dlouho bita nebo se sama snažila ubránit.⁷⁵

Z hlediska právní kvalifikace je pak přísněji trestné usmrcení zvláště surovým nebo trýznivým způsobem.⁷⁶ Za zvláště surový je považován extrémně brutální útok, typicky půjde o situace, kdy je oběť ubíjena nebo je devastováno její tělo, například jí je rozkopána hlava. Při zvláště trýznivém způsobu usmrcení je oběť vystavena bolesti za hranicí snesitelnosti. Může jít přitom jak o fyzické, tak psychické útrapy. Charakteristickým příkladem je pozvolné dušení oběti.⁷⁷

Stejně jako způsob spáchání trestného činu má pro kriminalisty informační význam i způsob jeho utajování. Zvolení konkrétního způsobu utajení je ovlivněno jak subjektivními, tak objektivními determinanty. K časově a fyzicky náročnějším způsobům se uchylují

⁷¹ HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2022. Dostup. z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-pro-pravniky-1188838/>.

⁷² KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 217.

⁷³ BOUKALOVÁ, Hedvika a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum Press, 2020, s. 61.

⁷⁴ § 115 TŘ.

⁷⁵ BOUKALOVÁ, Hedvika a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum Press, 2020, s. 61.

⁷⁶ Takový skutek pak bude právně kvalifikovaný jako kvalifikovaná skutková podstata vraždy dle § 140 odst. 1 nebo 2 a odst. 3 písm. i) TZ.

⁷⁷ ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online dostup.: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-a-jeho-moderni-trendy-1555589/>]. Praha: Grada, 2012.

pachatelé, kteří předpokládají, že budou při vyšetřování zahrnuti do okruhu podezřelých osob, což je vede obecně k větší obezřetnosti a preciznosti.⁷⁸ Mezi časté způsoby utajení řadíme:

- přemísťování a ukryvání mrtvoly na odlehlých místech, kdy tímto pachatelé usilují o to, aby se mrtvola buď nikdy nenašla, nebo aby byla nalezena alespoň o něco později, kdy ji bude obtížnější identifikovat nebo určit příčinu smrti,
- rozčlenění a jiné devastace mrtvoly, které mají ztížit identifikaci, případně její úplná likvidace (spálením, působením chemikálií apod.),
- zahlazování a ničení stop, které svědčí v neprospěch pachatele, přičemž je vhodné uvést, že dle teorie kriminalistických stop je nereálné, aby pachatel na místě činu nezanechal žádnou stopu (zejména pak v podobě mikrostop),⁷⁹ a současně je dobré připomenout, že zbavováním se stop kolikrát nevědomě vznikají stopy jiné, a
- inscenace jiných skutečností, jako je například nešťastná nehoda, sebevražda, přirozená smrt osoby apod.⁸⁰

2.1.2. Motivy

Pro další směřování vyšetřování může být také užitečné pochopení vnitřních pohnutek pachatele. Objasnění motivu trestného činu a toho, jak pachatel smýšlel, může přispět k jeho psychologickému vyprofilování a vytipování jeho povahy a osobnosti. Motivy vrahů jsou obecně poměrně různorodé, lze je ale alespoň rámcově kategorizovat do několika skupin. Není samozřejmě vyloučeno, aby se v jednotlivých případech motivy překrývaly.

Hned úvodem je třeba zmínit problematiku mezilidských vztahů. Dle informací Policie ČR je v České republice nejvíce vražd zapříčiněno právě osobními vztahy,⁸¹ kupříkladu touhou po mstě nebo vyhrocenými emocemi jako je žárlivost či nenávisť. Za rok 2022 bylo takto

⁷⁸ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 218.

⁷⁹ HOUCK, Max M a kol. *Materials Analysis in Forensic Science* [online]. Academic Press, 2016, s. 20 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=P8S3CgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA19&dq=trace+evidence+court&ots=kD0qVfw4qe&sig=9_rb9ADtvQaLBpPO1rAg0ZmMFKY&redir_esc=y#v=onepage&q=trace%20evidence%20court&f=false

⁸⁰ PORADA, Viktor a kol.: *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 82-84.

⁸¹ POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>.

motivováno z celkového počtu 150 vražd celkem 76 případů.⁸² Ve většině případů jsou tedy oběťmi buď partneři pachatelů, jejich příbuzní či jiné osoby jim blízké nebo alespoň známé, což může být další možné vysvětlení obecně vysoké objasňenosti vražd, zejména pak jejich pokusů.

Jako další motiv lze uvést zjištěnost (tzv. loupežné vraždy⁸³). V těchto případech má pro pachatele majetkový zisk vyšší hodnotou než lidský život. Loupežných vražd Policie ČR registrovala v roce 2022 celkem 6.⁸⁴

Nelze opomenout ani kriminologicky zajímavou kategorii sexuálně motivovaných vražd. Pachatelé takových vražd bývají charakterizováni jako osoby s nižším IQ, které mohou být navíc citově chladné, trpět komplexy méněcennosti, případně i vykazovat znaky sexuální deviace.⁸⁵ Současně je u sexuálně motivovaných vrahů větší pravděpodobnost recidivy a jejich přeměny na sériové vrahy než u vrahů s jinými motivy.⁸⁶ Policie ČR zaznamenala v roce 2022 celkem tři případy sexuálních vražd.⁸⁷

Zbytkovou kategorii v rámci statistik Policie ČR pak tvoří „ostatní“ vraždy, kam lze řadit například vraždy krycí, kdy se vrah snaží zabránit trestnímu stíhání např. tak, že zavraždí svědky, dále vraždy politické, rasově, národnostně či nábožensky motivované či útrpné (eutanázní).⁸⁸

2.2. Typicky vytvářené stopy

Vraždy jsou charakteristické pro vznik velkého množství kriminalistických stop, především těch materiálních.⁸⁹ Jejich sběr a analýza si žádají znalosti z mnoha vědních oborů.

⁸² POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

⁸³ Loupežné vraždy je třeba odlišit od trestného činu loupeže dle § 173 odst. 1, 4 TZ, kdy je sice také způsobena smrt, ale nedbalostně. Pokud by byla smrt způsobena úmyslně, je nutně skutek kvalifikovat jako trestný čin vraždy.

⁸⁴ POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

⁸⁵ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 221.

⁸⁶ HIGGS, Tamsin, et al. Sexual murder typologies: A systematic review. *Aggression and violent behavior*, 2017, 35, s. 1-12.

⁸⁷ POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-24]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>.

⁸⁸ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 222.

⁸⁹ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL*, č. 2, 2006, s. 12.

Materiální stopy můžeme nacházet na místě činu, zejména přímo na těle oběti nebo v jejím okolí, na oděvu či nástrojích trestné činnosti. Důležité stopy mohou pachatele vytvářet i před nebo po spáchání činu. Kriminalisté by tedy měli věnovat neméně pozornosti lokacím, kde byl čin připravován nebo prostorům, ve kterých byla osoba usmrcena a následně z nich byla přemístěna. Některé stopy mohou naopak ulpívat na těle a oděvu pachatele.⁹⁰

Rozmanitost vražd se odráží i v zanechaných stopách, které se v jednotlivých případech liší v závislosti na znalostech a zkušenostech pachatele, mechanismu usmrcení a průběhu celé kriminalisticky relevantní události, jelikož stopy odráží její dynamiku, například intenzitu útoku. Množství zanechaných stop bude zásadně odlišné v situaci, kdy osobu usmrtí v dálce ukrytý pachatel střelnou zbraní v porovnání s případy více kontaktních vražd, typicky sexuálně motivovaných, při kterých dochází k blízkému tělesnému kontaktu, a lze tak předpokládat nález biologických stop přímo na těle oběti. Úkolem vyšetřovatelů je na rozdílnost těchto situací flexibilně reagovat, kriticky situaci vyhodnotit a bezprostředně zahájit vhodné úkony.⁹¹ Významnými jsou jednak biologické stopy (krev, tkáň, vlasy a chlupy, tělesné tekutiny apod.) a dále stopy násilí na oběti.⁹² Biologické stopy mají značný identifikační potenciál – některé z nich lze využít pro účely genetického zkoumání. V případě krevních stop je dokonce v určitých případech možné vytipovat, které z nich patří samotnému pachateli, a to detailním studiem jejich tvaru a vzhledu. Krevní stopy zanechané na zbraní nám pomohou určit dominantní ruku pachatele nebo mohou být využity k daktyloskopickému zkoumání.⁹³ Na místě činu mohou být samozřejmě nacházeny i stopy, které se běžně vyskytují u jiných druhů kriminality, jako stopy daktyloskopické, chemické či trasologické. Nezastupitelné místo mezi nimi mají i mikrostopy. Různé mechanismy usmrcení mají vždy svá specifika – v případě otrav bude pátráno po stopových látkách jedů, v případě usmrcení střelnou zbraní budou zkoumány balistické stopy a nábojnice, v případě útoků s bodnořeznými zbraněmi budou analyzovány krevní stopy atp. Všechny typy stop postupně podléhají v důsledku klimatických a jiných vnějších vlivů nezvratným změnám. Množství a kvalita stop bude proto záležet i na prostředí, ve kterém byla mrtvola nalezena.

⁹⁰ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 125.

⁹¹ Tamtéž, s. 126.

⁹² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 23.

⁹³ SUCHÁNEK, Jaroslav. Nové tuzemské možnosti v oblasti kriminalistické identifikace a její další perspektivy. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2023, (1), s. 108.

Zanechané stopy jsou pro řízení v podstatě bezpředmětné, pokud je není možné zajistit, zkoumat a procesně využít. Tyto hranice se neustále posouvají a vyšetřovatelé mají díky vývoji kriminalistických technik a nových technologií možnost získávat informace s vysokou taktickou hodnotou, které dosavadní stupeň poznání neumožňoval. V posledních letech byl velký pokrok zaznamenán například v oblasti snímání latentních daktyloskopických stop přímo z těla mrtvoly. Kůže mrtvoly je jedinečným podkladovým „materiálem“, na kterém se daktyloskopické stopy udrží pouze v řádu několika hodin, což znamená, že jejich využitelnost je podmíněna bezprostředním zajištěním hned po útoku. V první fázi jsou otisky vyhledávány pomocí rozloženého spektra ultrafialového záření. Následně se k jejich zviditelnění využívají různé speciální prášky.⁹⁴ Obrovské posuny rovněž zaznamenalo odvětví biologické a genetické expertízy (analýzy DNA), která byla v české kriminalistické praxi poprvé úspěšně využita k objasnění sexuálně motivované vraždy v roce 1990. V průběhu 90. let tato technika „prorostla“ do české kriminalistické praxe a v současnosti je již standardně využívána.⁹⁵ Další pokrok byl v posledních desetiletích zaznamenán v oblasti zkoumání mikrostop.

Paměťové stopy jsou na rozdíl od materiálních stop nehmotné povahy, jelikož jsou utvářeny ve vědomí člověka. V případech svědeckví vražd se praxe setkává s dvěma extrémy. Svědek může být natolik šokován, že si ve vědomí vytvoří silnou vzpomínku, ke které se jako k velmi intenzivnímu prožitku opakovaně vrací a vybavuje si mnohé detaily, nebo naopak může dojít vlivem silných emocí k opačnému efektu, tedy až k úplnému výpadku paměti. Z tohoto důvodu nemusí svědek danou událost popisovat komplexně, jeho výpověď může naopak vykazovat nedostatky, s postupem času se měnit, případně být i vnitřně rozporná, což snižuje její věrohodnost. Pokud stejnou událost vnímalo více osob současně, nemusí se jejich výpovědi o průběhu události stoprocentně shodovat, jelikož je tvorba paměťových stop ovlivněna i subjektivním prožíváním a emocemi.⁹⁶

⁹⁴ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 47.

⁹⁵ ŠIMKOVÁ, Halina. *Breviář forenzní genetiky: forenzní DNA analýza v otázkách a odpovědích*. Brno: Tribun EU, 2012.

⁹⁶ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 223.

2.3. Zvláštnosti podnětu k vyšetřování

V případě vražd je hlavní zvláštností podnětů podezření, že došlo k násilnému usmrcení. Podněty vyžadují okamžitou reakci policie. Samotné vyšetřování je pak nejčastěji zahájeno v návaznosti na:

- nález mrtvoly nebo její části,⁹⁷
- oznámení občanů o podezřelém a náhlém zmizení osoby, přičemž pohřešování osoby bez podezření na pachatele bývá nejsložitější vyšetřovací situací,⁹⁸
- podněty očitých svědků násilí, případně samotných obětí v případě pokusu vraždy,
- podněty lékařů provádějících prohlídku těla zemřelého⁹⁹
- doznání samotného pachatele, zejména u vražd z afektu,
- zjištění pracovníků Policie ČR při vyšetřování jiné trestné činnosti.¹⁰⁰

2.4. Typické vyšetřovací situace a jejich vliv na počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony

Postup vyšetřování a časová posloupnost jednotlivých úkonů se odvíjí vždy od konkrétní vyšetřovací situace, ke které se vyšetřovatelé dostanou. Znalost zvláštností jednotlivých vyšetřovacích situací může napomoci vyšetřovatelům při rozhodování, jaké počáteční úkony provést, aby bylo vyšetřování co nejefektivnější.¹⁰¹

V praxi může nastat několik vyšetřovacích situací, které lze kategoricky dělit podle toho, zda bylo nalezeno tělo oběti, či nikoliv, a zda je vzneseno podezření vůči konkrétní osobě.

⁹⁷ V souladu s § 83 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, platí, že: „Úmrtí osoby nebo nález těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení poskytovatele se oznamuje poskytovateli nebo lékaři uvedenému v § 84 odst. 2 písm. a) nebo b). Nejsou-li poskytovatelé nebo lékaři podle věty první známi, oznámí se úmrtí nebo nález těla zemřelého na jednotné evropské tísňové číslo 112. Nález části těla zemřelého mimo zdravotnické zařízení poskytovatele se oznamuje na jednotné evropské tísňové číslo 112.“ Existuje-li podezření ze spáchání trestného činu, je o nález informována i Policie ČR.

⁹⁸ ZEMANČÍKOVÁ, Lucie. *Metodika a taktika vyšetřování vražd v praxi* [přednáška]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 22. 11. 2022.

⁹⁹ § 86 odst. 1 písm. g) bod 1. zákona 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹⁰⁰ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 225-226.

¹⁰¹ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 127.

2.4.1. Existuje podezření, že byla spáchána vražda, ale nebylo nalezeno tělo oběti

V těchto situacích hovoříme o pohřešovaných či nezvěstných osobách. Samotná nezvěstnost není automaticky důvodem pro vyšetřování zmizení jako vraždy. Zahájení vyšetřování odůvodňuje až určitý stupeň podezření, že osoba mohla být usmrcena, což musí být současně podloženo konkrétními okolnostmi případu.¹⁰²

Hlavním cílem vyšetřovatelů je samozřejmě vypátrat pohřešovanou osobu. Důležité je proto objasnit dobu, od kdy je osoba pohřešována, okolnosti jejího zmizení, její poslední pobyt, případné rizikové, resp. konfliktní vztahy a její životní styl a režim. Prvotními úkony budou zejména výslechy oznamovatele a blízkého okolí pohřešované osoby, typicky rodiny či sousedů. Mezi vyslychanými osobami může být sám pachatel, tudíž je vždy třeba důkladně prověřovat vztah vyslychaného k pohřešovanému a jeho alibi. Dále vyšetřovatelé mohou využít operativně pátrací opatření (typicky pátrací akce, do kterých je vhodné zapojit i veřejnost), prohlídky bytových i nebytových prostor pohřešovaného či zadržení jeho korespondence.¹⁰³ Policie ČR může dále pro účely zahájeného pátrání po pohřešované osobě požádat poskytovatele veřejné komunikační sítě o poskytnutí provozních nebo lokalizačních údajů. O součinnost lze také požádat banky či zdravotní pojišťovny. Takto získané informace nelze dle zákona použít pro jiné účely než zjištění doby a místa pobytu osoby.¹⁰⁴

Při pátrání mohou policisté využít služební psy, kteří jsou vycvičeni ke sledování pachových stop. Zapojení služebních psů do vyšetřování není žádnou novinkou, objevují se ale nové metody, které jejich práci ještě zdokonalují. Například v posledních letech do české kynologie pronikla metoda mantrailingu. Cílem je co nejrychlejší nalezení pohřešované osoby – pes je vycvičen tak, že se soustředí na intenzitu pachové stopy. Nemusí proto striktně následovat stopu pohřešované osoby, ale může se od ní vzdálit a zkrátit si cestu.¹⁰⁵ V současnosti dokáže správně vycvičený pes nalézt i mrtvolu zakopanou několik metrů pod zemí nebo pod vodou.¹⁰⁶

¹⁰² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 24.

¹⁰³ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 226.

¹⁰⁴ § 68 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR.

¹⁰⁵ POLICIE ČR. Mantrailing – psí dovednost při vyhledávání osob. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/mantrailing-psi-dovednost-pri-vyhledavani-osob.aspx>

¹⁰⁶ MAKEŠ, Vladimír. *Vyhledávání osob kynologickými pátracími týmy*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2009, s. 2–3, 17–18.

2.4.2. Existuje podezření, že byla spáchána vražda a tělo oběti bylo nalezeno

Je-li nalezena mrtvola, je třeba se hned zpočátku vyšetřování zabývat otázkou totožnosti zemřelého, pravděpodobné doby a příčiny smrti, způsobu spáchání činu, mechanismu usmrcení a osobou pachatele včetně jeho motivu. Úspěšné zodpovězení těchto otázek je podmíněno nejen pečlivostí, ale i pohotovostí a rychlostí pracovníků, kteří provádí ohledání místa činu a ohledání mrtvoly, případně další počáteční vyšetřovací a operativně pátrací úkony.

Ohledání místa činu dle § 113 TŘ je specifickou kriminalistickou metodou, která umožňuje orgánům činným v trestním řízení přímo vnímat prostor, ve kterém se pachatel pohyboval a předměty, kterých se dotýkal. Díky ohledání vyšetřovatelé získávají cenné počáteční informace. Místo činu je totiž místem, kde se nachází nejvíce stop vztahujících se k trestnému činu a pachateli. To umožňuje objasňovat skutkový stav věci a rekonstruovat skutek.¹⁰⁷

Během celého úkonu je zásadní ctít základní zásady trestního řízení a při objasňování skutkového stavu vyhledávat a zajišťovat stopy, které svědčí jak v neprospěch, tak v prospěch pachatele.¹⁰⁸ Na kriminalisty musí být kladeny velké nároky co do objektivnosti celého postupu. Pochybení při ohledání jsou často nenapravitelnou vadou řízení. Ohledání místa činu by tedy měla být věnována vždy stoprocentní pozornost všech odborníků, kteří se jej účastní, jelikož jde o stěžejní důkazní prostředek.

Místo nálezu mrtvoly je nutné odlišovat od místa, kde byl trestný čin spáchán, když tato místa nemusí být vždy totožná.¹⁰⁹ Tomu mohou nasvědčovat zejména nesrovnalosti v podobě nepřiměřeně malého množství stop odrážející povahu a průběh útoku včetně předpokládané obrany oběti či naopak přítomnost stop, které potvrzují pohyb s tělem a jeho přemísťování (např. rýhy v terénu, krvavé stopy).¹¹⁰ Z hlediska kriminalistiky se rozumí „místem činu“ nejen místo, kde pachatel realizoval zcela nebo zčásti objektivní stránku trestného činu,¹¹¹ ale současně i další místa, která s místem spáchání bezprostředně souvisí (a kde se nachází stopy související s prověřovanou událostí).¹¹² Dle okolností konkrétního případu se proto jako místo

¹⁰⁷ MÄRGÄRIT, Nicolae. Aspects of forensic tactics at the crime scene investigation of murder cases. *Challenges of the Knowledge Society*, 2018, s. 125.

¹⁰⁸ § 2 odst. 5 TŘ.

¹⁰⁹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 237.

¹¹⁰ RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 129.

¹¹¹ Tj. „místo činu“ jak jej chápe trestní právo pro účely stanovení místní příslušnosti k řízení o trestném činu v souladu s § 18 TŘ.

¹¹² CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 102.

činu ohledává i širší okolí místa nálezu těla oběti, typicky místa, kde k útoku došlo či kde byl útok připravován. Hranice ohledání místa činu není možné stanovit pevně, ale budou se lišit v závislosti na specifikách konkrétní situace tak, aby bylo možné zajistit a zkoumat všechny relevantní stopy.¹¹³

Ohledání místa činu je z povahy své neodkladnosti prováděno jako neodkladný a neopakovatelný úkon. Provádí jej orgán činný v trestním řízení, kterým jsou útvary Policie ČR. V případě vražd jde o příslušníky Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV) z odboru obecné kriminality,¹¹⁴ kteří formují tzv. výjezdovou skupinu. Výjezdové skupiny se skládají z operativních pracovníků, vyšetřovatelů a kriminalistických techniků. Za ohledání, které je prováděno takto týmově, je vždy odpovědný konkrétní policista – vedoucí – který má za úkol „zjišťovat a dokumentovat celou situaci na místě činu, přítomnost nebo nepřítomnost věcí a stop, jejich vlastnosti, vzájemný vztah a vztah k objasňované věci.“¹¹⁵ Příslušníci policie se při ohledání řídí nejen trestním řádem, ale především interními předpisy,¹¹⁶ které upravují problematiku ohledání detailněji. Celé ohledání je samozřejmě doprovázeno fotodokumentací a videodokumentací.

Samotné ohledání se dle interních předpisů Policie ČR vnitřně štěpí na čtyři fáze, a to:

1. *prvotní a neodkladné úkony*, například poskytnutí první pomoci osobě poškozené, bezprostřední pronásledování osoby podezřelé a pátrání po její „horké stopě“ s cílem ji zadržet či zajistit, předběžné vymezení a označení místa činu, jeho uzavření veřejnosti apod.,¹¹⁷
2. *příprava ohledání*, kdy se vedoucí ohledání spolu s kriminalistickými technikami nejprve vizuálně seznámí s danou situací, provedenými neodkladnými úkony a změnami na místě činu, to vše bez přímého vstupu do ohraničeného (uzavřeného) místa činu; vedoucí případně dle potřeby zajistí provedení dalších neodkladných úkonů,¹¹⁸
3. *vlastní ohledání*, které se typicky provádí ve směru předpokládaného pohybu pachatele od místa vstupu do zbytku prostoru, alternativně pak po spirále (excentricky či

¹¹³ HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973, s. 35-37.

¹¹⁴ POLICIE ČR. Odbor obecné kriminality. *police.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskp-ook-odbor-obecne-kriminality.aspx>.

¹¹⁵ Čl. 8 odst. 1 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

¹¹⁶ Zejména lze zmínit pokyn policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti, či pokyn ředitele kriminalistického ústavu č. 34/2019, k vybraným kriminalistickotechnickým činnostem.

¹¹⁷ Přičemž platí, že všechny tyto úkony musí být prováděny s ohledem na pozdější ohledání tak, aby nedošlo k žádným změnám a stopy zůstaly v původní podobě. Srov. čl. 8 odst. 3 ve spojení s čl. 9 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

¹¹⁸ Čl. 8 odst. 3 ve spojení s čl. 14 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

koncentricky), frontálně (od jedné straně ke druhé), kruhově či rajónově (je-li ohledáván větší prostor, rozdělí se na menší sekce, které jsou ohledávány postupně),¹¹⁹ přičemž nalezené stopy na místě činu zajišťují a dokumentují dle pokynu orgánu činného v trestním řízení kriminalističtí technici,¹²⁰

4. *závěrečné vyhodnocení ohledání*, kdy vedoucí provede kontrolu úplnosti ohledání, podkladových materiálů k vyhotovení dokumentace o ohledání, případně je doplní a ohledání následně ukončí.¹²¹

Výše popsané fáze ohledání není možné vnímat striktně izolovaně, naopak je žádoucí na ohledání nahlížet jako na vnitřně diferenciovaný, avšak plně propojený celek, jehož fáze na sebe organicky navazují a vzájemně se podmiňují.

Průběh a výsledky ohledání jsou zaznamenány v protokolu. K protokolu se přikládá náčrtek místa činu (později zpracovaný do podoby plánu), fotografická nebo jiná dokumentace, případně i záznam o použití služebního psa nebo o potápěčské akci.¹²²

Velmi zajímavou problematikou je ohledání místa činu v soukromých prostorách. Pokud osoba, která má k objektu vlastnické, užívací či jiné právo odmítne policejní orgán dovnitř objektu vpustit, dojde k významnému střetu zájmu soukromého (ochrana soukromí a vlastnictví) a veřejného (zájem na rychlém a efektivním odhalování trestné činnosti), se kterým je třeba se vypořádat. Až do roku 2008, kdy bylo ze strany Nejvyššího státního zastupitelství k věci vydané sjednocující stanovisko,¹²³ panoval názor, že v takových případech převáží zájmy veřejné, a bylo tak možné do soukromých prostor vstoupit a provést ohledání i přes odpor oprávněné osoby. Předmětné stanovisko tuto praxi odmítá. Pokud oprávněná osoba odmítne úkon strpět, je policejní orgán povinen místo činu a stopy důkladně zabezpečit, aby nedošlo k jejich zničení či porušení, a tím ke zmaření ohledání. Může přitom využít podpůrné opatření vstupu do obydlí, jiných prostor a na pozemek zakotvené v § 83c TR, na základě kterého je oprávněn učinit pouze neodkladné kroky za účelem odvrácení bezprostředně hrozícího nebezpečí – například zajistit určitou konkrétní stopu před aktuálně hrozícím zničením a nenahraditelnou ztrátou. Je tedy limitován nezbytností (neodkladností) takových úkonů a účelem ustanovení. Další úkony k ohledání místa činu je pak možné provést jen se

¹¹⁹ Čl. 8 odst. 3 ve spojení s čl. 15 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

¹²⁰ DVORÁČEK, Zdeněk. *Základy činnosti policejních služeb: služba kriminální policie a vyšetřování: cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004, s. 27-34.

¹²¹ Čl. 8 odst. 3 ve spojení s čl. 16 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

¹²² Čl. 7 odst. 4 pokynu policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti.

¹²³ Sbíрка výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2008 ze dne 5. 6. 2008. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-1-2008.pdf>

souhlasem oprávněné osoby a pokud ten není získán, za podmínek § 82 a násl. TŘ v režimu domovní prohlídky. Je otázkou, zda je taková úprava dostačující, nebo zda by nebylo žádoucí upravit podmínky ohledání místa činu v soukromých prostorách bez souhlasu oprávněné osoby přímo v trestním řádu. Osobně se domnívám, že jakmile existuje důvodné podezření, že byl v soukromém objektu spáchán takto závažný trestný čin, měly by převážít zájmy veřejné, byť je soukromí ctnou hodnotou, a to i s ohledem na skutečnost, že orgány činné v trestním řízení na místě činu činí jen takové úkony, které jsou pro naplnění účelu a dokončení ohledání nezbytné.

Specifickým druhem ohledání je pak ohledání mrtvoly, které je prováděno současně s ohledáním místa činu. Tento procesní úkon je zakotven v § 115 TŘ, dle kterého, je-li nalezena mrtvola a současně existuje podezření, že smrt byla způsobena trestným činem, je potřeba mrtvolu prohlédnout a následně provést pitvu. Prohlídka těla zemřelého je na rozdíl od pitvy prováděna v případě všech úmrtí,¹²⁴ nikoliv jen za okolností, kdy to zákon vyžaduje.¹²⁵

Účelem prohlídky mrtvoly je „zjistit smrt osoby, pravděpodobné datum a čas úmrtí, pravděpodobnou příčinu smrti a dále určit, zda bude provedena pitva.“¹²⁶ Orgán činný v trestním řízení nikdy nemůže určit tyto skutečnosti sám, k prohlídce těla zemřelého je proto vždy přivolávána kvalifikovaná osoba dle § 84 odst. 2 zákona o zdravotních službách. V Praze, Středočeském kraji a dalších šesti krajích v České republice je v současnosti zřízena služba tzv. koronera, který provádí prohlídku těla zemřelého a vyplňuje příslušnou dokumentaci na základě smluvního vztahu s daným regionem. Tuto službu zajišťuje od roku 2013 společnost 1. KORONERSKÁ s.r.o. Kraje se tímto způsobem především snaží ulevit zdravotnické záchranné službě, lékařům v pohotovosti a praktickým lékařům, kteří provádí prohlídku těla zemřelého podle zákona o zdravotních službách vedle koronerů.

Koroneři jsou lékaři s jakoukoliv atestací, tzn. že na místo činu může přijet lékař z podstatě jakéhokoliv oboru. Společnost 1. KORONERSKÁ s.r.o. na svých webových stránkách¹²⁷ uvádí, že se znalosti lékařů snaží rozvíjet školením v oboru soudního lékařství. V této souvislosti vyvstává otázka, zda by lékaři provádějící ohledání mrtvoly neměli obligatorně absolvovat alespoň základní kurz soudního lékařství. Na druhou stranu je nutné zdůraznit, že koronerská služba je založena na čistě dobrovolném principu a současný legislativní rámeček

¹²⁴ § 84 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹²⁵ § 88 a násl. zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹²⁶ § 84 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹²⁷ 1.KORONERSKÁ s.r.o. *Činnost koronera*. 1koronerska.cz [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostup. z: <https://1koronerska.cz/koroner/o-nas/>.

podobné proškolení nevyžaduje. Pokud nelze příčinu smrti objasnit při ohledání těla, nařizuje se zdravotní, případně soudní pitva, kterou provádí právě soudní lékaři a při které se příčina smrti objasňuje. Určitá znalost z oboru soudního lékařství by při ohledání mrtvoly byla bez pochyb žádoucí a přínosná a mohla by některé situace urychlovat. Do budoucna by bylo možné dle mého názoru uvažovat o zavedení nového pregraduálního či postgraduálního studijního oboru, který by osoby na výkon této specifické profese systematicky připravoval.

Lékař se přivolává na lokaci ještě před zahájením ohledání místa činu, jelikož nelze očekávat, že se dostaví ihned – například koroneři na místo přijíždí zhruba do 120 minut, za ztížených podmínek zhruba do 180 minut.¹²⁸ Samotná prohlídka těla zemřelého realizuje až po ohledání místa činu, aby lékař svou činností prostor nenarušil a nezničil zanechané stopy. Stopy, kterým by měl lékař věnovat pozornost, jsou především stopy krve, semenné stopy, zvratky, stolice a stopy násilí.¹²⁹

Pro lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého je významný celkový dojem z prostředí, kde je tělo nalezeno, stejně jako konkrétní poloha, která může pomoci osvětlit průběh útoku a mechanismus usmrcení. Dále je relevantní umístění těla, například ve vztahu k tepelným zdrojům. Lékař na místě nálezu provádí nejprve zevní popis těla, který zahrnuje pohlaví, odhadovaný věk, výšku a hmotnost oběti, její oblečení a obuv. Tyto údaje jsou stěžejní pro identifikaci oběti, ale zčásti i určení doby smrti.

Podle dostupných údajů tělo chladne zhruba o 1 stupeň Celsia za hodinu.¹³⁰ Pokud se oběť nachází na slunci, u topení či má na sobě více vrstev oblečení, chladnutí bude o poznání pomalejší. Okolní teplota má vliv i na další posmrtné změny, jako je například hniloba. Mrtvola se může v létě vlivem působení tepla, hmyzu a jiných živočichů proměnit za několik týdnů v pouhou kostru. Naopak v zimě, kdy tělo může být pokryto nánosem sněhu, lze oběť nalézt i po několika týdnech v poměrně zachovalém stavu.¹³¹ Všechny tyto okolnosti často znemožňují přesné určení doby smrti, v praxi se tedy spíše hovoří o „odhadu“ doby smrti.

Po ukončení zevního popisu těla následuje vlastní prohlídka těla mrtvoly, která začíná u detailní examinace hlavy včetně vlasové části a pokračuje postupně k dalším částem těla. O vraždě svědčí především zranění, která si oběť nemohla způsobit sama. Na těle oběti lze často

¹²⁸ 1.KORONERSKÁ s.r.o. *Činnost koronera*. 1koronerska.cz [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostup. z: <https://1koronerska.cz/koroner/o-nas/>.

¹²⁹ ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online]. Dostup. z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-a-jeho-moderni-trendy-1555589/>. Praha: Grada, 2012.

¹³⁰ HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2022. Dostup. z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-pro-pravniky-1188838/>.

¹³¹ Tamtéž.

nacházet i známky sebeobrany, kupříkladu hematomy, nejčastěji na zápěstí a rukou. Podle typu použité zbraně a mechanismu usmrcení na těle vznikají krevní výrony, oděrky, řezné a sečné rány, zlomeniny apod. Stopy brutálního usmrcení mohou nasvědčovat o sexuálním motivu či sadismu pachatele.¹³²

Jak bylo zmíněno, při ohledání mrtvoly je věnována pozornost nejen obecnému popisu těla a jednotlivým zraněním, ale i posmrtným změnám, typicky ztuhlosti, hnilobě, skvrnám či teplotě těla. Všechny zaznamenané informace jsou uvedeny v příslušné dokumentaci – listu o prohlídce zemřelého, který vyplňuje lékař provádějící prohlídku těla. Po ukončení prohlídky lékař stanoví, zda se jedná o případ násilné smrti či nikoliv. Z těchto důvodů to může být právě on, kdo jako první navede policisty na vyšetřovací verzi vraždy.¹³³

Ustanovení § 113 odst. 1 TŘ obecně stanoví, že „*k ohledání se zpravidla přibere znalec.*“ Přibrání znalce (typicky soudního lékaře) má v případě vražd své opodstatnění, jelikož se jedná o závažnou formu kriminality, jejíž objasnění je obtížné a vyžaduje odborné znalosti.¹³⁴ Přítomnost soudního lékaře na místě činu má pro vyšetřování často větší přínos než samotná pitva.¹³⁵ Znalec nemá při ohledání mnoho kompetencí a vystupuje spíše v postavení „konzultanta“, který může usměrňovat pokyny orgánu činného v trestním řízení a například napomáhat při stanovení rozsahu zajišťovaných stop, jež budou rozhodné pro jeho budoucí znalecké zkoumání.¹³⁶ Je nepřípustné, aby znalec při ohledání jakkoliv suploval povinnosti lékaře provádějícího prohlídku těla zemřelého, orgánu činného v trestním řízení či činnost kriminalistických techniků.

Následně se rozhoduje o provedení pitvy. Dle platné legislativy existují dva druhy pitev, které se provádí v ústavech a na odděleních soudního lékařství – pitva zdravotní a pitva soudní. Zdravotní pitvu nařizuje lékař provádějící prohlídku těla zemřelého. Soudní pitvu může naopak nařídít jen orgán činný v trestním řízení v souladu s § 115 odst. 1 TŘ.

Pokud lékař po prohlídce těla zemřelého dojde k závěru, že smrt byla způsobena násilně,¹³⁷ nařizuje vždy zdravotní pitvu. Pokud v průběhu zdravotní pitvy vznikne podezření, že smrt byla

¹³² ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online dostup.: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-a-jeho-moderni-trendy-1555589/>]. Praha: Grada, 2012.

¹³³ PILIN, Alexander a kol. *Soudní lékařství*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022, s. 47-48.

¹³⁴ ŠÁMAL, Pavel. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1628-1632.

¹³⁵ DVORÁK, Miroslav a Přemysl KLÍR. Spolupráce lékaře a Policie ČR na místě nálezu mrtvé osoby. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 199.

¹³⁶ CHMELÍK, Jan. Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Čtvrtletník Kriminalistika*. 2005, 4.

¹³⁷ § 88 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

způsobena trestným činem,¹³⁸ zdravotní pitva je přerušena a nařizuje se pitva soudní. Pokud toto podezření existuje od počátku, má se dle platné legislativy přistoupit ihned k pitvě soudní, kterou provádí vždy dva znalci (soudní lékaři) v souladu s § 105 odst. 4 TR.

Před zahájením samotné vnitřní prohlídky těla, se často provádí rentgen či CT vyšetření, které mimo jiné umožňuje zjistit přítomnost cizích, nežádoucích předmětů v organismu. Následuje opětovná zevrubná zevní prohlídka s podrobným zdokumentováním všech změn, které jsou na těle nalezeny včetně jejich velikosti, umístění, barvy a tvaru. Celý průběh pitvy je fotograficky dokumentován, někdy i videodokumentován.¹³⁹ O pitvě musí být vyhotoven písemný záznam v podobě pitevního protokolu, ke kterému se připojuje jiná dokumentace, například zmiňovaný list o prohlídce zemřelého. Pitevní protokol je vždy součástí znaleckého posudku soudních lékařů a je založen ve vyšetřovacím spisu.¹⁴⁰

V případech, kdy je totožnost mrtvoly známa (například díky nalezeným dokladům) není zpravidla potřebné obstarávat další identifikační informace. Zásadně odlišná situace nastává, pokud totožnost osoby známá není, přičemž k identifikaci takové osoby často přispívá právě soudní lékařství. Z těchto důvodů soudní lékaři od počátku úzce spolupracují s kriminalisty, kteří se i účastní samotné pitvy.¹⁴¹ S rozvojem vědy a techniky se postupně zavádí i nové pitevní postupy. V zahraničí se dokonce prosazují velmi progresivní úvahy o implementaci tzv. „virtuální pitvy“ s využitím celotělového vyšetření zobrazovací metodou CT v kombinaci s rentgenem. Výhodou tohoto nového přístupu je bezesporu možnost 2D či 3D rekonstrukce těla a celková neinvazivnost.¹⁴² V poslední době rovněž vzrostl význam tzv. přídatných identifikačních znaků. Tyto znaky nejsou tělu vlastní, ale jde o prvky, které si osoba z estetických, módních či zdravotních nebo jiných důvodů na tělo či do těla za života „doplnila“. Jde především o tetování, piercingy a plastické úpravy. Nejrůznější druhy implantátů jsou označeny výrobním číslem, a jsou proto lehce přiřaditelné ke konkrétní osobě. Pro demonstraci významu těchto znaků lze uvést případ, kdy byl při pitvě jedné z obětí tzv.

¹³⁸ § 88 odst. 1 písm. c) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování.

¹³⁹ HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2022. Dostup. z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-pro-pravniky-1188838/>.

¹⁴⁰ PILIN, Alexander a kol. *Soudní lékařství*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022, s. 70-74.

¹⁴¹ DOGOŠI, Michal. Reálné soudně lékařské možnosti identifikace zemřelých osob neznámé totožnosti. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 109.

¹⁴² DOGOŠI, Michal. Reálné soudně lékařské možnosti identifikace zemřelých osob neznámé totožnosti. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 112.

„orlických vrahů“ nalezen ocelový chirurgický implantát zavedený po komplikované zlomenině nohy. K potvrzení totožnosti oběti došlo po prohlédnutí zdravotní dokumentace vytipované osoby.¹⁴³ S popularizací a stále větší pestrostí přídatných znaků (například v podobě elektronických čipů vkládaných pod kůži) se rozšiřují i identifikační možnosti. Dále lze uvažovat o uplatnění poznatků z oboru lékařské patologie, která v současnosti není pro účely identifikace člověka téměř využívaná. V případech tzv. identifikačních pitev mohou být odebrány vzorky tkání, které budou následně patologicky vyhodnocené, přičemž mohou přinést informace o chorobách, kterými zemřelý trpěl. S využitím dostupné lékařské dokumentace mohou tyto údaje napomoci objasnit totožnost osoby. Významně se rozvíjí i další oblasti, například forenzně stomatologické zkoumání, počítačové metody tvorby superprojekce a další metody 3D rekonstrukce obličeje.¹⁴⁴

Obecně jsou velmi problematickými vyšetřovací situace, kdy je nalezena pouze část těla oběti nebo tělo v pokročilém stadiu hniloby na místě, ke kterému neměla oběť žádný vztah (např. v přírodě, ve vodě, u silnic, v ulicích). Tyto situace ztěžují, někdy až znemožňují, identifikace oběti, což je jedna ze základních otázek celého vyšetřování. Vraždy, jejichž oběť není možné identifikovat, zůstávají v praxi zpravidla neobjasněny.¹⁴⁵ V případě nálezu částí těla se musí soudní lékaři vypořádat i s dalšími otázkami – například zda jsou lidského původu, zda části patří jednomu člověku, jaké je pohlaví této osoby apod.¹⁴⁶

Mezi další počáteční vyšetřovací úkony vhodné v případě této vyšetřovací situace lze řadit výslech oznamovatele a svědků za účelem objasnění okolností nálezu těla a průběhu celé události. Dále se vyšetřovatelé mohou obrátit na osoby oběti blízké, kdy cílem bude zejména zjistit co nejvíce informací o životním stylu oběti a jejích vztazích.

¹⁴³ DOGOŠI, Michal. Reálné soudně lékařské možnosti identifikace zemřelých osob neznámé totožnosti. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 110.

¹⁴⁴ SUCHÁNEK, Jaroslav. Některé reálné, perspektivní možnosti kriminalistické identifikace osob a věci. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 13–14.

¹⁴⁵ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 224.

¹⁴⁶ KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 228.

2.4.3. Existuje podezření, že byla spáchána vražda a pachatel je znám

Pokud je vzneseno obvinění vůči konkrétní osobě, mohou se situace dále lišit v závislosti na její reakci. Obviněný se může jednak k činu doznat, což je situace příznivá, nikoliv ale pro řízení definitivní.¹⁴⁷ Méně příznivá je situace, kdy obviněný útok popírá nebo se pokouší trestnímu řízení vyhnout útekem. V případě vrahů cizí státní příslušnosti hrozí, že utečou do zahraničí, aby se zde ukrývali. Velmi problematické jsou situace, kdy pachatel uteče do státu mimo schengenský prostor. Pokud hrozí, že taková situace nastane, je naprosto stěžejní co nejrychleji realizovat počáteční úkony, aby byl pachatel dopaden ještě před opuštěním tohoto prostoru. Je-li vzneseno obvinění, lze rovněž uvažovat o vzetí obviněného do útěkové vazby za podmínek stanovených v § 67 a násl. TŘ.¹⁴⁸

Jestliže není pachatel zadržen přímo na místě činu a policejní orgán je k tomu pověřen, přichází v úvahu využití operativně-pátracího prostředku sledování osob a věcí, které probíhá utajovaným způsobem po určitou předem stanovenou dobu za podmínek stanovených v § 158b ve spojení s § 158d TŘ. Sledování lze za výjimečných okolností, kdy věc nesnese odkladu, zahájit i bez povolení v souladu s § 158d odst. 5 TŘ. Policejní orgán je v takovém případě povinen o povolení bezodkladně požádat. Jestliže povolení není ve lhůtě 48 hodin získáno, je nutné sledování ukončit a zjištěné informace nelze pro účely trestního řízení (včetně případných záznamů) použít. Stejně jako v případě pohřešovaných osob může policie při pátrání po hledané osobě požadovat součinnost od provozovatele veřejné komunikační sítě, banky či zdravotní pojišťovny v souladu s § 68 zákona o Policii ČR.

2.4.4. Existuje podezření, že byla spáchána vražda, ale není znám pachatel

V praxi jsou nejsložitější ty vyšetřovací situace, kdy pachatel není znám. Důležitou roli při identifikaci pachatele hrají zejména informace o jeho vnějších charakteristikách, které lze získat díky kamerovým záznamům nebo zapojení veřejnosti, a dále informace z místa činu, které umožní alespoň rámcově vyprofilovat pachatele,¹⁴⁹ což může vyšetřování pomoci nasměrovat. Po prvotních vyšetřovacích úkonech je proto třeba vytyčit všechny možné vyšetřovací verze a zvolit taktiku vyšetřování včetně důkladného rozpracování jejího dalšího směřování.¹⁵⁰

¹⁴⁷ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL*, č. 2, 2006, s. 13.

¹⁴⁸ Tamtéž.

¹⁴⁹ MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 25.

¹⁵⁰ STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL*, č. 2, 2006, s. 13.

2.5. Vyšetřovací verze

Po provedení počátečních úkonů jsou policisté seznámeni se základními informacemi o případu. Tyto informace jim umožňují lépe se ve věci orientovat a definovat reálné vyšetřovací verze, tj. formovat logické konstrukce a domněnky ohledně toho, zda se jednalo o násilné či nenásilné úmrtí, jak celá událost proběhla, jaký byl mechanismus usmrcení, kdo může být pachatelem a jaký byl jeho motiv.

Proces poznání trestného činu a zjištění objektivní pravdy je často dlouhý a komplikovaný. Definování vyšetřovacích verzí organizuje práci policistů a napomáhá vytvořit plán vyšetřování tak, aby bylo co nejefektivnější a nejrychlejší. Mělo by být prioritou, aby byl hned na počátku vyšetřování vytyčen adekvátní počet vyšetřovacích verzí, které budou následnými úkony a hlubším hodnocením shromážděného materiálu krok po kroku prověřovány, čímž bude postupně docházet k jejich potvrzení nebo naopak popírání a snižování jejich počtu, až finálně ideálně zbyde verze jediná. Vyšetřovací verzi bude přitom možné vyloučit až po opatření důkazů, které odporují jejím nutným důsledkům, nikoliv jen nemožností konkrétní důkazy podporující určitou verzi opatřit.¹⁵¹

Východiskem pro jednotlivé vyšetřovací verze je jednak konkrétní *místo činu a situace na místě činu*.¹⁵² V první řadě by se policisté měli zabývat otázkou, proč se na daném místě oběť nacházela a proč si pachatel zrovna toto místo zvolil. Jestliže je osoba zavražděna na místě, ke kterému neměla žádný vztah, je možné, že na místo byla pod nějakou záminkou vylákána. Jestliže naopak k usmrcení došlo u ní doma a zároveň nedošlo k porušení zabezpečovacích prvků, lze předpokládat že k pachateli měla bližší vztah či důvěru, jelikož ho do prostoru sama vpustila. Pokud byl pachatel na místě činu opakovaně viděn, lze usuzovat, že se na dané lokalitě pohybuje častěji, může v okolí bydlet, pracovat, mohlo si ho všimnout více osob apod.

Vyšetřovací verze mohou policisté dále vyvozovat ze *způsobu spáchání včetně motivu a zanechaných stop*.¹⁵³ Způsob spáchání činu se vždy odráží v kriminalistických stopách. Jakékoliv stopy nasvědčující o deviaci či atypických odchylkách pomohou kriminalisty nasměřovat. Z intenzity útoku lze usuzovat tělesné proporce a sílu pachatele. Z použité zbraně jeho schopnosti a odborné znalosti. Jestliže byly zbraně přizpůsobeny útoku, svědčí to také o jeho plánování. Pro definování vyšetřovacích verzí je přínosný i způsob utajování činu.

¹⁵¹ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 346-350.

¹⁵² KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 229.

¹⁵³ Tamtéž.

Jestliže se pachatel snažil o utajení činu a rafinované zahlazení stop, nasvědčuje takové jednání verzi, že měl k oběti nebo místu činu blízký vztah a mohl se obávat odhalení. Jakmile se pachatel naopak nepokusil čin utajit, lze usuzovat, že nepředpokládal, že by mohl být zařazen mezi osoby podezřelé.

2.6. Následné vyšetřovací a operativně-pátrací úkony

2.6.1. Výslechy

Příprava a provádění výslechů je v případech takto závažné kriminality velmi náročná, jak ve vztahu k obviněným, tak svědkům. Výslechy by měla vést osoba, která je schopna s vyslychanými správně navázat kontakt, vzbudit v nich důvěru, adekvátně reagovat na různé výslechové varianty a improvizovat.¹⁵⁴ Pro vyšetřování může mít taktický význam i pořadí výslechů, které by mělo být rozpracováno v rámci přípravy.

Obviněný musí mít již v přípravném řízení obhájce, jelikož se vzhledem k výši k trestní sazby trestného činu vždy jedná o případ nutné obhajoby dle § 35 odst. 3 TŘ. Cílem výslechu obviněného je objasnit okolnosti předcházející spáchání činu a vztah k oběti, dále zjistit, co obviněný v daný den a hodinu dělal, kde se nacházel, aby mohlo být prověřeno jeho případné alibi. Pokud útok není popírán, snaží se vyslychající zjistit co nejdetailnější informace o průběhu útoku včetně motivu pachatele, mechanismu usmrcení, obraně oběti a použitých zbraních. Relevantní jsou také informace o způsobu utajování činu, zahlazování stop a likvidaci těla mrtvoly.¹⁵⁵

Konkrétní obsah výslechu se samozřejmě bude lišit v závislosti na ochotě obviněného spolupracovat a množství jiného důkazního materiálu a jeho kvalitě. Vzhledem k citelnému trestu, který za spáchání vraždy hrozí, může obviněný odmítat vypovídat, případně věci zamlčovat nebo se snažit celou událost přetvářet tak, aby snížil míru svého zavinění a skutek nebyl právně kvalifikován jako vražda. Míra věrohodnosti výpovědí obviněných se proto bude lišit případ od případu.

Výslech vždy nejprve probíhá formou volného vyprávění (monologu) obviněného, následně navazuje část dialogová, kdy mají být pokládány jasné a stručné otázky, které je třeba

¹⁵⁴ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, s. 248.

¹⁵⁵ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 230.

předem promyslet a zpracovat. V případech lživých výpovědí je nutné formulovat otázky tak, aby rozbily nepravdivá tvrzení a obviněný pochopil, že zapírání není udržitelné.

S navyšujícím se počtem vrahů cizího státního původu jsou častěji při výslechu přítomní i tlumočníci.¹⁵⁶ Tato skutečnost může mít na celý úkon negativní vliv, jelikož nedojde k navázání přímého kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným, naopak se mezi nimi vytváří určitá bariéra. Z důvodu dvojí reprodukce (z vyslychaného na tlumočníka, z tlumočníka na vyslychajícího a naopak) může docházet k nepřesným formulacím a nepochopením. Výslech navíc neprobíhá plynule, což dává obviněnému, který nevypovídá pravdivě, větší prostor pro promyšlení lživých výpovědí.

Velmi cennými důkazními prostředky jsou výslechy svědků. Pokud k vraždě došlo na veřejných místech, nemusí být problém svědky vyhledat. Pokud k činu došlo na odlehlých místech, navíc třeba v nočních hodinách, bude nutné zapojit operativní pracovníky, kteří se potencionální svědky budou snažit vypátrat.

Svědecká výpověď osoby, která násilný útok vnímala přímo svými smysly, má pro řízení nenahraditelný důkazní význam. Jak bylo již zmíněno výše v textu, svědci nemusí čin v důsledku intenzivního prožitku vnímat úplně a jejich výpovědi mohou někdy působit poněkud zmateně. Silné emoce mohou v extrémních případech vést až k amnézii, tedy úplné ztrátě paměti.

Slabší důkazní hodnotu mohou mít rovněž výpovědi svědků, kteří dotyčného na místě činu pouze zahlédli, poněvadž se bude jednat svou povahou o důkazy nepřímé, které samy o sobě k usvědčení pachatele nepostačí.

Obzvláště šetrně musí vyslychající postupovat v případech výslechů pozůstalých, aby nedocházelo k jejich sekundární viktimizaci. Velmi křehké jsou výslechy prováděné s pozůstalými dětských obětí. Aktuální emoční vypjetí ale není důvodem pro odkládání výslechu. Naopak je žádoucí, aby byli pozůstalí vyslechnuti co nejdříve, kdy si ještě mohou vybavit praktické informace a souvislosti z doby přímo předcházející útoku.¹⁵⁷

¹⁵⁶ ZEMANČÍKOVÁ, Lucie. *Metodika a taktika vyšetřování vražd v praxi* [přednáška]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 22. 11. 2022.

¹⁵⁷ Tamtéž.

2.6.2. Expertní zkoumání a další úkony

O expertním zkoumání těla oběti soudními lékaři již bylo pojednáno.

Další nenahraditelné místo zastávají experti z oboru chemie, biologie, balistiky, daktyloskopie, trasologie, toxikologie či entomologie, kteří odborně vyhodnocují zajištěné stopy a zpracovávají odborná vyjádření či znalecké posudky, které jsou významnými důkazními prostředky.¹⁵⁸ Spolupráce s těmito profesionály může začít již na místě činu. Rozsah znaleckého zkoumání se vždy odvíjí od činnosti výjezdové skupiny při ohledání místa činu. Pokud není zajištěná stopa, není pak logicky ani materiál ke zkoumání. Opět se tedy dostáváme k tomu, jak zásadní a nenahraditelná je činnost přímo na místě činu, od které se odvíjí i následné úkony.

Při vyšetřování takto závažného trestného činu se také nařizuje vyšetření duševního stavu obviněného, které provádí znalci – psychiatři a psychologové. Znalci zjišťují duševní stav obviněného a prověřují, zda v době spáchání činu nebyla v důsledku duševní choroby snižená či úplně vymizelá jejich rozpoznávací nebo ovládací schopnost. V případě sexuálně motivovaných vražd se jako znalec přibírá sexuolog.¹⁵⁹

Ve vztahu k podezřelým či obětem v případech nedokonaných vražd je relevantní ustanovení § 114 TŘ, které upravuje prohlídku těla a jiné podobné úkony, kterými dochází k (nedobrovolnému) zásahu do integrity jedince. Touto cestou může být kupříkladu shromažďován srovnávací biologický materiál. V případě, kdy došlo k usmrcení bodnořeznou zbraní často dochází k tomu, že se během útoku zraní i sám pachatel,¹⁶⁰ takže během prohlídky těla podezřelého mohou být tato zranění odhalena.

Ze zvláštních způsobů dokazování se často v praxi přistupuje k vyšetřovacímu pokusu, rekonstrukci a prověrce na místě činu.¹⁶¹

Pokud existuje důvodné podezření, že se v obydlí nachází osoba nebo věc důležitá pro trestní řízení (například vražedná zbraň), lze uvažovat o příkázání domovní prohlídky.

¹⁵⁸ RYBÁŘ, Miroslav. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008, s. 131.

¹⁵⁹ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 231-232.

¹⁶⁰ ZEMANČÍKOVÁ, Lucie. *Metodika a taktika vyšetřování vražd v praxi* [přednáška]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 22. 11. 2022.

¹⁶¹ Tamtéž.

2.7. Některé problematické otázky vyšetřování

Orgány činné v trestním řízení a znalci se během vyšetřování zabývají různými otázkami, přičemž zodpovězení některých z nich může být obzvlášť náročné, někdy až nemožné, což může působit obtíže v rámci dokazování.

Za jednu z těchto problematických oblastí lze považovat prokázání úmyslu pachatele, který je často možné dokazovat jen nepřímou z konkrétních okolností případu. Tato otázka může být obzvlášť komplikovaná v případě pokusu vraždy, kdy výpovědi poškozeného a obviněného o průběhu celé události mohou být protichůdné. Pro posouzení zavinění proto bude rozhodující charakter zranění na těle poškozeného, intenzita útoku či oblast těla, na kterou bylo útočeno. Pokud obviněnému nebude prokázáno, že věděl, že svým jednáním může způsobit smrt a pro případ, že ji způsobí, s tím byl srozuměn, nebude jej možné za trestný čin vraždy (jeho pokus) odsoudit. Pokud přitom existují pochybnosti o úmyslu jednatelky osoby, je nutné v souladu se zásadou *in dubio pro reo* rozhodnout v její prospěch.

Také již bylo pojednáno o významu určování doby smrti, respektive odhadu doby smrti dle posmrtných změn a dalších okolností. Určení doby smrti pomáhá orgánům činným v trestním řízení vytvořit časovou linii vyšetřované události a určit okruh podezřelých osob. Informace o době smrti mohou být klíčové pro následné prověřování alibi a hodnocení věrohodnosti výpovědí. Čím širší je časový úsek, ve kterém mohlo k usmrcení dojít, tím méně relevantní tato informace může být.

Dále, pro objasňování vražd je stěžejní zjištění totožnosti oběti. Na základě toho mohou policisté získat cenné informace o jejím životě, vztazích a případných konfliktech, majetkových a rodinných poměrech a další.¹⁶² Takovéto informace jsou často extrémně přínosné pro objasnění motivu, když vrahem může být i osoba, která ze smrti měla nějaký prospěch nebo s obětí měla spory. Naopak, pokud se osobu nepodaří identifikovat, jen těžko se podobné informace zjišťují, což může vést k tomu, že pachatel nebude nikdy dopaden. Stejně tak může důkazní těžkosti působit nenalezení či neidentifikování konkrétní vražedné zbraně.

¹⁶² MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992, s. 31.

2.8. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování, kriminalistická prevence

Celospolečenský zájem na dopadení pachatele je v případě úmyslných usmrcení výrazně silnější než v případech méně závažných trestných činů. Ochota občanů zapojit se do objasňování skutku je tedy z těchto důvodů zesílena.

Objasnění trestného činu vraždy je zpravidla komplikované a mnohdy je dopadení pachatele možné jen díky všímavosti a osobní statečnosti svědků. Pro určení okruhu podezřelých osob či objasnění jiných skutečností jsou v současnosti rovněž velmi přínosné záznamy z kamerových systémů, z nichž lze získat identifikační informace. Za předpokladu, že osoba není maskovaná a záznam je dostatečně kvalitní, je identifikace pachatele značně usnadněna. Méně příznivé jsou situace, kdy je sice kamerový záznam dostupný, avšak pachatel je maskovaný, kamera nevhodně umístěna, má nízkou snímkovací frekvenci nebo jsou záběry jednoduše nekvalitní. V současnosti existují nejrůznější teoretické výpočty a experimenty, jak z kamerových záznamů zjistit výšku osoby nebo třeba individualizovat její chůzi podle vzorců. I přes to nejsou tyto metody v praxi doposud běžně užívané. Mají ale značný a reálný potenciál a je pravděpodobné, že v budoucnu budou do běžné kriminalistické praxe zavedeny.¹⁶³

Policistům napomáhají i média, prostřednictvím kterých mohou vyzvat občany ke sdělení jakýchkoliv informací, které by vyšetřování mohly posunout dál a například zjistit, na jakých místech mohla být osoba podezřelá poslední dobou viděna. Pátrací relace mohou mít ale i opačný efekt, tzn. že pachatel činu se touto cestou může dozvědět o tom, že mu hrozí trestní stíhání a pokusit se o útěk. Informace, které jsou zveřejňovány, by měly být vzhledem k probíhajícímu řízení voleny zásadně obezřetně.

Co se týká předcházení tomuto druhu kriminality, obecně je zastáván názor, že kriminalistická prevence vražd není možná.¹⁶⁴ Je tomu z důvodu, že většina vražd je motivována osobními vztahy, do kterých kriminalistické metody těžko proniknou. Své opodstatnění mají preventivní opatření v podobě zvýšeného počtu hlídek na místech, kde lze očekávat opakovaný útok pachatele. Osoby by současně neměly v takových chvílích spoléhat pouze na činnost policie, ale měly by samy jednat tak, aby se nevystavovaly zbytečným rizikům, tzn. neměly by zejména stopovat neznámá auta nebo chodit v noci na nebezpečné lokace a raději si prodloužit cestu do cíle přes osvětlenou a frekventovanější ulici. Se vzrůstající

¹⁶³ JONÁK, Jiří. Využití obrazových materiálů k identifikaci osob. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 135

¹⁶⁴ KONRÁD, Zdeněk; PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 232.

popularitou internetu a různých (často anonymizovaných) aplikací narůstá i význam policejního monitoringu kyberprostoru, když zejména mladí vrazi mohou touto cestou své záměry před spácháním činu publikovat.

Odstrašujícím dojmem působí vysoká trestní sazba, která je za spáchání vraždy dle zákona ukládána. Za předpokladu, že obviněný prohlásí, že spáchal skutek, za který je stíhán,¹⁶⁵ je s ním možné podle platné právní úpravy sjednat dohodu o vině a trestu a spodní hranici trestní sazby prolomit. Takové ukládání trestu odnětí svobody je z řad policistů silně kritizováno.¹⁶⁶ Dále preventivně působí i skutečnost, že odsouzený je společensky stigmatizován jako „vrah“, což pro něj může znamenat ztížené začlenění zpět do společnosti.

V této části diplomové práce bych ráda rovněž vyzdvihla činnost nejrůznějších neziskových organizací, například Bílého kruhu bezpečí či organizace In Iustitia, které nabízí bezplatnou odbornou pomoc obětem, pozůstalým a svědkům trestných činů.

¹⁶⁵ § 175a TŘ.

¹⁶⁶ ZEMANČÍKOVÁ, Lucie. *Metodika a taktika vyšetřování vražd v praxi* [přednáška]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 22. 11. 2022.

3. Mikrostopy a jejich kriminalistická specifika

Při vyšetřování takto závažné kriminality zastávají v systému kriminalistických stop důležité místo mikrostopy. Pojem „mikrostopa“ je v současné kriminalistické praxi i teorii vžitý a bývá často skloňován v souvislosti s otázkou hranic kriminalistických stop. Při jeho teoretickém vymezení můžeme vycházet z definice, která byla v československé odborné literatuře formulována již v 80. letech minulého století.¹⁶⁷ Ta pojímá mikrostopy jako „*kriminalistickotechnické stopy, které pro své nepatrné rozměry, malé množství hmoty, nízkou koncentraci na nebo v nositeli, malou změnu ve struktuře nositele nebo malý odraz funkčních a dynamických vlastností jsou prostým okem slabě viditelné nebo neviditelné, a pro účely vyhledávání nebo zajišťování nebo fixace nebo zkoumání vyžadují použití současných špičkových metod a prostředků.*“¹⁶⁸

Je patrné, že mikrostopy jsou charakterizovány zejména zanedbatelnou prostorovou velikostí, v důsledku čehož ani sám pachatel nezpozoruje jejich vytváření a existenci. Jejich vznik je cílevědomou činností těžko ovlivnitelný, a jejich zahlazení je tak v podstatě nemožné.¹⁶⁹

Rozdíl oproti „klasickým“ kriminalistickotechnickým stopám rovněž spočívá ve vysoké technické náročnosti jejich zkoumání, které zcela opodstatněně vyžaduje špičkové moderní vybavení a techniku. Tuzemská laboratoř byla takovými prostředky před více než osmdesáti lety vybavena velmi ojediněle, proto byl posun v tomto směru značně limitován.

3.1. Stručný historický nástin

Vědci si již dlouho uvědomují obrovskou rozmanitost částic, které jsou všudypřítomné v našem okolním světě. První zmínky o možnosti využití takto nepatrných stop uvádí ve svých pracích již zakladatel moderní kriminalistiky Hans Gross.¹⁷⁰

Se zásadním pokrokem se v československé kriminalistice setkáváme až v období po druhé světové válce.¹⁷¹ Zkoumáním mikrostop se kriminalisté zprvu zabývali ve své praxi, až

¹⁶⁷ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 328.

¹⁶⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 196.

¹⁶⁹ SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing) s. 37.

¹⁷⁰ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Systém kriminalistických stop*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, s. 92.

¹⁷¹ PORADA, Viktor a Jaroslav SUCHÁNEK. Úvahy nad teoretickými i praktickými aspekty kriminalistických stop. *Kriminalistika*. 1999, 32 (2), s. 110.

s časovým odstupem byla tato problematika reflektována i v odborné literatuře, zejména v monografiích Růži (1983, 1988) či publikacích Suchánka, kteří se jí začali blíže zabývat v 70. letech na Kriminologickém ústavu v Praze¹⁷² a v této oblasti optimisticky predikovali nemalý progres. Impulzem k jejich zevrubnému zkoumání (nejen v ČSSR) byla mezinárodní vědecká konference konaná ve Vídni v roce 1972.¹⁷³ Mikrostopy se staly velmi dynamicky se rozvíjející oblastí, o čemž svědčí i skutečnost, že v roce 1978 vzrostl oproti prvnímu roku jejich využívání (tj. v roce 1973, kdy šlo cca o 50 případů) devítinásobně počet případů, ve kterých byly mikrostopy zpracovány v centrálních laboratořích Kriminologického ústavu v Praze.¹⁷⁴

Teorie a praxe mikrostop byla zformována především jako reakce na fakt, že pachatelé úmyslných trestných činů si stále častěji uvědomovali rizika svého protiprávního jednání, korelaci mezi zanechanými kriminalistickými stopami a jejich odhalením, a začali tak svou trestnou činnost více promýšlet, přizpůsobovat a při samotném páchání činu či po něm stopy vědomě ničit.¹⁷⁵ V tomto směru sehrály z pohledu vyšetřovatelů negativní roli rovněž informace o práci policie, které se dostaly do sfér pachatelů, ale nelze opomenout ani vzájemné předávání zkušeností z kriminální minulosti jednotlivců¹⁷⁶ o „osvědčených“ postupech, jak vzniku stopám zamezovat.

V důsledku těchto okolností vznikl konflikt mezi praxí a teorií kriminalistických stop (v literatuře také někdy označované jako Locardův princip výměny dle francouzského průkopníka forenzních věd Edmonda Locarda),¹⁷⁷ ze které jasně vyplývá, že není možné spáchat trestný čin, aniž by při tom pachatel nezanechal jedinou kriminalistickou stopu.¹⁷⁸ Pokud se ale pachateli opravdu dobře podařilo stopy svědčící v jeho neprospěch zhladit, zdánlivě žádné stopy na místě činu nevznikly a vyšetřovatelé se ocitli v nelehké pozici. Z těchto důvodů musela kriminalistická činnost na podobné situace reagovat, a postupně tak docházelo

¹⁷² SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (struktuře) objektu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 79.

¹⁷³ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 327.

¹⁷⁴ RŮŽA, Jan. Zajišťování mikrostop. *Kriminalistický sborník*. 1980, 24(6), 377.

¹⁷⁵ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 168.

¹⁷⁶ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 270.

¹⁷⁷ HOUCK, Max M a kol. *Materials Analysis in Forensic Science* [online]. Academic Press, 2016, s. 20 [cit. 2023-06-05],
Dostupné z:
https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=P8S3CgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA19&dq=trace+evidence+court&ots=kD0qVfw4qe&sig=9_rb9ADtvQaLBpPO1rAg0ZmMFKY&redir_esc=y#v=onepage&q=trace%20evidence%20court&f=false.

¹⁷⁸ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 327.

(a stále dochází) k vypracování nových technik, postupů a operací, které práci s mikrostopami umožňují a zefektivňují.

Dnes mají tyto stopy v kriminalistické praxi své opodstatněné místo a jsou specialisty běžně využívané, což umožnil nejen rozvoj vědy a techniky v posledních desetiletích, ale i posun v kriminalistické, vyšetřovatelské a soudní praxi.¹⁷⁹

3.2. Kriminalistická charakteristika a dělení

Zprvu odborníci ve svých publikacích zastávali argument, že mikrostopy představují samostatnou kategorii kriminalistických stop. Pozdější praxe ale ukázala, že téměř všechny druhy mikrostop jsou plně integrovatelné do „klasických“ kriminalistických stop (s výjimkou stop paměťových, u kterých existence v podobě mikrostopy z podstaty věci nepřichází v úvahu), a jejich exkluzivita tak spíše spočívá v nutnosti specifického přístupu při jejich vyhledávání, zajišťování a zkoumání.¹⁸⁰ Všechna pravidla týkající se obecně kriminalistických stop se plně vztahují i na mikrostopy,¹⁸¹ včetně mechanismu vzniku takových stop, na základě čehož můžeme dělit mikrostopy kontaktní, vznikající jako důsledek fyzického střetu objektů, a mikrostopy nanášené jednostranně, vznikající typicky spádem na povrch.¹⁸²

Nutno podotknout, že ač je výskyt mikrostop teoreticky možný u všech kriminalistickotechnických stop, ne vždy jsou takové stopy využitelné.¹⁸³ Jako příklad lze uvést stopy daktyloskopické, trasologické, případně balistické či další, u kterých vyvstává otázka jejich problematice až absolutní nevyužitelnosti.¹⁸⁴ Z oblasti balistických stop jsou jako mikrostopy zkoumány povýstřelové či povýbuchové zplodiny.¹⁸⁵

¹⁷⁹ SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 94.

¹⁸⁰ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 327.

¹⁸¹ RŮŽA, Jan. Zajišťování mikrostop. *Kriminalistický sborník*. 1980, 24(6), s. 377.

¹⁸² KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 198.

¹⁸³ SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. 2002, s. 94.

¹⁸⁴ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 198-199.

¹⁸⁵ SUCHÁNEK, Jaroslav a kol. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 10.

Mikroskopy je možné klasifikovat dle mnoha kritérií. V praxi nejvyužívanější skupina má charakter kriminalistických stop odrážejících vnitřní strukturu objektu, který je vytvořil. Jedná se o velmi rozsáhlou a pestrou skupinu, kterou lze pro přehlednost dále rozřadit na podskupiny, z nichž nejčastěji kriminalisté na místech činu nacházejí:¹⁸⁶

- nehomogenní hromadný celek, typicky půjde o směs různých podílů, které jsou svým složením a morfologií odlišné (např. zeminy, maltoviny, omítky),
- homogenní hromadný celek, který je naopak typický stejnorodostí částic (např. mouka, cukr, cement, práškové pigmenty),
- jedno či vícevrstvé fragmenty nebo otěry nátěrů, které pochází z nejrůznějších povrchů (např. nátěrové systémy z motorových vozidel či zdí),
- textilní vlákna, která patří mezi vůbec nejčtenější v kriminalistické praxi, jelikož tvoří zcela nepostradatelnou složku životního prostředí člověka v průmyslově vyspělých státech, jsou navíc typická pro svou vysokou stálost,¹⁸⁷
- biologické materiály především lidského původu, nejčastěji jako mikrostopy krve, potu, ejakulátu, slin, vlasů a úlomků nehtů či jejich fragmentů, které v některých případech umožňují individuální identifikaci pomocí metod DNA.

Posun v těchto oblastech je dlouhodobě značný, nikoliv ale rovnoměrný. Akcentovat je třeba pokroky v oblasti molekulární biologie.¹⁸⁸ Pravděpodobně největší rozvoj zaznamenalo zkoumání textilních vláken a povýstřelových zplodin.¹⁸⁹

3.3. Negativní vlivy působící na informační hodnotu mikrostop

Mikrostopy jsou vzhledem ke svým rozměrům podstatně náchylnější na působení vnějších vlivů než „klasické“ materiální stopy. Tyto vlivy mají mimo jiné negativní dopad na kvalitu identifikačních znaků¹⁹⁰ a nežádoucím způsobem ovlivňují proces kriminalistické identifikace.

¹⁸⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 198-199.

¹⁸⁷ DANIŠ, Ivan a Pavel KOLÁŘ. Komplexní zkoumání textilních vláken. *Československá kriminalistika*. 1990, 23(1-2), s. 44.

¹⁸⁸ SUCHÁNEK, Jaroslav a kol. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 10.

¹⁸⁹ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 179.

¹⁹⁰ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 274-275.

V konkrétních případech se působení negativních vlivů projevuje například přemístěním, bobtnáním, vypařováním, rozpouštěním, korozí, smýváním, či znečištěním prachem.¹⁹¹

Existuje nespočet vlivů, které na mikrostopy mohou působit, a snižovat tak jejich informační hodnotu. Kriminalistika tyto vlivy dělí na obecné, které mají vliv na všechny druhy mikrostop, a speciální, které se vztahují vždy k jednotlivým druhům mikrostop (typicky změny způsobené korozí v případě kovových částic).¹⁹²

Vlivy působí na mikrostopy od jejich vzniku až do doby jejich finálního vyhodnocení. Toto leckdy dlouhé časové období lze členit na tři diferenciované časové úseky.¹⁹³

První z nich je období doby vzniku mikrostopy, které je svou povahou nejkratší. Vlivy v této fázi nelze eliminovat, vznikají jako důsledek objektivních skutečností daných při páčání činu.¹⁹⁴ Pro úplnost je třeba poznamenat, že toto „primární znečištění“ může hrát v oblasti identifikace pozitivní roli, protože může jít o znečištění atypické co do chemického složení nečistot,¹⁹⁵ což navyšuje počet individuálních kriminalistických markant, které mohou následně pomoci při identifikaci.

Druhou časovou etapou představuje období od vzniku mikrostopy do jejího zajištění. Nežádoucí působení okolí na mikrostopu je někdy také nazýváno jako „sekundární znečištění“. V této fázi lze negativnímu působení již alespoň částečně předcházet, zejména co nejrychlejších vyhledáním, obezřetným pohybem na místě činu a správným zajištěním stop.¹⁹⁶

Třetí fáze následuje po zajištění mikrostopy a končí jejím finálním vyhodnocením. Hovoříme o období možného „terciálního znečištění“, kterému lze předejít důslednou a rychlou manipulací, volbou vhodného laboratorního postupu a přesností zkoumání.¹⁹⁷ V tomto období působí na zajištěné mikrostopy tři hlavní vlivy,¹⁹⁸ a to:

¹⁹¹ RŮŽA, Jan. Mikrostopy – jejich priorita v zajišťování a negativní vlivy snižující jejich informační hodnotu. *Kriminalistický sborník*. 1983, 27(1), s. 55.

¹⁹² PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 275-276.

¹⁹³ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Systém kriminalistických stop*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, s. 96.

¹⁹⁴ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 275.

¹⁹⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 198-199.

¹⁹⁶ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 279.

¹⁹⁷ STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Systém kriminalistických stop*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006, s. 97.

¹⁹⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 200-201.

- a. vliv času, kterému lze předcházet zejména urychleným zkoumáním zajištěných mikrostop,
- b. vliv prostředí, ve kterém jsou mikrostopy uchovávány, jenž by mělo eliminovat veškerou možnou kontaminaci či jiné změny vzorku,
- c. vliv nevhodné manipulace s mikrostopami pracovníkem laboratoře; v tomto směru má stěžejní význam především dostatečná odbornost, profesionalita a připravenost laborantů a používání sterilních nástrojů.

K bodu a. lze dodat, že významným faktorem, který ovlivňuje práci s mikrostopami, je jejich časová stálost, respektive nestálost. Rozlišujeme mikrostopy stálé, jejichž použitelnost je v podstatě časově neomezena, poměrně stálé, nestálé a zcela nestálé, které jsou typické pro svou použitelnost kratší než jednu hodinu.¹⁹⁹ Tato povaha mikrostop se může lišit v závislosti na druhu mikrostop, ale i na prostředí, ve kterém byly vytvořeny.

3.4. Specifické zásady práce s mikrostopami

Literatura tradičně uvádí tři zásady, které reagují na specifika mikrostop a kterými je nutné se při kriminalistickotechnické činnosti řídit. Jedná se o zásadu optimálnosti, priority a efektivnosti.²⁰⁰

Zásada optimálnosti je vyjádřena jako „požadavek, aby při zajišťování mikrostop byl respektován přijatelný rozsah této činnosti.“²⁰¹ Do praxe se tato zásada promítá tak, že se mikrostopy nezajišťují plošně, ale pouze z míst, kde se jejich výskyt předpokládá. Při lokalizaci mikrostop musí experti vždy přemýšlet nad tím, kudy pachatel procházel, jakých objektů se dotýkal.²⁰² Mikrostopy musí být vždy vyhledávány s trpělivostí a systematicky, nikoliv nahodile. Nelze ani počítat s postupem, kdy by byly zajišťovány velké předměty a až následně by bylo pátráno, zda náhodou nebudou na objektech ulpívat kriminalisticky relevantní částice. V těchto situacích by mohlo dojít k přehlacení laboratoře irelevantní směsicí nejrůznějších

¹⁹⁹ SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (struktuře) objektu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 80.

²⁰⁰ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy. *Kriminalistický sborník*. 1994, 38(11), s. 485.

²⁰¹ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 202.

²⁰² FRYŠTÁK, Marek a David TEXTL. Mikrostopy a jejich využití v rámci dokazování v trestním řízení. *Trestněprávní revue* [online]. 2021 (4), s. 226 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

„nečistot“.²⁰³ Na druhou stranu byl v minulosti Ústavním soudem hodnocen jako zásadně chybný postup policejních orgánů, které se na místě činu omezily pouze na sejmutí jednoho textilního vlákna z násady od smetáku, ač se nabízelo zajištění celé násady. Tímto krokem znemožnily následné laboratorní zkoumání, zda se na násadě potenciálně nenachází i mikrostopy jiné, například biologické, které by o události mohly přinést další relevantní informace.²⁰⁴ Takové pochybení je bohužel následně již nenapravitelné.

Zásada priority reaguje na nutnost zajišťovat jako první mikrostopy, následně až stopy „klasické“, které jsou mnohem méně náchylné na negativní vlivy, v důsledku kterých by mohly být zničeny, přemístěny či přehlédnuty. Plně se tato zásada uplatňuje při zajišťování mikrostop *in natura*, tedy v jejich skutečné materiální podobě.²⁰⁵ Pokud jsou mikrostopy zaslány do laboratoře i se svým nosičem, vyhledání a zajišťování provádí až příslušný odborník.²⁰⁶ Zásada priority úzce souvisí i s dynamikou mikrostop a problematikou negativních vlivů nastíněnou výše v textu.

Zásada efektivnosti charakterizuje „rozhodovací podmínky, kdy a v jakých případech budou mikrostopy vyhledávány a zajišťovány.“²⁰⁷ Tato skutečnost je v praxi ovlivněna mnoha okolnostmi, typicky závažností činu či dostupností jiných kriminalistických stop. Správné rozhodnutí tak není ve většině případů vůbec jednoduché, význam má bezesporu zkušenost a znalost vyšetřovatele, který o této otázce rozhoduje.²⁰⁸ Samozřejmě by se vždy mělo jednat o rozhodování racionální, nikoliv ukvapené a nepromyšlené.

Z uvedeného je zřejmé, že je zvýšený zájem na tom, aby vyšetřovatelé a kriminalističtí technici, kteří na místě činu provádí zajišťování stop, byli o těchto zásadách řádně proškoleni, a aby byly tyto zásady rovněž reflektovány do výše zmiňovaných interních aktů Policie ČR, kterými se při ohledání místa činu a sběru stop příslušníci řídí. Informovanost ohledně práce s mikrostopami na místě činu by dle mého názoru neměla být podceňována, protože se jedná o kroky, které jsou zásadním podkladem pro případné navazující trestní řízení a jakékoliv

²⁰³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 202.

²⁰⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/08.

²⁰⁵ PORADA, Viktor, Jaroslav SUCHÁNEK a Jiří STRAUS. Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu. *Soudní inženýrství* [online]. 2005, 16(6), s. 313 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2004-06-312-328.pdf>

²⁰⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 202.

²⁰⁷ Tamtéž.

²⁰⁸ Tamtéž.

nedostatky je v podstatě nemožné později zhojit. Rozhodnutí učiněná přímo na místě činu při ohledání mají mít vliv na to, jaké otázky budou v souvislosti se vzorky řešeny. Nesprávným rozhodnutím a zajištěním stop mohou být kaskádovitě vyvolány interpretační potíže v pozdější fázi řízení. K celému ohledání a procesu zajišťování stop je nutné přistupovat holisticky.²⁰⁹

3.5. Vyhledávání a zajišťování

Mikrostopy se vyhledávají na vytipovaných místech, a to pomocí optických pomůcek.²¹⁰ Stejně jako v případě „klasických“ stop, nejčtenější výskyt mikrostop lze očekávat v blízkosti oběti nebo přímo na jejím těle. Nejčastěji se mikrostopy vyskytují pod nehty, na dlaních, ve vlasech nebo na oděvu. Nelze opomenout ani výskyt mikrostop na trase pohybu pachatele, tedy např. i na stěnách či okenních a dveřních rámech.²¹¹ Zvláště vhodnými pro záchyt jsou nejrůznější hrubé povrchy, kde částice snadno ulpívají.²¹² Na druhou stranu je okolí oběti, jako pomyslné „ohnisko“ celého místa činu, oblastí, které kriminalističtí technici věnují nejvíce pozornosti a provádí v ní řadu úkonů. Jejich působení a pohyb tak může vést k sekundárnímu přenosu drobných částic nebo ke vzniku falešných mikrostop.²¹³ I z těchto důvodů by místo činu mělo být po příchodu prvních členů výjezdové skupiny řádně zdokumentováno a měla by být jasně vyznačena cesta příchodu a odchodu k oběti, čímž se eliminuje znehodnocení stop. Mikrostopy a jiné stopy nacházející se v označené cestě budou zpravidla nenávratně poškozeny.²¹⁴

V případě nálezu se mikrostopy ihned zajišťují.²¹⁵ Neexistuje přitom jeden univerzální způsob zajištění, ale vždy se musí vycházet z konkrétních okolností případu a povahy a druhu mikrostopy. Zajišťování *in natura* probíhá zejména:²¹⁶

²⁰⁹ MORGAN, Ruth M. a kol. Crime reconstruction and the role of trace materials from crime scene to court. *WIRES Forensic Science* [online]. 2020, 2(1) [cit. 2023-11-08]. Dostupné z: <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wfs2.1364>

²¹⁰ SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (struktuře) objektu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005, s. 82.

²¹¹ SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing) s. 38.

²¹² STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 286.

²¹³ SCHWARTZ, Ted R.; Daniel S. ROTHENBERG; Brandi L. CLARK. Trace Evidence Recognition, Collection, and Preservation. *Handbook of trace evidence analysis*. John Wiley & Sons, 2021, s. 9.

²¹⁴ FRYŠTÁK, Marek a David TEXL. Mikrostopy a jejich využití v rámci dokazování v trestním řízení. *Trestněprávní revue* [online]. 2021 (4), s. 226 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

²¹⁵ SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing) s. 38.

²¹⁶ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 203-204.

- zajištěním mikrostop včetně jejich nosičů (např. zajištěním celého kusu oděvu),
- zajištěním z povrchu pomocí nástrojů jako jsou například pinzety; tato metoda zajištění je vhodná při nálezů ojedinelých částic (kupříkladu fragmentů nátěrové barvy), které jsou následně umísťovány do zkumavek či jiných vhodných obalů,
- zajištěním pomocí daktyloskopické folie či některých druhů transparentní lepicí pásky, které umožňují zachování původního rozmístění mikrostop; různé typy lepicích materiálů se využívají v závislosti na typ podkladového povrchu, přičemž jsou-li mikrostopy zajišťovány z větší plochy, typicky těla oběti, je rozdělena na několik zón (tzv. zonální metoda),
- zajištěním pomocí zvlášť upraveného akumulátorového vysavače, který zachytává mikrostopy na laboratorní filtrační papír,
- zajištěním na uhlíkové terčíky, které jsou vhodné pro zajištění povýstřelových či obdobných zplodin.

Při výběru vhodné metody musí odborníci zvažovat mnoho faktorů. Každá metoda má samozřejmě jak svá pozitiva, tak negativa. Například vzorek zajištěný pomocí lepicích pásek lze snadněji analyzovat pod skenovacím mikroskopem než vzorek získaný pomocí vysávání, na druhou stranu lepicí páska má tendenci zachytit částice jen z povrchu podkladového materiálu. Naproti tomu díky vysavači dokážeme získat částice i z hlubších vrstev. Pokud od kriminalisticky relevantní události uběhla delší doba (klidně v rámci několika týdnů či měsíců), bude v některých případech výhodnější použít vysavač namísto pásky.²¹⁷

V zahraničí je v některých případech ke sběru vláken z těla mrtvol využívána namísto zonální metody tzv. 1:1 metoda, která umožňuje velmi precizně rekonstruovat rozmístění textilních vláken na povrchu těla. Podstatou je, že mrtvola je oblepena velkým množstvím lepicích proužků (někdy až 150), a to ideálně ještě před jakoukoliv manipulací s tělem. Následně je tělo takto vyfotografováno a pásky sejmuty a nalepeny na vhodný povrch. Následně může být tělo pootočeno a celý postup se znovu opakuje. 1:1 metoda je tedy extrémně časově náročná, celý proces může jen na místě činu zabrat 1–2 hodiny, to stejné pak v laboratoři při zkoumání a vyhodnocování vláken – stojí tedy vždy za zvážení, zda nebude dostačující zonální metoda, při které jsou využívány větší kusy pásek.²¹⁸ Další výhody a nevýhody 1:1 metody

²¹⁷ SCHWARTZ, Ted R.; Daniel S. ROTHENBERG; Brandi L. CLARK. Trace Evidence Recognition, Collection, and Preservation. *Handbook of trace evidence analysis*. John Wiley & Sons, 2021, s. 16.

²¹⁸ KOLÁŘ, Pavel. Textilní vlákna, jejich fragmenty a související materiály. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 22.

sběru vláken prezentují například belgičtí autoři,²¹⁹ kteří ve své publikaci shrnují 36 případů vražd spáchaných v letech 2002–2012, při jejichž vyšetřování došlo ke zkoumání textilních vláken. Metoda je často používaná v případech, kdy byl předpokládán intenzivní kontakt pachatele a oběti a kdy je potřebné prověřit *modus operandi*. Podmínkou použití této metody je dostatečné zajištění místa činu před kontaminací a také relativně krátká doba uplynulá mezi spácháním činu a zajištěním vláken.

Metodika shromažďování kriminalistických stop by měla být co nejvíce standardizována pro každý druh odebíraných vzorků. Při zajišťování stopy nebo mikrostopy lze potenciálně zničit stopu či mikrostopu, která by při objasňování mohla mít vyšší informační přínos a hodnotu.²²⁰

Pro správně vyhodnocení vzorku nestačí jen jeho vhodné zajištění. To musí být vždy doprovázeno správným označením vzorku a dokumentací. Zejména je stěžejní poznamenat co nejpřesněji místo, kde byla mikrostopa nalezena. Tento požadavek lze demonstrovat na zajišťování textilních vláken pomocí lepidla, kdy znalost přesného místa jejich zachycení může přispět k objasnění kriminalisticky relevantní události. Z tohoto důvodu zpravidla půjde o vhodnější metodu než zajištění textilních vláken z oděvu pomocí vyklepávání či vysávání.²²¹

3.6. Laboratorní zkoumání

Poté, co jsou mikrostopy na místě činu kriminalistickými technikami zajištěny, jsou předány expertní laboratoři ke znaleckému zkoumání. V České republice je jedním z vrcholově specializovaných znaleckých ústavů Kriminalistický ústav Praha Policie ČR, který provádí analýzy mikrostop na velmi širokém spektru předmětů v rámci samostatného oddělení. Specializované oddělení úzce spolupracuje s jinými odděleními, například chemie či balistiky.²²²

Zajištěné mikrostopy jsou zkoumány až sekundárně po stopách „klasických“ vzhledem k tomu, že práce s nimi je finančně i odborně náročnější. V některých případech pro objasnění

²¹⁹ DE WAEL, K.; L. LEPOT; K. LUNSTROOT, F. GASON. 10 years of 1:1 taping in Belgium— A selection of murder cases involving fibre examination. *Science and Justice*. 2016, 56, s. 18–28

²²⁰ RŮŽA, Jan. Mikrostopy – jejich prioritní v zajišťování a negativní vlivy snižující jejich informační hodnotu. *Kriminalistický sborník*. 1983, 27(1), s. 56.

²²¹ SUCHÁNEK, Jaroslav a Jiří STRAUS. Nové možnosti zajišťování některých druhů kriminalistickotechnických stop. *Kriminalistický sborník*. 1991, 35(9), 386.

²²² POLICIE ČR. Přírodovědné zkoumání. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prirodovedne-zkoumani-892081.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>.

případu postačí informace, které byly získány analýzou „klasických“ stop, a zkoumání mikrostop by tak bylo nadbytečné.²²³

Vlastní analýza má dvě stadia:

V první fázi zkoumání dochází k předběžnému posouzení mikrostop, případně jejich oddělení od nosiče. V tomto stadiu se používají jednoduché laboratorní postupy a metody. Často se provádí rovněž dokumentace mikrostop či místa na nosiči, na kterém byly nalezeny.²²⁴

V druhé fázi dochází k detailní analýze mikrostopy, k čemuž je vždy zásadní zvolit vhodnou laboratorní techniku dle jejího druhu. Běžně se používají metody optického zkoumání, chromatografie, metody spektrofotometrické, rentgenové a další.²²⁵ Mikrostopy jsou tedy zkoumány pozorováním nebo z hlediska chemického či biologického složení, případně kombinovaně. Mezi jednu z nejfrekventovanějších metod se v současnosti řadí optické zkoumání pomocí skenovacího elektronového mikroskopu, který nabízí až 500.000násobné zvětšení objektu při zachování ostrosti.²²⁶ Pro účely zkoumání a vyhodnocování některých druhů mikrostop se využívá i unikátní počítačová technika a speciálně přizpůsobené softwary.²²⁷ Mikrostopy jsou za ideálních podmínek způsobilé plnit identifikační funkci jak ve vztahu k osobám, tak věcem.

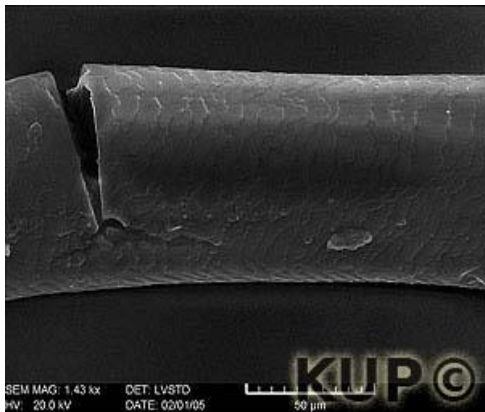
²²³ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 202.

²²⁴ STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 288.

²²⁵ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 205-206.

²²⁶ Kriminalistický ústav získal nový elektronový mikroskop. *Protex.cz* [online]. Praha, 2022, 22. 7. [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.protex.cz/zprava.php?id=27401>

²²⁷ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 179.

Obrázek č. 1 – Mikrosnímek vlasu

Zdroj: <https://www.policie.cz/clanek/prirodovedne-zkoumani-892081.aspx?q=Y2hudW09NA%3D%3D>

Obrázek č. 2 - Poškození vlasu střelbou

Zdroj: ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online dostup.: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-a-jeho-moderni-trendy-1555589/>]. Praha: Grada, 2012.

V závislosti na povaze mikrostop a místě, kde byly nalezeny, mohou sloužit k objasnění otázek ohledně odchodových a příchodových tras, nástrojů trestné činnosti, a dokonce i pracovního či životního prostředí, ve kterém se pachatel pohybuje.²²⁸ Získané informace, pokud jsou dostatečně určité, mohou kriminalisty navést k prověření osob ze specifického prostředí. S takovými možnostmi počítala kriminalistická praxe od počátku využívání mikrostop. Například Růža v jednom ze svých článků²²⁹ popsal případ z roku 1976, kdy při vyšetřování sexuálně motivované dvojnásobné vraždy pomohly po čtyřech měsících usilovné práce týmu odhalit pachatele mikrostopy sejmuté z dlaní obětí, které se po provedení expertízy ukázaly být směsí jemné skleněné tříště a fragmentů brusiva. Jelikož se ani jedna z obětí běžně nepohybovala v prostředí, ve kterém by se takové materiály nacházely, bylo pátrání po neznámém pachateli orientováno do blízkého závodu, kde se provádělo zabrušování hrdel skleněných lahví. Mezi pracovníky závodu byl nakonec identifikován pachatel obou vražd.

Mikrostopy mohou pomoci identifikovat i nástroj trestné činnosti. Článek v britském akademickém časopisu *Medicine, Science, and the Law* reflektuje případ, kdy byl nalezen násilně zavražděný muž s četnými poraněními na hlavě a krku, která zahrnovala i avulzi neboli vytržení levého oka. Tento případ je zajímavý tím, že byl pomocí elektronové mikroskopické metody ve spojení s energeticky disperzní rentgenovou analýzou (tzv. *SEM/EDS* metoda)

²²⁸ KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021, s. 197.

²²⁹ RŮŽA, Jan. Využití mikrostop pro určení pracovního prostředí neznámého pachatele. *Československá kriminalistika*. 1983, 16(4), 321.

zkoumán okraj kůže kolem takto poraněného oka, čímž došlo k nálezů a identifikaci miniaturních částic keramického materiálu. Tento výsledek zaměřil pozornost vyšetřování na malou sošku, která byla předtím nalezena pracovníky při ohledání místa činu.²³⁰

Jiní autoři v časopise *Forensic Science International* prezentují několik případů, kdy byla *SEM/EDS* metoda využita ke zkoumání morfologických charakteristik mikrostop zanechaných v lidských kostech. Stopy v kosti se u jednotlivých zranění samozřejmě liší v závislosti na tom, jestli byl užit nástroj ostrý nebo tupý. Analýza probíhá tak, že se vzorek suché a čisté kosti nejprve zkoumá elektronovou mikroskopickou metodou (*SEM*). Jas a kontrast se nastaví tak, aby se kost jevila jako šedá, kov jako bílý a organický materiál jako černý. Po nalezení prvků se jejich složení změní pomocí energeticky disperzního rentgenového spektrometru (*EDS*). Autoři uvádí, že *SEM/EDS* analýza mikrostop v kostech je velmi cennou metodou k získání informací o neznámé zbrani. I přes poměrně snadné využití této metody zůstávají stopy v kostech často bez povšimnutí.²³¹

Ke zkoumání zajištěných vzorků dochází v praxi ve dvou principiálně odlišných situacích:²³²

V první z nich se porovnávají markanty mezi několika předem vymezenými vzorky, které jsou druhově shodné a zjišťuje se, zda mezi nimi existuje shoda či nikoliv. V případě vražd můžeme jako příklad uvést situaci, kdy jsou porovnávány druhově shodné typy jedů a zjišťují se jejich nuance (například příměsi rozdílných látek). Tyto postupy nečiní v kriminalistické praxi větší problémy, naopak jsou často velmi nápomocné při dalším objasňování činu. Lze sem zařadit i mikrostopy biologické, pokud je možné jejich zkoumání metodami molekulární biologie (DNA), což dokonce umožňuje individuální identifikaci osoby.

V případě druhé situace se jedná o případy, kdy nejsou dostupné konkrétní srovnávací vzorky, a experti jsou tak odkázáni na rozbor látek či materiálů. Půjde například o analýzu textilního vlákna, které bylo sejmuto z těla oběti. Po získání výsledků se experti pokouší vymežit vlastnosti vzorku a podřadit jej pod určitou skupinu objektů, tedy jej alespoň druhově identifikovat. I takové zkoumání je z pohledu judikatury Ústavního soudu²³³ žádoucí, nedostatek srovnávacích materiálů není argumentem k upuštění od laboratorního bádání.

²³⁰ MUCCINO, Enrico a kol. Characterisation of the weapon used in a patricide by SEM/EDS analysis of a microscopic trace from the object. *Medicine, Science and the Law*, 2016, 56(3), s. 221-226.

²³¹ VERMEIJ, E. J. a kol. Analysis of microtraces in invasive traumas using SEM/EDS. *Forensic science international*, 2012, 214(1-3), s. 96-104.

²³² SUCHÁNEK, Jaroslav a kol. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 8.

²³³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/08.

Policejní orgán by se v takových situacích měl pokusit obstarat náhradní srovnávací materiál. Ústavní soud rovněž konstatoval, že „*důkazní hodnota takového zjištění je značně omezená, přece jen při celkovém nedostatku jiných důkazů by i takové zjištění mohlo mít svou cenu.*“²³⁴ Takové zkoumání mikrostop může přinášet mnohé interpretační těžkosti, zejména ve vztahu ke zjišťování příčinné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí, přičemž z doposud dostupných zdrojů není známo, že by tento problém některý z autorů zkoumal systematicky.²³⁵ Zároveň se předpokládá, že čím menší je nalezená částice, tím je ověření dané spojitosti obtížnější.

Kriminalistickotechnické zkoumání mikrostop je bezpochyby řazeno mezi odborně i přístrojově náročné expertízy. Jak již bylo v textu naznačeno, tato skutečnost byla zprvu limitujícím faktorem. V současnosti ale někdy dochází k opačnému efektu, čímž může vznikat určitý paradox. Jako důsledek extrémně vysoké citlivosti laboratorní techniky mohou v některých případech vycházet výsledky, které jsou až přehlceny informacemi bez jakýchkoliv souvislostí s danou kriminalisticky relevantní událostí, a musí být proto velmi opatrně vyhodnocovány.²³⁶

Je nutné mít také na paměti, že některé techniky zkoumání mikrostop jsou svou povahou destruktivní, jelikož jsou pro ně typické nejrůznější chemické reakce či separační metody.²³⁷ I z těchto důvodů by měl být kladen důraz na jejich fotodokumentaci či videodokumentaci na místě činu a celkově šetrný přístup k zajištěnému materiálu.

²³⁴ Tamtéž.

²³⁵ SUCHÁNEK, Jaroslav a kol. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 8.

²³⁶ HOUCK, Max M a kol. *Materials Analysis in Forensic Science* [online]. Academic Press, 2016, s. 24-25 [cit. 2023-06-05], Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=P8S3CgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA19&dq=trace+evidence+court&ots=kD0qVfw4qe&sig=9_rb9ADtvQaLBpPO1rAg0ZmMFKY&redir_esc=y#v=onepage&q=trace%20evidence%20court&f=false.

²³⁷ Tamtéž, s. 23.

4. Důkazní využití mikrostop

4.1. Přesah kriminalistiky do dokazování

Dokazování je vedle rozhodování tradičně chápáno jako nejdůležitější procesní činnost v trestním řízení. Důkazní právo má nenahraditelný význam, poněvadž umožňuje orgánům činným v trestním řízení rekonstruovat skutek, jenž se odehrál v minulosti a nebyl jimi přímo vnímán.²³⁸ Orgány činné v trestním řízení jsou při opatřování skutkových podkladů povinny postupovat v souladu se zásadou vyhledávací a zásadou materiální pravdy,²³⁹ tzn. z úřední povinnosti zjišťovat skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro další řízení či rozhodnutí.²⁴⁰ Na základě zjištěného skutkového stavu je následně rozhodováno. Kvalita a úplnost dokazování se tudíž přímo promítá do kvality a přesvědčivosti samotného rozhodnutí.²⁴¹

Dokazování umožňuje naplňovat hlavní účel trestního řízení, jak je vymezen v § 1 odst. 1 TR, tedy náležitě zjišťovat trestné činy a spravedlivě trestat jejich pachatele. Trestní právo procesní není samo o sobě v tomto směru plně dostačující a za účelem objasnění trestné činnosti ve velké míře využívá poznatky z mimoprávních vědních oborů, z nichž má největší význam právě kriminalistika.²⁴² Ačkoliv se v případě kriminalistiky a trestního práva procesního jedná o dva samostatné specializované obory, je třeba akcentovat jejich úzkou provázanost. Jestliže by neexistovaly normy trestního práva zaručující náležité zjišťování trestných činů a spravedlivé trestání pachatelů, nebylo by ani kriminalistiky. Obdobně platí i opak, tzn. pokud by neexistovala kriminalistika rozpracovaná na dostatečné úrovni, nebylo by možné zcela naplnit účel trestního řízení a trestněprávních norem.

V důsledku návaznosti jednotlivých stadií trestního řízení se vady úkonů realizovaných v přípravném řízení mohou promítnout do pozdějších fází trestního řízení a působit různé důkazní obtíže. Typicky jde o nezákonné opatřování důkazů, které je činí neúčinnými. Procesní použitelnost a důkazní síla stop je oslabována i jinými způsoby – v případech materiálních stop se lze setkat s interpretačními obtížemi, které mohou pramenit například z nedostatečného rozpracování teorie kriminalistických stop, zejména pak metod zajišťování a zkoumání

²³⁸ ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 345–346.

²³⁹ Viz § 2 odst. 5 TR.

²⁴⁰ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 8.

²⁴¹ Tamtéž, s. 15.

²⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2023, s. 35.

kriminalistických stop nebo nedostatků kriminalistické identifikace. Neúplné či nevyhovující rozpracování těchto základů má negativní dopad do oblasti znaleckého dokazování, jeho kvality a akceptace, a může vést v krajních případech až k nedostatku validních důkazů použitelných v řízení.²⁴³ Stav důkazní nouze je přitom často hlavní příčinou neúspěšného trestního řízení,²⁴⁴ jelikož bez důkazního materiálu orgány činné v trestním řízení nejsou s to prokázat vinu.

Výše představené souvislosti se samozřejmě plně uplatní i v případě mikrostop, u kterých může být formulace kriminalistických teorií a metod v porovnání s „klasickými“ stopami ještě o stupeň náročnější vzhledem k jejich specifikům, zejména jejich prostorové zanedbatelnosti a vysoké náchylnosti na vnější vlivy. V procesu znaleckého dokazování lze v současnosti vyzorovat několik problematických interpretačních situací, které se v souvislosti s důkazním užitím mikrostop objevují a které budou v této práci přiblíženy.

4.2. Důkazní prostředky, nepřímé důkazy

Důkazním prostředkem chápeme procesní činnost jako nástroj k tomu, aby mohl orgán činný v trestním řízení získat přímý poznatek o předmětu dokazování, tedy důkaz.²⁴⁵ Ustanovení § 89 odst. 2 TŘ pak stanoví demonstrativní výčet důkazních prostředků, který obsahuje i znalecký posudek.

Mikroskopy vyžadují vysoce expertní zkoumání, které se neobejde bez odborných znalostí a aplikace specifických metod z různých vědních oborů. Z tohoto důvodu je orgán činný v trestním řízení, považuje-li to pro rozhodnutí za nezbytné, povinen přibrat v souladu s § 105 odst. 1 TŘ znalce, aby provedl expertní zkoumání mikrostop a formuloval znalecký posudek. V méně složitých případech lze uvažovat o vyžádání odborného vyjádření. Již v okamžiku, kdy orgán činný v trestním řízení hodlá přibrat znalce, musí uvažovat nad právním přínosem expertizy a formulovat zadání znalci tak, aby nedocházelo k nehospodárnému a neefektivnímu postupu.²⁴⁶ Důkazním prostředkem tedy nejsou mikroskopy samy o sobě, ale až zpracované odborné vyjádření či znalecký posudek.

²⁴³ BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019, s. 5.

²⁴⁴ FRYŠTÁK, Marek a David TEXL. Mikrostopy a jejich využití v rámci dokazování v trestním řízení. *Trestněprávní revue* [online]. 2021 (4), s. 226 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview->

²⁴⁵ PŮRY, František. § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. 7. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1308-1894.

²⁴⁶ MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika* [online]. 2010, 42(3) [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

Ve znaleckém posudku či odborném vyjádření musí odborník poskytnout orgánů činným v trestním řízení co nejširší souvislosti zkoumaného vzorku, aby ty mohly výzkumné závěry řádně zhodnotit ve vztahu ke konkrétnímu případu. K obligatorním obsahovým náležitostem se v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud ČSFR následovně: „*Při dokazování pomocí mikrostop se nemůže znalec, event. osoba, která podává odborné vyjádření, omezit v případech zjištěné druhové shodnosti mikrostop na pouhé konstatování její existence. V posudku nebo vyjádření musí být podrobně rozvedeno, o jaké mikrostopy jde, jaký je jejich charakter, četnost výskytu, případné zvláštnosti apod., aby soud mohl na základě těchto údajů náležitě zhodnotit význam mikrostop z hlediska dokazované skutečnosti a posoudit, jaké závěry umožňují. Případy druhové shodnosti jsou totiž velice různorodé a důkazní možnosti mikrostop mohou být na jedné straně minimální při zajištění mikrostop naprosto běžných látek, zatímco jindy mohou vést až k téměř individuální identifikaci u specifických, ojediněle se vyskytujících materiálů nebo u většího souboru mikrostop.*“²⁴⁷

Zároveň je žádoucí, aby se znalec ve svém odborném stanovisku vyjádřil jak v úrovni zdroje (tj. zda dvě látky mají stejný původ), tak v úrovni činnosti (tj. jakou aktivitou mikrostopa vznikla). Ideálně by měl formulovat své závěry ve vztahu k alespoň dvěma protichůdným tvrzením, které typicky odpovídají postoji obhajoby a obžaloby. V některých případech znaleckého zkoumání je dostačující vyjádření v úrovni zdroje – například v písmoznalectví, kde je logické, že jakmile je autorem podpisu určitá osoba (úroveň zdroje), dojde automaticky i k vyjádření v úrovni činnosti. Tvrzení na úrovni činnosti by měla být formulována zejména tam, kde je nutná odborná znalost ohledně mechanismu přenosu materiálu a jeho přetrvávání, jelikož jde o faktory, které mají vliv na pochopení a správnou interpretaci zjištění, což je právě typické pro mikrostopy. Tento požadavek lze demonstrovat na následujícím příkladu:²⁴⁸

Na těle oběti budou nalezena dvě vzácně se vyskytující textilní vlákna, která se shodují s vlákny z bundy podezřelého. Okolnosti případu, mechanismus usmrcení a charakteristika textilie ale nasvědčují tomu, že pokud by osobu napadl a usmrtil podezřelý, ulpělo by na těle vláken mnohem více. Na úrovni zdroje nález vzácných vláken svědčí o tom, že pachatelem je podezřelý. Na úrovni činnosti nález svědčí naopak proti tomuto závěru, jelikož pokud znalec vezme v úvahu výše zmíněné okolnosti, neodpovídá nález pouhých dvou vláken předpokládaným skutečnostem. Z těchto důvodů by bylo v zásadě nesprávné, kdyby znalec

²⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 24. 1. 1991, sp. zn. 1 Tzf 5/90.

²⁴⁸ FÜRST, Tomáš; ŠIMKOVÁ, Halina; ZIMMER, Jan a FÜRSTOVÁ, Jana. *Nová teorie důkazu: a komentovaný český překlad směrnice ENFSI pro znalecké hodnocení ve forenzních vědách*. Praha: Leges, 2022, s. 97–99.

některou z těchto úrovní „vypustil“, jelikož by došlo ke zkreslení údajů a nesprávnému hodnocení váhy nálezu.

V praxi samozřejmě mohou nastat situace, kdy bude zajištěná mikrostopa zkoumána prostřednictvím některé z destruktivních metod a v důsledku toho dojde k její změně či úplnému zániku. Takové situace budou krajně problematické v situaci, kdy soud po zhodnocení posudku dojde k závěru, že mikrostopa byla analyzována nevhodnou metodou, a tedy dosavadní znalecký posudek nebude v řízení využitelný, nebo bude třeba její rozbor nějak dále doplnit či jej opakovat a nechat vypracovat revizní znalecký posudek. Z těchto důvodů by měly být, pokud je to možné, voleny především nedestruktivní metody zkoumání.

Vzhledem k nereplikovatelnosti a křehkosti mikrostopy lze také usuzovat, že se v praxi bude jednat o důkaz obžaloby, jelikož obhajoba má k mikrostopám v podstatě vyloučený přístup.²⁴⁹

Mikrostopy mají typicky povahu nepřímých důkazů, jelikož na jejich základě není možné přímo vyvrátit ani potvrdit dokazovanou skutečnost. Nepřímým důkazem se dokazuje skutečnost vedlejší (např. přítomnost osoby na místě činu), ze které lze jen nepřímou vyvozovat a dokázat skutečnost hlavní (např. že tato osoba oběť usmrtila a je pachatelem).²⁵⁰ Z ustálené judikatury českých soudů vyplývá, že jediný takovýto důkaz nemůže nikdy sám o sobě stačit k usvědčení obžalovaného.²⁵¹ Aby byl nepřímý důkaz ve vztahu k dokazované skutečnosti použitelný, potřebuje být spojen s dalšími důkazy. Podmínkou jeho použitelnosti je tedy existence vzájemně propojeného, logického a uzavřeného řetězce důkazů, který nepřipouští jinou alternativu dokazované skutečnosti. Nepřímé důkazy nelze ve vztahu k přímým bez dalšího vnímat jako podřadné či méně spolehlivé,²⁵² naopak mají v praxi značný význam, jelikož se často jedná o jediné dostupné důkazy v řízení. Pomocí nepřímých důkazů lze zároveň prověřovat důkazy přímé a dotvářet jimi mozaiku relevantních souvislostí.

²⁴⁹ FRYŠTÁK, Marek a David TEXTL. Mikrostopy a jejich využití v rámci dokazování v trestním řízení. *Trestněprávní revue* [online]. 2021 (4), s. 226 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

²⁵⁰ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 54.

²⁵¹ Např. náleží Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III.ÚS 623/2000, ve kterém soud vyjadřuje následující: „*Jiné důkazy než takto stručně zrekapitulované viny stěžovatele trestnými činy, pro něž byl odsouzen, nepodepírají, nepočítají-li se již zmíněné mikrostopy a biologická stopa; ty ovšem jen jako nepřímé důkazy viny samy o sobě nestačí.*“

²⁵² Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15.

Dále mohou mít mikrostopy jako „indicie“ značný význam pro zaměření důkazního řízení, tedy pro vyhledání a výběr dalších důkazních prostředků²⁵³ či směřování vyšetřování do určitých sfér, například pracovních prostředí, jak bylo demonstrováno na případu v předchozí části této práce.

Aby mohly být dané skutečnosti využity jako důkaz v trestním řízení, musí být v příčinném vztahu s trestněprávně relevantní událostí. Již bylo naznačeno, problematika zjišťování a ověřování příčinné souvislosti u mikroskop je prozatím celosvětově nedořešena. Lze tedy do určité míry předpokládat, že by tento argument mohl být použit za účelem zpochybnění využitelnosti zajištěných mikročástic, například ze strany obhajoby.

4.3. Problematika interpretace mikrostop v procesu dokazování

Vědecké zkoumání mikrostop, ať je sebed přesnější nebo sebedetailnější, není pro trestní řízení samo o sobě dostačující a vždy je třeba výsledky interpretovat v kontextu konkrétního případu. Správná interpretace stop, resp. jejich systému, umožňuje rekonstruovat průběh kriminalisticky relevantní události a identifikovat pachatele.²⁵⁴ Jak již bylo představeno, výsledky expertního zkoumání jsou formulovány ve znaleckém posudku či odborném vyjádření. Tyto důkazní prostředky jsou následně předloženy orgánům činným v trestním řízení, které vedle zákonnosti a věrohodnosti hodnotí jejich důkazní význam, tedy zda a jak konkrétní expertíza přispívá k objasnění skutkového stavu, čímž určují i její důkazní hodnotu.²⁵⁵

Proces interpretace mikrostop je komplikovanou činností, která se odvíjí od dostupných metod vědeckého zkoumání, jejich přesnosti a spolehlivosti.²⁵⁶ Z nedostatečných či nespolehlivých dat lze jen těžko vyvozovat validní závěry. Interpretace mikrostop může být tedy v některých případech limitována reálnými možnostmi získat ze stopy kriminalisticky relevantní informace. Kriminalistická a soudní praxe se ale při interpretaci stop v současnosti

²⁵³ CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018, s. 54.

²⁵⁴ PORADA, Viktor. Kriminalistické identifikace (objektová, systémů, biometrická a systémový přístup) a závěry znalců v procesu dokazování trestné činnosti. In: J. Straus, E. Bruna. *Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování. první*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2017, s. 235.

²⁵⁵ MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika* [online]. 2010, 42(3) [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

²⁵⁶ BUZZINI, Patrick a James M. CURRAN. Interpreting Trace Evidence. *Handbook of trace evidence analysis*. John Wiley & Sons, 2021, s. 429.

setkává i s jinými výzvami a musí se vyrovnávat s vícero problémy. Některé z nich budou představeny níže.

4.3.1. Specifika konkrétního případu

Stejný druh mikrostopy může mít v různých případech zcela odlišný význam. Z těchto důvodů nesmí být mikrostopa vnímána striktně izolovaně, ale naopak v kontextu vyšetřované události a jejích specifík.

Proces interpretace mikrostop ovlivňuje jednak množství zajištěného materiálu a jeho kvalita. Vstupní informace se budou zásadně lišit při zajištění jednoho textilního vlákna v porovnání se zajištěním padesáti vláken. Zároveň je důležitá kombinace nalezených mikrostop. Na evropské konferenci forenzních věd EAFS 2015 konané v Praze na toto téma vystoupil se svým příspěvkem britský kriminalista Palmer. Uvedl, že jakmile je na místě činu nalezena kombinace specifických mikrostop, nelze to brát za náhodný jev. Tuto tezi prezentoval na případu vraždy, kdy policie v blízkosti místa činu našla tašku s vražednou zbraní. Z tašky bylo zajištěno několik textilních vláken s vlastnostmi charakteristickými pro vlákna, z nichž se vyrábí koberce. Policie provedla v rámci vyšetřování vraždy několik domovních prohlídek podezřelých osob, při kterých odebrala vlákna z koberců pro srovnávací účely. Po porovnání vláken s vlákny nalezenými v tašce bylo zjištěno, že určitá kombinace vláken se shoduje s vlákny odebranými z koberce jednoho z podezřelých.²⁵⁷

Interpretaci mikrostop bude bezpochyby ovlivňovat i prostředí, ve kterém jsou stopy zajištěny, a v souvislosti s tím působení vnějších vlivů. Pokud je například oběť nalezena ve venkovním prostředí, kde byly stopy vystaveny přírodním, fyzikálním nebo chemickým vlivům, může být zkoumána stopa, která již přesně neodpovídá stopě původní. Konkrétní změny stop nelze zpravidla jednoznačně určit, a tato okolnost tedy může do procesu interpretace přinášet nejistotu.²⁵⁸ Této problematice se věnuje i řada studií, které se ale typicky zaměřují na specifické a dílčí otázky. Příkladem lze uvést studii publikovanou v časopise *Science and Justice*, která se zabývá persisterencí textilních vláken ve vodním prostředí.²⁵⁹

²⁵⁷ POLICIE ČR. Zkoumání vláken hraje důležitou roli při dokazování. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zkoumani-vlaken-hraje-dulezitou-rolu-pri-dokazovani.aspx>

²⁵⁸ SUCHÁNEK, Jaroslav a kol. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 9.

²⁵⁹ LEPOT, Laurent a kol. Fibre persistence on immersed garment-Influence of knitted recipient fabrics. *Science and Justice* [online]. 2015, 55(4), s. 248-253 [cit. 2024-1-11]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26087872/>.

Palmer a Polwarth se zase zabývali persistencí vláken ve venkovním prostředí přímo na kůži mrtvoly. K experimentu využili prasečí kůži. Ukázalo se, že většina vláken se ztratila po dvou dnech. V žádném z experimentů ale nedošlo k úplné ztrátě všech nakontaktovaných vláken, a to ani po dvanácti dnech.²⁶⁰

Pro správné vyhodnocení významu mikrostopy je proto zásadní znát, jak se jednotlivé druhy částic, resp. materiálů, v prostředí chovají, jaká je jejich stálosti a podobně. Jak již bylo zmíněno, mikrostopy jsou náchylnější než stopy „klasické“ a mohou být snadněji přenášeny a poškozovány. Tyto okolnosti musí být zohledněny také v situaci, kdy tělo oběti bylo přemístováno a místo nálezu se liší od místa, kde došlo k usmrcení.

Skupina mikrostop je velmi obsáhlá a rozmanitá. Důkazní hodnota mikrostopy se bude odvíjet i od jejího typu, respektive četnosti v okolním prostředí. Pokud budou nalezeny mikrostopy specifického látkového složení, mohou mít takové stopy větší význam než stopy, které jsou v okolním světě velmi četné, typicky bílá bavlněná vlákna.

4.3.2. Kriminalistická identifikace a stochastický přístup

Každá kriminalistická stopa má svou kriminalisticko-technickou hodnotu, která se uplatňuje v procesu kriminalistické identifikace.²⁶¹ Kriminalistická identifikace je specifickou metodou kriminalistické praktické činnosti. Její podstatou a cílem je zjistit, kterým objektem byla vytvořena konkrétní kriminalistická stopa, jakožto odraz objektu v materiálním světě.²⁶² Vychází z teorie kriminalistické identifikace, která vymezuje možnosti a způsoby, kterými lze zkoumat konkrétní typy objektů za účelem objasnění jejich spojitosti s vyšetřovanou událostí.²⁶³ Má proto značný přesah do dokazování.

Dosavadní „klasické“ koncepce vychází z objektové identifikace založené na ztotožňování identifikujících objektů, tj. kriminalistických stop se srovnávacími vzorky, na základě kritérií totožnosti, resp. shody. Aby o shodě mohl být učiněn spolehlivý závěr, musí získaná stopa

²⁶⁰ PALMER, Ray. a G. POLWARTH. The persistence of fibres on skin in an outdoor deposition crime scene scenario. *Science and Justice*. 2011, 51(4), s. 187–189.

²⁶¹ PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, s. 62.

²⁶² STRAUS, Jiří. Existuje individuální identifikace?. *Forezní vědy, právo, kriminalistika*. 2022, 7(1), s. 6.

²⁶³ PORADA, Viktor. K problematice a srovnání identifikace v kriminalistice, policejních a bezpečnostních vědách. *Forezní vědy, právo, kriminalistika*. 2021, 6(2), s. 116.

odrážet specifický a ucelený soubor identifikačních znaků.²⁶⁴ Identifikační znaky musí být způsobilé ke srovnávacímu zkoumání a být relativně stálé.²⁶⁵ Z procesu identifikace jsou proto *a priori* vyloučeny mikrostopy nestálé.

Současný trend využívání stále menších a menších stop s sebou logicky přináší otázku, kde jsou jejich hranice, resp. jaké identifikační znaky jsou při identifikaci ještě využitelné. Nedořešenost těchto otázek vede k tomu, že mnoho druhů mikrostop nemá v praxi praktické uplatnění – příkladem jsou zmiňované mikrostopy trasologické či daktyloskopické. S touto otázkou v českém prostředí pracoval na přelomu tisíciletí například již Suchánek, když se zamýšlel nad možností stanovit konkrétní kvalitativní údaje o jednotlivých druzích stop vytvořených různými objekty v různých materiálech. Takto získaná data by mohla charakterizovat hranice, za kterými by byly informace získané ze stopy již irelevantní, a to i s ohledem na dobu vzniku mikrostopy do započítání jejího zkoumání. V konkrétních případech by pak bylo možné vytvořit ucelený přehled podmínek například o „*maximálním použitelném zvětšení, zjistit maximálně přípustné odchylky v kvalitativním složení i kvantitativním obsahu jednotlivých složek, aby bylo reálné mluvit ještě o shodě mezi jednotlivými objekty kriminalistické identifikace.*“²⁶⁶

V případě mikrostop odrážejících vnitřní strukturu objektu by hranici mohly z ryze fyzikálního hlediska představovat atomy, případně molekuly látek. I přes tyto teoretické možnosti nelze předpokládat, že by kriminalistická praxe běžně akceptovala využívání stop takto nepatrných rozměrů, jelikož vyvstává faktický a obtížně řešitelný problém toho, jaké kriminalisticky relevantní informace lze z takových „stop“ získat a využít.²⁶⁷ Tento přístup se v současnosti prosazuje například v oblasti molekulární genetiky.

U mikrostop odrážejících vnější strukturu objektu je limitujícím faktorem jejich velmi malý rozměr, resp. objem, který znemožňuje nalezení dostatečně uceleného souboru znaků ve stopě. Posun v této oblasti závisí na možnostech vědeckého zkoumání a technologie. Například

²⁶⁴ SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 95.

²⁶⁵ BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019, s. 47.

²⁶⁶ SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 334.

²⁶⁷ SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 95.

Suchánek²⁶⁸ obecně vnímá další a více detailnější zkoumání mikrostop jako velmi perspektivní. Po počátečním dynamickém rozvoji teorie i praxe jejich zkoumání došlo z jeho pohledu k jakési stagnaci. Vědecký progres se například už řadu let předpokládá v oblasti daktyloskopického zkoumání. Vedle primární a sekundární úrovně identifikačních znaků (tj. daktyloskopických obrazců a jejich znaků) se uvažuje též o uplatnění tzv. třetí úrovně identifikačních znaků (tj. individuálního rozmístění kožních pórů), což by umožnilo využít i některé doposud nepoužitelné daktyloskopického stopy či jejich fragmenty. Tato metoda ale nebyla v praxi doposud aplikována.²⁶⁹

Kriminalistika tradičně rozlišuje identifikaci individuální, která vede ke ztotožnění konkrétního objektu, a identifikaci nedovršenou, která vede k určení skupinové (druhovité) příslušnosti objektu. Individuální identifikace je samozřejmě v rámci řízení úplně nejcennější, avšak v praxi značně převažují situace, kdy objekt není možné z různých subjektivních či objektivních příčin identifikovat individuálně.²⁷⁰ Valná většina mikrostop není z povahy věci způsobilá k individuální identifikaci objektu, a mají tak spíše taktický význam. O možnostech individuální identifikace lze uvažovat v ojedinělých případech při nálezů mikrostopy jedinečného látkového složení nebo mikrostopy v podobě vícevrstvého úlomku nátěrové látky, který lze následně srovnávat. V současné zahraniční²⁷¹ i české literatuře se však koncept individuální identifikace začíná zpochybňovat a je přijímán poněkud polemicky, přičemž je doporučováno využívat při identifikaci pravděpodobnostní vyjádření (například formulaci „v nejsilnější rovině pravděpodobnosti“ a podobné).²⁷²

Proces kriminalistické identifikace je současně procesem dynamickým, který neustále reaguje na změny a vývoj souvisejících oborů – technických, matematických, přírodovědeckých, forenzních, společenských a dalších.²⁷³ V kriminalistice se začal prosazovat koncept tzv. stochastické identifikace, který je spojen s pravděpodobnostním (matematickým)

²⁶⁸ SUCHÁNEK, Jaroslav. Některé reálné, perspektivní možnosti kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 10.

²⁶⁹ SUCHÁNEK, Jaroslav. Aktuální perspektivy identifikace osob a věcí. *Kriminalistika*. 2016, (1), s. 61.

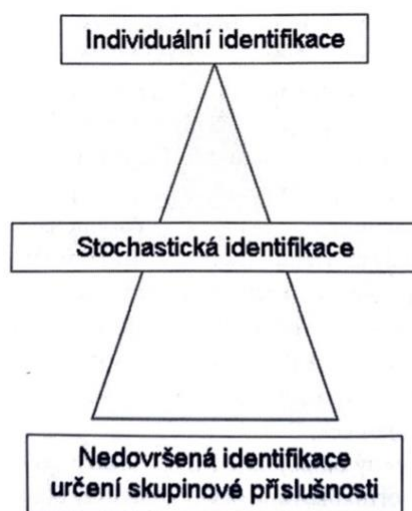
²⁷⁰ STRAUS, Jiří. Existuje individuální identifikace?. *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*. 2022, 7(1), s. 8–10.

²⁷¹ COLE, S. A. Forensic science without uniqueness, conclusions without individualization: a new epistemology of forensic identification. *Law Probability Risk*. 2009, 8, s. 233–255.

²⁷² PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 260.

²⁷³ SUCHÁNEK, Jaroslav. Některé reálné, perspektivní možnosti kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 7.

vyjádřením shody, což umožňuje v některých případech zúžit množinu hledaných objektů, a představuje tak určitý mezistupeň mezi dvěma krajními póly – individuální identifikací na straně jedné a nedovršenou identifikací na straně druhé.²⁷⁴ Není přitom bez zajímavosti, že konceptem podmíněné pravděpodobnosti se zabýval již Růža (1981) při zkoumání kombinací různých druhů textilních vláken.²⁷⁵

Obrázek č. 3 – Schematické znázornění stochastické identifikace

Zdroj: PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 254.

Například Chmelík²⁷⁶ uvádí jako hlavní přínosy stochastické identifikace následující:

- „Lze tím dosáhnout zúžení skupinové příslušnosti objektů nebo alespoň stanovení pořadí důležitosti objektů danou hodnotou pravděpodobnosti.
- Pravděpodobnostní hledisko je důležité zejména tehdy, když je na místě činu zajištěno více druhů stop, které samy o sobě nevedou i individuální identifikaci (např. některé druhy biologických stop, textilní vlákna, mikrostopy a další), a každá stopa má svůj stochastický charakter a vymezuje množinu objektů využitelných při identifikaci.

²⁷⁴ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 254.

²⁷⁵ BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019, s. 42.

²⁷⁶ CHMELÍK, Jan. Problematika požadavků orgánů činných v trestním řízení na znaleckou expertízu ve vztahu k možnostem soudních znalců. *Soudní inženýrství*. 2017, 28(4), s. 165.

- *Z hlediska teorie identifikace a využití systémového přístupu lze konstatovat, že s počtem zajištěných stop vzrůstá důležitost jejich vzájemné kombinace, a tedy i aplikace podmíněné pravděpodobnosti.*
- *Výpočet pravděpodobnosti může v optimálním případě vést až k jistotě. V takovém případě se stochastická identifikace velmi přibližuje k individuální identifikaci.*
- *V současné době masového rozšíření výpočetní techniky a její dostupnosti nebude problém pro matematicky vzdělaného experta provést výpočet stochastické identifikace v dostupném reálném čase.“*

Povaha vědeckého zkoumání často neumožňuje, aby znalec své závěry při identifikační činnosti redukoval na zkratkovitý kategorický závěr „ano“ či „ne“ – pravděpodobnost je proto nevyhnutelným stupněm poznání. Nejedná se přitom o formu ryze matematické pravděpodobnosti, ale spíše o „*stupeň dokazatelnosti nálezu vzhledem ke zpracovatelnosti sporného materiálu a kvalitě materiálů srovnávacích*“.²⁷⁷ Spolehlivost, jistota a objektivita takových závěrů se odvíjí od mnoha faktorů. Některé z nich jsou předem známé (místo odebraného materiálu, metoda používaná ke zkoumání, použitý algoritmus, ...), jiné nikoliv (síla kontaktu, frekvence výskytu látky v okolí, množství potenciálně uvolňovaných látek, ...). Pravděpodobnostní závěr má proto vždy relativní a podmíněnou hodnotu a se zkvalitňováním a zpřesňováním všech informací a postupů se může měnit.²⁷⁸

V současnosti se pozornost soustřeďuje na aplikaci bayesovské teorie, která z principů podmíněné pravděpodobnosti vychází. Na bayesovských principech je formulována i směrnice Evropské sítě forenzních institucí (*European Network of Forensic Science Institutes – ENFSI*), která sdružuje evropské státní forenzní instituce a ústavy včetně Kriminalistického ústavu Praha. Hlavním cílem ENFSI je sjednotit postupy evropských znaleckých institucí a zajistit, aby pracovaly na podobné úrovni.²⁷⁹ Předmětná směrnice upravuje oblast znaleckého hodnocení důkazů.²⁸⁰ Někteří autoři předikují, že již v blízké budoucnosti budou soudy a jiné

²⁷⁷ STRAUS, Jiří. *Vybrané problémy kriminalistické identifikace*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2017, s. 39.

²⁷⁸ BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019, s. 44.

²⁷⁹ POLICIE ČR. ENFSI. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/enfsi.aspx>

²⁸⁰ European Network of Forensic Science Institutes. *ENFSI Guideline for evaluative reporting in forensic science*. enfsi.eu [online]. [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: http://enfsi.eu/wp-content/uploads/2016/09/m1_guideline.pdf

instituce přijímat jen takové znalecké posudky, které budou z této teorie vycházet.²⁸¹ Cílem je přitom formulaci znaleckých závěrů co nejvíce standardizovat a sjednotit.

Kriminalisticko-technická a expertní pracoviště často využívají v procesu identifikace databáze a evidence, které shromažďují kvanta kriminalisticky relevantních dat o různých objektech.²⁸² Tento přístup je již standardně uplatňován u některých druhů „klasických“ materiálních stop – například daktyloskopických (systém AFIS) či biologických (systém genetických profilů CODIS).²⁸³ Je žádoucí, aby byly podobné databáze postupně vytvářeny a doplňovány i ve vztahu k jednotlivým druhům mikrostop, např. textilním vláknům, barvám, sklu, půdnímu fondu apod.

Problematika evidencí je téma aktuální, živé a diskutované. Významná činnost je v současnosti vyvíjena především v síti ENFSI, v rámci které je zformováno několik pracovních skupin, které se soustředí na specifické oblasti. K rozvoji práce s mikrostopami přispívá kupříkladu skupina vláken a vlasů (ETHG) a skupina barev a skla (EPG). V rámci jednotlivých skupin jsou pod záštitou ENFSI publikovány tzv. *Best Practice Manuals*, které mají sloužit jako jakýsi harmonizační nástroj laboratoří. Samotné *Best Practice Manuals* s koncepcí různých databází pracují. Je nutné upozornit, že samozřejmě neexistuje žádná databáze, která by byla svou povahou vyčerpávající, což je třeba při zkoumání mikrostop zohlednit.

Jako příklad lze uvést *Best Practice Manual* podskupiny vláken, ve kterém je zmiňován *Fiber Type Information System* (FTIS), což je databáze, která shrnuje enormní množství dat ohledně stovek druhů vláken, jejich mikroskopických obrazů, morfologických vlastností, chemického složení, indexů lomu a další. Podobné databáze existují i napříč ostatními oblastmi. Sama ENFSI upozorňuje, že databáze lze efektivně využívat jen pokud jsou aktualizované a užívané v kombinaci s jinými zdroji (literaturou, studiemi, zkušenostmi pracovníků a jejich vzájemnou kontrolou při práci apod.).²⁸⁴

O něco problematičtější oblastí jsou databáze, které by shrnovaly informace o výskytu jednotlivých mikrostop v okolím prostředí. Určité snahy existovaly již v minulosti – například

²⁸¹ SUCHÁNEK, Jaroslav. Nové tuzemské možnosti v oblasti kriminalistické identifikace a její další perspektivy. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2023, (1), s. 109–110.

²⁸² STRAUS, Jiří. *Vybrané problémy kriminalistické identifikace*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2017, s. 37.

²⁸³ PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 216.

²⁸⁴ European Network of Forensic Science Institutes. *Best Practice Manuals and Forensic Guidelines*. enfsi.eu [online]. [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://enfsi.eu/about-enfsi/structure/working-groups/documents-page/documents/best-practice-manuals/>

v osmdesátých letech vznikaly databáze ohledně četnosti textilních vláken (autoři Laing, Cook, Robinson). V současnosti ale někteří autoři pochybují o reálných možnostech podobné databáze vláken vytvořit, především je následně aktualizovat tak, aby byly déle použitelné vzhledem k tomu, že textilní průmysl se neustále mění podle módních trendů a ročně je vyrobeno několik tisíc tun syntetické textilie, jejíž barva, tvar a další charakteristiky nejsou známe, a nelze proto databáze aktualizovat dle předem nastaveného algoritmu.²⁸⁵ S tímto závěrem si dovolím souhlasit. Z teoretického pohledu by se jednalo o velmi přínosný nástroj, jelikož četnost látky v prostředí je jedním z kritérií, které určují důkazní hodnotu mikrostop. Praktická stránka věci má ale několik zásadních úskalí a podobné databáze by bylo nutné vnímat jen jako omezeně použitelné s ohledem na výše uvedené. Bylo by nutné vytvořit databáze na lokálních úrovních a velmi často je prověřovat a aktualizovat, což by bylo extrémně finančně náročné. Není ani vyloučené, že než by došlo k vyhodnocení všech nasbíraných dat, ztratila by mezitím na aktuálnosti.

Výskytu mikrostop a jejich četnosti na různých místech a površích (autosedačkách, sedadlech v kině, v MHD, v pračkách apod.) se věnovalo v posledních dvou desetiletích nespočet studií. V českém prostředí mnoho zahraničních poznatků ohledně textilních vláken reflektuje například Kolář.²⁸⁶ Studie se touto cestou snaží poznatky zobecnit, činí tak ale v kontrolovaných a přesně sledovaných podmínkách, v určité geografické oblasti a čase. Je tedy otázkou, do jaké míry jsou tyto poznatky v konkrétní kauze aplikovatelné vzhledem k tomu, že vyšetřovatelé mají ohledně průběhu události omezené informace a část z nich mohou jen předpokládat – můžeme proto uvažovat o určité podmíněné aplikovatelnosti.

²⁸⁵ BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019, s. 43.

²⁸⁶ KOLÁŘ, Pavel. Textilní vlákna, jejich fragmenty a související materiály. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s.19–36.

5. Kazuistika

V návaznosti na teoretické vymezení důkazního využití mikrostop považuji za vhodné demonstrovat problematiku jejich interpretace i z praktického hlediska, a to na případu vraždy otrokovického podnikatele P. N. Při zpracování této části práce jsem vycházela z rozhodnutí Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, a Vrchního soudu v Olomouci, která mi byla na žádost poskytnuta.²⁸⁷ Případ je velmi zajímavý hned z několika důvodů. Pro určitou kontroverzi byl i mediálně sledován.

5.1. Úvodní shrnutí případu

Předmětný skutek se stal v roce 2005, přičemž po roce jeho vyšetřování musel policejní orgán věc odložit pro nedostatek důkazů. Případ byl znovu otevřen v roce 2013, kdy se jím začal zabývat specializovaný policejní tým Tempus zaměřený na dávno odložené a nevyřešené případy. Obvinění bylo vzneseno proti podezřelému M. B. (v textu dále označovaný jako „obžalovaný“), přičemž trestní řízení se tentokrát podařilo posunout do soudní fáze.²⁸⁸

Obžalovaný byl prvoinstančním soudem dvakrát uznán vinným ze spáchání trestného činu vraždy – podruhé po zrušení prvního rozsudku a vrácení věci k novému rozhodnutí odvolacím soudem. V obou případech mu byl za spáchání vraždy a za sbíhající se trestnou činnost uložen souhrnný trest odnětí svobody v délce trvání 14 let. Soud ve věci shromáždil mnoho nepřímých důkazů. Závěr o vině obžalovaného učinil především na základě nalezených mikrostop (mikrovláken), jež měla spolehlivě prokazovat přítomnost obžalovaného na místě činu bezprostředně před útokem. Odvolací soud ale i druhý odsuzující rozsudek prvoinstančního soudu zrušil a věc mu opětovně vrátil zpět k novému rozhodnutí. Obžalovaný byl nakonec po více než roce od vydání prvního usvědčujícího rozsudku obžaloby zproštěn, neboť *„nebylo zcela bezpečně a bez jakýchkoliv pochybností prokázáno, že by byl právě obžalovaný pachatelem předmětného skutku.“*²⁸⁹ Tento závěr byl následně potvrzen odvolací instancí.

²⁸⁷ V souhrnu se jedná o tři rozsudky Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, a to č. j. 69 T 6/2014-1252, č. j. 69 T 6/2014-1488 a č. j. 69 T 6/2014-1690, a dále tři usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 6 To 102/2014-1344, č. j. 6 To 41/2015-1572 a č. j. 6 To 16/2016-1813.

²⁸⁸ ČT24. *Odložené policejní případy. Speciální tým dostal za mříže prvního vraha.* In: ČT24 [online]. Praha: Česká televize, 2023, 25. 9. 2014 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/odlozene-policejni-pripady-specialni-tym-dostal-za-mrize-prvniho-vraha-337886>.

²⁸⁹ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín ze dne 25. 11. 2015, č. j. 69 T 6/2014-1690, s. 42.

5.2. Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 9. 2014, č. j. 69 T 6/2014–1252

5.2.1. Skutkový stav

Prvoinstanční soud vycházel z následujících zjištění:

Obžalovaný byl zaměstnancem poškozeného P. N. a pracoval pro něj jako ochranka v několika místních podnicích. Mezi obžalovaným a poškozeným postupně vzniklo přátelství, avšak v době, kdy došlo k násilnému usmrcení poškozeného, byl jejich vztah narušen vážným konfliktem. I přes tuto skutečnost ale obžalovaný pomáhal poškozenému dne 30. září 2005 v odpoledních hodinách se stěhováním bytu ze Zlína do Otrokovic. Ještě téhož dne večer se obžalovaný bez jasných příčin dostavil neohlášeně zpět do nového bytu poškozeného v Otrokovicích, kde poškozený v tu dobu pobýval s dvěma návštěvníky (následně vyslychanými jako svědky). Tuto neočekávanou návštěvu obžalovaného poškozený využil a požádal jej kvůli naplánované schůzce o odvoz autem do Zlína a následně i zpět domů do Otrokovic. Do bytu se poškozený vrátil dne 1. října chvíli po 1:00 hod. ranní. Následně měl v průběhu noci obžalovaný nedovoleně vniknout do bytu poškozeného, kde jej ležícího v posteli nejprve napadl úderem do obličeje a poté mu zasadil 30 bodných ran do obličeje, krku a hrudníku. Poškozený zemřel na místě a byl nalezen následujícího dne.

5.2.2. Důkazní řízení

Obžalovaný se po svém zatčení ještě jako podezřelý k vraždě policejnímu orgánu plně doznal. Po sdělení obvinění se vyjádřil v tom směru, že svá dřívější slova vyslovil jen ze strachu a pod nátlakem. Následně byl dvakrát vyslechnut, vyjádřil se i písemně a poté samozřejmě ústně v hlavním líčení. Vínou i nadále ve svých výpovědích zapíral a vinil ze spáchání činu jednoho ze svědků.

Dále bylo vyslechnuto několik svědků, a to jak k průběhu samotného večera, tak k vztahům obžalovaného a jeho povaze – například jeho bývalá manželka vypověděla, že se s ním rozvedla z důvodu jeho impulzivnosti, vulgarity, násilí a nevěry. Výpovědi svědků nepovažují pro účely této práce za rozhodné, jednotlivé výpovědi proto nebudou detailněji rozvíjeny.

Jako listinné důkazy soud přečetl několik znaleckých posudků. Ze znaleckých posudků z odvětví psychiatrie a psychologie vyplynulo, že obžalovaný v době spáchání činu trpěl poruchou osobnosti disociálního typu. Jeho osobnost byla psychopaticky strukturovaná s rysy

výrazné emocionální nevyváženosti, v zátěžové situaci afektivně dráždivá a konfliktní. Projevovaly se u něj sklony k manipulaci a lhavosti, dále egocentrismus, necitelnost vůči ostatním a neschopnost sebereflexe.

Dále bylo zjištěno, že krev obžalovaného byla po zatčení pozitivní na metamfetamin, k čemuž obžalovaný dodal, že v minulosti pervitin bral, ale nikoliv v době zatčení, kdy mu jej údajně policie podstrčila do kapes.

Dalším významným důkazním prostředkem byl znalecký posudek z oboru kriminalistiky, odvětví fyzikální chemie, ve kterém expert z Odboru kriminalistické techniky a expertíz (OKTE) konstatoval, že na lůžkovinách zajištěných z postele při ohledání místa činu byla nakontaktována jiná, cizí vlákna, než ze kterých byl vyroben oděv poškozeného zajištěný při pitvě. Zároveň i na oděvu poškozeného byla zjištěna cizí vlákna, která se neshodovala s vlákny, ze kterých byly zhotoveny zajištěné lůžkoviny. V obou případech se jednalo o vlákna bílé, modrobílé a modré bavlny. V této souvislosti doplňuji, že obžalovaný dne 3. října 2005 vydal na vyžádání policejnímu orgánu černé koženkové boty, bílé tričko, tmavěmodré džíny a bundu, což byl podle jeho vyjádření oděv, který měl 30. září, resp. 1. října 2005, na sobě.

Po porovnání cizích vláken na lůžkovinách a oděvních svrščích poškozeného s oděvními svršky obžalovaného expert OKTE konstatoval, že lůžkoviny i oblečení poškozeného jsou nakontaktovány vlákny, z nichž byly vyrobeny zajištěné oděvní svršky obžalovaného. Z vláken bílé, modrobílé a modré bavlny byly zhotoveny džíny obžalovaného, z vláken bílé bavlny bylo zhotoveno jeho tričko a zároveň byla obsažena i v jeho tmavomodrých džínových kalhotách. Expert OKTE však v posudku také konstatoval, že na obuvi ani oděvu obžalovaného nebyla nakontaktována vlákna z oděvu poškozeného ani vlákna z lůžkovin.

Dodatečným ohledáním na místě činu byly z ložnice zajištěny modré teplákové kalhoty poškozeného vyrobené z polyesteru, které ležely vedle postele. Na těchto kalhotách byla rovněž nalezena vlákna bílé, modrobílé a modré bavlny, která se shodovala s vlákny z oděvních svrščů obžalovaného. Podobně jako u vláken z lůžkovin a oblečení poškozeného, vlákna z modrých tepláků na oděvu ani obuvi obžalovaného nebyla zjištěna.

Expertně byly zkoumány i stopy daktyloskopické, biologické a jiné, které ale nepřinesly žádné pro řízení významné informace. Také byly provedeny další důkazy, které vycházely z analýzy telekomunikačního provozu a fotografií pořízených ze záznamů kamer v Otrokovicích. Čten byl i protokol z ohledání místa činu včetně ohledání dodatečného. Ani

z protokolu o ohledání místa činu nebyly zjištěny pro rozhodnutí ve věci významné informace s výjimkou zjištění, že dveře do bytu včetně zámku nebyly nijak poškozeny.

5.2.3. Hodnocení důkazů

Pro ztotožnění pachatele vraždy bylo v tomto případě významné, že okruh potenciálních pachatelů byl předem úzce vymezen osobami majícími vztah k poškozenému, a mezi nimi pak ještě úžeji vědomím některých z těchto osob o umístění nového bytu poškozeného, který zde spal první noc, a potenciálně i možností opatřit si klíč od bytu (jeden z šesti klíčů k novému bytu totiž na zajištěném svazku chyběl). Soud v této souvislosti uvedl, že vylučuje variantu, že by pachatelem skutku mohla být „*zcela neznámá osoba, která by zcela náhodně vešla do ještě nezkolaudovaného domu a bez použití násilí se dostala do bytu, kde první noc, tedy také zcela náhodně, spal poškozený*“.²⁹⁰ Okruh podezřelých tak tvořilo několik málo osob.

Všichni svědci byli soudem z okruhu podezřelých osob vyřazeni, a to vzhledem k jejich neprůstřednému alibi či absolutně chybějícímu motivu. Pachatelem dle soudu musela být zároveň osoba vybavena značnou fyzickou silou a jistými povahovými vlastnostmi. Na základě této úvahy soud dospěl k závěru, že „*s přihlédnutím ke všem okolnostem se z takto vymezeného okruhu osob jeví nejpravděpodobnějším pachatelem trestné činnosti obžalovaný M. B.*“²⁹¹ Z hlediska výše popsaných kritérií neměl obžalovaný na kritickou dobu alibi a soud měl za prokázané, že se sám v daném čase pohyboval po Otrokovicích v autě, aniž by pro to měl nějaký určitý důvod, jak mimo jiné potvrdil i v jeho výpovědi. Pohyb typově shodného automobilu byl i v rozhodné době zachycen na kamerových záznamech.

Dále, výpovědi a obhajoba obžalovaného byly soudem hodnoceny jako jednoznačně nevěrohodné, a to hned z několika důvodů. Obžalovaný například ohledně nalezených textilních vláken na oděvu a ložním prádle poškozeného tvrdil, že vlákna musela být nakontaktována během stěhování. Jeho obhajoba byla vyvrácena výpověďmi svědků, kteří vyloučili, že by obžalovaný vůbec kdy vešel do ložnice. Stejně tak bylo vyvráceno jeho tvrzení, že by při stěhování došlo k roztržení igelitového pytle a ke kontaktu jeho oděvu s oděvy poškozeného, které se v pytli nacházely. Ve výpovědi obžalovaného se dle soudu objevovaly i dost pochybné momenty, například když obžalovaný popisoval, jak s poškozeným v bytě na

²⁹⁰ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 9. 2014, č. j. 69 T 6/2014–1252, s. 20.

²⁹¹ Tamtéž, s. 21.

posteli „blbli“ a jaká to byla legrace. Dle soudem zjištěných skutečností přitom byly jejich vztahy v daném období již vypjaté.

Soudu se tedy podařilo shromáždit celou řadu nepřímých důkazů.²⁹² Z odůvodnění rozsudku je třeba vyzdvihnout zejména následující část, ze které je patrné, že soud při úvahách o vině obžalovaného přisoudil zásadní význam nalezeným mikrovláknům: *„Ani za této situace však soud nemohl učinit bezpečný závěr o vině obžalovaného (...) v tom směru, že v kritické době v bytě byl a že byl rovněž v tělesném kontaktu s poškozeným, jakkoliv byl tento fakt vysoce pravděpodobný. K takovému bezpečnému závěru byl totiž nutný důkaz, který by na osobu obžalovaného přímo, nepochybnitelně ukázal a takový důkaz soud našel v podobě výše zmiňovaného znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví fyzikální chemie, kterým byla prokázána přítomnost vláken z oděvu obžalovaného, který měl toho večera na sobě, na oděvu poškozeného, ale i na ložním prádle. Toto zjištění považuje soud za jednoznačné prokázání faktu, že obžalovaný nejenže se nacházel v bytě obžalovaného, ale také na jeho posteli v době, kdy tento na ní ležel. Toto zjištění pak umožňuje učinit navazující závěr o tom, že se obžalovaný takto nacházel na posteli poškozeného právě proto, aby ho usmrtil. Jak bylo zjištěno výslechy svědků a již výše zmíněno, před usmrcením poškozeného se obžalovaný do kontaktu s jeho prádlem nedostal. Stejně jako se s ním nedostal do kontaktu po jeho usmrcení. Veden těmito úvahami, dospěl soud k závěru, že bylo bezpečně prokázáno, že pachatelem popsáného skutku je právě obžalovaný.“*²⁹³

5.3. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 1. 2015, č. j. 6 To 102/2014-1344

Proti rozsudku prvoinstančního soudu podal odvolání obžalovaný i státní zástupce, a to v neprospěch obžalovaného.

Vrchní soud vytkl první instanci hned několik pochybení – příkladem lze uvést, že k nenásilnému vniknutí do bytu poškozeného, kam se měl obžalovaný údajně dostat pomocí chybějícího klíče, odvolací soud uvedl, že dle jeho přesvědčení jde o nedostatečně odůvodněný závěr soudu bez opory v provedeném dokazování, tedy jen o ničím nepodložené „spekulace“. U fotografií z kamerového systému zachycující průjezd automobilu vytkl, že z fotografií nelze

²⁹² V této souvislosti bych ráda dodala, že vzhledem k zaměření práce nejsou v textu zmíněny všechny v řízení provedené důkazy a pozornost je primárně soustředěna na význam a hodnocení nalezených vláken.

²⁹³ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 9. 2014, č. j. 69 T 6/2014–1252, s. 23.

seznat registrační značku vozidla, a není proto možné pracovat s verzí, že se bezpochyby jedná o automobil obžalovaného. K této záležitosti navrhl vyslechnout obžalovaného.

Odvolací soud se zabýval i znaleckým posudkem z oboru kriminalistika, odvětví fyzikální chemie, kterému krajský soud přisuzoval zásadní význam pro rozhodnutí ve věci. Dle jeho názoru se neměl prvoinstanční soud spokojit s pouhým čtením posudku, ale měl vyslechnout jeho autora k možnému prokázání individuální shody vláken nalezených na oděvu a lůžkovinách poškozeného a vláken, ze kterých bylo vyrobeno oblečení obžalovaného. Dále se měl dle názoru odvolacího soudu znalec zabývat skutečností, zda vlákna nemohla pocházet z džínů samotného poškozeného, a to i vzhledem ke skutečnosti, že na oděvu obžalovaného nebyla zajištěna žádná barevně či druhově shodná vlákna s vlákny, z nichž byly vyrobeny lůžkoviny a oblečení poškozeného.

Vrchní soud proto rozhodl o zrušení rozsudku a vrácení věci k novému rozhodnutí.

5.4. Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 18. 3. 2015, č. j. 69 T 6/2014–1488

5.4.1. Doplnění dokazování

Po zrušovacím rozhodnutí soud prvního stupně doplnil dokazování. Obžalovaného vyslechl k záležitosti pohybu automobilu, přičemž sám obžalovaný přiznal, že se v daném čase na lokalitě pohyboval, ale jestli bylo zachycené vozidlo jeho, to nedokázal s jistotou říct. Také bylo opětovně vyslechnuto několik svědků. Zvláštní význam byl přisouzen výpovědi nového svědka P. M., který se na orgány činné v trestním řízení obrátil sám, jelikož měl pocit, že by se měl k věci vyjádřit.

Svědka se seznámil s obžalovaným v roce 2012, když za ním obžalovaný jezdil pro drogy. Po společném užití pervitinu se obžalovaný v souvislosti s vyprávěním svědka o jeho pobytu ve věznici zmínil, že i sám obžalovaný mohl „sedět“, jelikož „rohl nějakého frajera“, že policisté jsou „oslí“ a že se jim „to“ nepodařilo, čímž zřejmě myslel usvědčení. Oběť obžalovaný nejmenoval, pouze ji popsal jako „nějakého podnikatele, kterému dělal ochranku.“ Obžalovaný poté údajně dle slov svědka trpěl paranoiou, že si svědek rozhovor nahrál a že jej někdo neustále pronásleduje a odposlouchává. Svědkovi měl poslat několik výhružných SMS zpráv, aby nahrávky smazal, jinak ho „třeba i zabije.“ Jeho agresivita v kombinaci s paranoiou

se mimo jiné projeví i tak, že nožem jednoho dne rozbodal strop v bytě, když se pokoušel likvidovat údajně nastražené štěnice.

Obžalovaný na tuto svědeckou výpověď reagoval prohlášením, že se ze strany svědka jedná o pomstu, protože na svědka v minulosti podal trestní oznámení. Význam SMS zpráv bagatelizoval a označil je za „slovní hříčku“. K účinkům pervitinu soud vyžádal znalecký posudek z oboru toxikologie, přičemž znalkyně jako jeden z běžných a častých účinků této drogy na psychiku člověka uvedla větší sdílnost a otevřenost, na druhou stranu i možné sluchové halucinace.

Ve vztahu ke znaleckému posudku z oboru kriminalistika, odvětví fyzikální chemie, zabývající se mikrovláknem byl vyslechnut znalec J. P., jelikož samotný autor posudku již u policie nepracoval. K samotnému zkoumání vláken nejprve v obecné rovině uvedl, že se jednak zjišťuje druhová příslušnost vzorku dle materiálu, jeho morfologické vlastnosti jako je tvar a velikost a dále barva. *Možnost individuální identifikace vláken v dané věci vyloučil.*

Ke způsobům nakontaktování vláken uvedl, že nejvyšší pravděpodobnost přenosu je při přímém kontaktu dvou látek, možný je ale i přenos jiný, například vzduchem. Poté se znalec vyjádřil i k možnosti tzv. sekundárního přenosu vláken, což je přenos zprostředkovaný prostřednictvím třetí osoby. Vedle toho upozornil na to, že samotnou problematiku přenosu vláken jejich obor nezkoumá – ten zkoumá jen vlákna jako taková.

K materiálu, ze kterého byly vyrobeny kalhoty obžalovaného a teplákové kalhoty poškozeného znalec uvedl, že u kalhot obžalovaného se jednalo o bavlnu, zatím co u kalhot poškozeného se jednalo o polyester, což je umělý materiál zcela odlišný od bavlny. Jejich záměna je tedy v podstatě nemožná a pokud by k ní došlo, jedná se o hrubé pochybení znalce.

Závěrem se znalec zmínil i k problematice případné druhové a barevné shody vláken mezi kusy oblečení obžalovaného a poškozeného. Některé oděvní svršky jak obžalovaného, tak poškozeného totiž byly alespoň částečně vyrobeny z vláken bílé bavlny – lze zmínit bílé tričko obžalovaného, mikinu poškozeného z bílých a červených bavlněných vláken nebo ponožky poškozeného. Nabízelo by se tedy dále typově porovnávat bílá bavlněná vlákna z jednotlivých oděvních kusů. K tomu ale znalec dodal, že bílá bavlněná vlákna jsou vůbec nejrozšířenějším typem vláken, přičemž nebývají druhově porovnávána. Uvádí se pouze, že se jedná o „vlákna bílé bavlny.“

Na základě tohoto výslechu znalce soud vyžádal u Kriminalistického ústavu v Praze odborné vyjádření týkající se obecně možností přenosu vláken, jejich nakontaktování

a následně i jejich opadávání včetně možností úplného odstranění z povrchu. Soud díky tomuto odbornému vyjádření zjistil, že při tření dvou látek je vysoká pravděpodobnost vzájemného přenosu vláken na oba povrchy. Jinak řečeno, přenos vláken pouze z jednoho povrchu na druhý je velmi málo pravděpodobný. Samotné setrvání nakontaktování vláken je ovlivněno mnoha faktory – zejména charakterem látky, na které vlákna ulpěla. Běžným nošením se pak vlákna z povrchu samovolně uvolňují, lze je i setřít nebo vyklepat. Není proto vyloučené, že se po určitém čase z povrchu dostanou úplně všechna původně nakontaktovaná vlákna.

Soud dále doplnil dokazování i některými dalšími listinnými důkazy – příkladem lze zmínit kopii rozhodnutí Okresního soudu v Kroměříži z roku 2009, v němž bylo rozhodnuto o vzetí obžalovaného do vazby v souvislosti s trestnou činností spáchanou vůči jeho tehdejší manželce, které předložil státní zástupce v návaznosti na zmiňovanou výpověď svědka P. M., který mimo jiné uvedl, že při jejich rozhovoru po užití pervitinu se obžalovaný dále zmiňoval i o tom, že byl v minulosti vzat do vazby. Tento listinný důkaz měl bezpochyby posílit věrohodnost výpovědi svědka.

5.4.2. Hodnocení důkazů

Po zhodnocení důkazů soud dospěl k závěrům, které se výrazně nelišily od závěrů prezentovaných v předchozím odsuzujícím rozsudku.

K hodnocení důkazů ohledně textilních vláken soud uvedl, že si je vědom svého pochybení při předchozím hodnocení znaleckého posudku, které spočívalo v „*nekritickém přijetí poměrně nešťastně formulovaných závěrů o druhové shodnosti vláken.*“²⁹⁴ Dále soud konstatoval, že si je plně vědom nemožnosti identifikovat vlákna individuálně vzhledem k jejich vysoké míře výskytu, jak potvrdil i znalec. Podle názoru soudu šlo ale bezpochyby učinit závěr o tom, že pachatel činu na sobě musel mít džíny a bílé tričko – tedy stejný oděv, jako měl na sobě téhož dne sám obžalovaný. Ačkoliv přitom nejde o oděv atypický či nijak originální, soud došel v odůvodnění rozsudku k závěru, že: „*je-li zde stanoven určitý okruh možných pachatelů a jestliže i za použití dalších důkazů se činí vysoce pravděpodobný závěr o vině obžalovaného, zjištění, že pachatel usmrcení poškozeného byl stejně oblečen jako obžalovaný, umožňuje učinit stejný závěr o vině obžalovaného jako byl učiněn v předchozím rozhodnutí.*“²⁹⁵

²⁹⁴ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 18. 3. 2015, č. j. 69 T 6/2014–1488, s. 32.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 33.

K zjištění, že na oděvu obžalovaného nebyla nalezena žádná nakontaktovaná vlákna z oděvu poškozené či lůžkovin soud dodal, že jde o okolnost snadno vysvětlitelnou tím, že oděv byl policejnímu orgánu vydán až po třech dnech od usmrcení poškozeného a obžalovaný mohl vlákna z povrchu odstranit vypráním. Samo odborné vyjádření možnost kompletního odpoutání všech nakontaktovaných vláken tímto způsobem připustilo.

K pochybnostem ohledně toho, zda nakontaktovaná vlákna nepochází z oděvu samotného poškozeného soud uvedl, že nebylo nijak potvrzeno, že by měl poškozený v rozhodné době na sobě džíny. Na místě činu ani nebyly žádné džíny nalezeny. Naopak vše nasvědčovalo tomu, že poslední kalhoty, které měl poškozený před smrtí na sobě, byly právě modré tepláky z polyesteru, když například na spodním prádle poškozeného byla nalezena polyesterová vlákna shodná s vlákny z těchto modrých tepláků.

Svědeckou výpověď P. M. soud hodnotil jako velmi věrohodnou. Soud přiznal, že zvláštní okolnosti vztahu svědka s obžalovaným mohly být podnětem k tomu, aby svědek policejní orgán sám oslovil a sdělil mu informace, které by mu za normálních okolností nesděloval. Výpověď ale nebylo možné *a priori* považovat za mstu, jak tvrdil obžalovaný, a to jednak proto, že pokud by chtěl svědek obžalovaného skutečně poškodit, vypovídal by dle názoru soudu mnohem podrobněji, resp. by citoval obžalovaného přesněji, a také proto, že výpověď sama o sobě přesně zapadala do dosavadních zjištění soudu o skutkovém ději. Výpověď svědka byla navíc podpořena výhružnými SMS zprávami, které byly provedeny jako důkaz.

Způsobu usmrcení, tedy zasazení 30 bodných ran, navíc dle soudu odpovídala i impulzivní a agresivní osobnost obžalovaného, která se v minulosti projevila hned několikrát, například když obžalovaný v bytě nožem bodal do zdi a „ničil nastražené štěnice“.

Soud tedy i podruhé došel k závěru o vině obžalovaného.

5.5. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2015, č. j. 6 To 41/2015-1572

Proti druhému odsuzujícímu rozsudku podal odvolání obžalovaný. Podle názoru odvolacího soudu bylo i nadále nutné doplnit dokazování.

Odvolací instance předně upozornila na odůvodnění prvního odsuzujícího rozsudku, v němž soud uvedl, že nelze učinit závěr o vině obžalovaného, pokud nebude bezpochybně prokázána jeho přítomnost na místě činu, což měl dle odůvodnění plnit znalecký posudek zabývající se mikrovlákný. V navazujícím řízení ale sám prvoinstanční soud vyloučil možnost

zjištění individuální shody mezi cizími vlákny nalezenými na oděvu poškozeného a vlákny z oděvu obžalovaného. Pokud i přes to soud opětovně uznal obžalovaného vinným, jevil se tento jeho závěr jako rozporný s jeho předchozím konstatováním, že k usvědčení obžalovaného by mohl vést pouze jednoznačné prokázání jeho přítomnosti na místě činu. Mikrovlákna, o které se soud opřel, ale v tomto případě nebyla způsobilá k individuální identifikaci obžalovaného jako pachatele, jelikož umožňovala určit jen druhovou shodu vláken.

Odvolací soud se rovněž zabýval odborným vyjádřením k problematice odstraňování nakontaktovaných vláken z povrchu, ze kterého sice vyplynulo, že vlákna mohou být kompletně odstraněna například praním, z čehož prvoinstanční soud vycházel, ale z odborného vyjádření vyplýval dle odvolacího soudu i zcela rovnocenný závěr, který připouštěl, že některá vlákna mohou na povrchu látky i po vyprání ulpět.

Současně vznikly i pochybnosti o tom, zda modrá bavlněná vlákna na oděvu a lůžkovinách poškozeného nemohla pocházet z jeho vlastních kalhot. V této souvislosti odvolací soud upozornil na některé svědecké výpovědi, podle kterých měl poškozený na sobě při odchodu z domu džíny. Na některých částech jeho oděvu byla sice nakontaktovaná modrá polyesterová vlákna, ovšem ta na oděvu mohla ulpět i jiný den a na povrchu se udržet. Podle odvolacího soudu tedy nashromážděné důkazy připustily jak verzi prvoinstančního soudu, tak i verzi, která svědčí ve prospěch obžalovaného, tedy že nakontaktovaná vlákna pocházela z oděvu samotného poškozeného. V návaznosti na to soud připomenul zásadu *in dubio pro reo*, tedy v pochybnostech ve prospěch obžalovaného.

Dále odvolací soud vytkl, že výpověď svědka P. M. měla být hodnocena důsledněji vzhledem k tomu, jakou váhu jí soud přisoudil. Prvostupňovému soudu uložil dokazování doplnit a detailněji prověřit některé skutečnosti.

Odvolací soud proto opětovně rozhodl o zrušení rozsudku a vrácení věci soudu prvního stupně.

5.6. Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 11. 2015, č. j. 69 T 6/2014–1690

5.6.1. Doplnění dokazování

Prvostupňový soud dle pokynu odvolacího soudu vyslechl autorku odborného vyjádření, která ve svém ústním vyjádření zopakovala své poznatky shrnuté v písemném vyjádření.

Opětovně uvedla, že vzájemný přenos vláken je při intenzivním kontaktu, který měl nastat mezi obžalovaným a poškozeným, velmi pravděpodobný. Vlákna z oděvu poškozeného by se tak měla objevit na oděvu obžalovaného, k čemuž ovšem v této věci nedošlo. Dále uvedla, že vlákna se postupem času uvolňují v závislosti na mnoha okolnostech. V první řadě záleží na charakteru textilie, zda se jedná o tkaninu či pleteninu. Například uvedla, že na bundě obžalovaného, kterou měl v ten den na sobě a která byla vyrobena z plastových vláken, by se vlákna udržela jen několik hodin. Dále zopakovala, že ani v případě vyprání tkanin není sto procentně jisté, že se vlákna odstraní.

Znalkyně také doplnila, že džíny se barví v lázni, což může zapříčinit nerovnoměrné obarvení tkaniny, což způsobí, že některá vlákna zůstanou bílá a některá vlákna budou tmavě modrá. Bavlněná vlákna z riflí zpravidla liší od vláken z bavlněných triček svým tvarem, když vlákna z džínů bývají silnější. Proto byla znalkyně požádána o doplnění zkoumání k otázce, zda pochází nakontaktovaná bílá vlákna z džínů či bavlněného trička. Toto zkoumání ale pro řízení nepřineslo žádné poznatky.

K problematice vláken bylo vyslechnuto i několik svědků. Jeden z nich uvedl, že poškozený měl v době uklízení bytu na sobě tepláky, které si nijak před odchodem z domu nepřevlékal, což bylo podle něj nezvyklé, jelikož si poškozený dával na svém vzhledu záležet. K okolnosti, že v předchozích fázích řízení svědek vypověděl, že měl poškozený při odchodu na sobě džíny dodal, že oděvu v tu dobu nevěnoval větší pozornost. Na to reagoval obžalovaný tak, že svědek lže a že poškozený by nikdy v teplácích z bytu nevyšel. Je patrné, že důkazní řízení bylo značně ztíženo dlouhým časovým intervalem mezi dobou, kdy se skutek stal (rok 2005) a dobou, kdy byli svědci opětovně vyslýcháni (rok 2014–2015).

5.6.2. Hodnocení důkazů

Z důkazní situace vyplynulo, že pro konečné rozhodnutí by měly mít stěžejní význam prakticky jen dva důkazy, a to mikrovlákna a svědecká výpověď svědka P. M. Ostatní důkazy totiž dle soudu dovolily vyvodit pravděpodobný, nikoliv ale bez jakýchkoliv pochybností prokázaný a jistý závěr o pachatelství obžalovaného.

Soud dodal, že vlákna spolehlivě neprokazují přítomnost obžalovaného na místě činu, tedy ani jeho vinu, když nelze vyloučit, že cizí vlákna na oděvu a lůžkovinách poškozeného pochází z jeho vlastního oblečení, tj. džínů, které na sobě bez pochyby někdy v posledních dnech měl. Otázku, zda měl poškozený na sobě bezprostředně před usmrcením tepláky či džíny, nebylo

možné jednoznačně odpovědět, a to ani přes skutečnost, že na místě činu byly nalezeny tepláky a žádné džíny naopak nalezeny nebyly. Jakkoliv se soud přikláněl k verzi, že vlákna na místě činu zanechal pachatel, nemohl ani vyloučit verzi, že vlákna nakontaktoval na povlečení poškozený například při povlékání, a to klidně i zprostředkovaně. Soud proto celou problematiku textilních vláken uzavřel konstatováním, „že jejich nálezný nelze považovat ve vztahu k obžalovanému za usvědčující důkaz.“²⁹⁶

Co se týká výpovědi svědka P. M., i přes její věrohodnost a usvědčující potenciál prvoinstanční soud akceptoval ostražitý přístup odvolacího soudu k jejímu hodnocení. Sám prvoinstanční soud nakonec uznal, že „přes veškerý její důkazní význam jí chybí síla přímého svědectví podpořená např. nezátížeností vztahů mezi obžalovaným a svědkem.“²⁹⁷

Prvoinstanční soud závěrem shrnul celé důkazní řízení tak, že nebyl opatřen žádný důkaz, který by umožnil učinit bezpečný závěr o vině obžalovaného. Bylo nashromážděno mnoho důkazů, které činily pachatelství obžalovaného pravděpodobným, nikoliv ale prokázaným bezpečně a bez jakýchkoliv pochybností. Soud závěrem poznamenal, že si je vědom základní zásady trestního řízení *in dubio pro reo* a důležitosti jejího důsledného uplatňování, což jej vedlo k rozhodnutí o zproštění obžalovaného obžaloby.

5.7. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, č. j. 6 To 16/2016-1813

Proti zprošťujícímu rozsudku podal odvolání státní zástupce v neprospěch obžalovaného a věc se tak potřeptí dostala k odvolacímu soudu. Odvolací soud ale rozhodnutí prvostupňového soudu tentokrát potvrdil, jelikož došel ke shodnému závěru, tedy že ve věci nebylo shromážděno dost důkazů v takové kvalitě, aby mohl být učiněn bezpečný závěr o vině obžalovaného. Věc je tak již několik let pravomocně rozhodnuta.

²⁹⁶ Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín, ze dne 25. 11. 2015, č. j. 69 T 6/2014–1690, s. 41.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 42.

6. Závěrečné úvahy a návrhy

Od přelomu tisíciletí dochází v souvislosti s rozvojem jiných forenzních oborů, zejména genetického zkoumání, ke kontinuálnímu poklesu počtu případů, ve kterých jsou mikrostopy zajišťovány a odesílány ke zkoumání. V roce 1998 Policie ČR evidovala okolo 10 000 případů, zatímco v roce 2015 jejich počet nedosáhl ani 3 000.²⁹⁸ Při vyšetřování takto závažné kriminality, pro kterou je navíc typický přímý kontakt pachatele s poškozeným, považují vyhledávání a zajišťování mikrostop za žádoucí a správné. Dle mého názoru by relevance mikrostop neměla být podceňována, a to hned z několika důvodů.

I přes to, že mikrostopy nejsou ve valné většině případů způsobilé k individuální identifikaci objektu, mají v řadě případů významný taktický přínos. Tento závěr potvrzuje i bohatá kazuistika – vůbec nejznámějším případem, který je s mikrostopami spojovaný, je případ tzv. spartakiádního vraha Jana Straky, kdy k identifikaci pachatele přispěly nálezy mikrostop (kovových částic) na tělech jeho obětí. Například Kolář ve svých pracích vyzdvihuje význam zajišťování textilních vláken, jelikož mohou napomoci určit, jakým způsobem byl čin spáchán, na jakém místě, jak čin probíhal a podobně. Tyto informace se poté zasazují do mozaiky důkazů a pomáhají rekonstruovat skutek. Jejich taktický význam je nezpochybnitelný.

Dále, v trestním řízení nemusí být vždy dostupné důkazy přímé. To je způsobené i typem kriminality, jelikož vraždy jsou často páčány v soukromí nebo na odlehlých místech. Jednotlivý nepřímý důkaz sám o sobě postrádá důkazní sílu – naopak ji nabývá až ve spojení s důkazy jinými, dalšími, se kterými tvoří vzájemně propojený, logický a uzavřený řetězec, jak již bylo nastíněno. Do skupiny nepřímých důkazů lze řadit i mikrostopy, které tak mohou tvořit jeden z článků tohoto řetězce. O čím více důkazů se bude závěr ohledně dokazované skutečnosti opírat, tím „odolnější“ může být vůči případným protiargumentům. Význam mikrostop samozřejmě také spočívá v tom, že mohou prověřovat případné důkazy přímé.

Také již bylo pojednáno o relevanci nálezu specifické kombinace mikrostop. Při aplikaci systémového přístupu k identifikaci vzrůstá s navyšujícím se počtem nalezených stop i důležitost jejich vzájemné kombinace, a tedy i možnost aplikace podmíněné pravděpodobnosti. Z těchto předpokladů vychází i moderní přístupy ke znaleckému dokazování – například zmiňovaný bayesův teorém, který pomalu proniká i do forenzních věd a soudních

²⁹⁸ KOLÁŘ, Pavel. Textilní vlákna, jejich fragmenty a související materiály. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 20.

síní. Výsledky zkoumání jsou vždy výsledky podmíněné a závisí i na množství vstupních informací.

Jedním z naprosto stěžejních počátečních úkonů je ohledání místa činu, od kterého se odvíjí množství a komplexnost informací předložených soudu. Bylo by proto hrubou chybou, kdyby při ohledání místa činu nebyly zajištěny mikrostopy jen proto, že se osoby zajišťující stopy domnívali, že doposud získaný materiál k usvědčení pachatele „už stačí“. Takový postup by znamenal porušení základních zásad trestního řízení. Také je nutné dbát na to, aby se na místě činu nepohybovaly nekompetentní osoby, které by mohly místo činu kontaminovat. Je třeba také věnovat dostatek pozornosti oblečení a pohybu pracovníků. Tato opatření by měla zabránit vytváření stop falešných. Z praxe jsou například známé případy chybného hodnocení nálezů povýbušninových zplodin, které byly na místo činu zaneseny z oděvů pyrotechniků při ohledání.²⁹⁹

Co se týká samotného zkoumání a interpretace mikrostop, jedná se o oblast, která je v současnosti stále spojena se subjektivním (nevědeckým) hodnocením znalce na základě jeho znalostí a zkušeností, a to tam, kde nejsou dostupná „tvrdá“ vědecká data. Z těchto důvodů je třeba akcentovat potřebu sjednotit metodiky a ustálit vědecké postupy, a to na nadnárodní úrovni, aby bylo předcházeno výzkumným omylům. Do budoucna lze také uvažovat o dalším rozpracovávání databází mikrostop a rozšíření studií či výzkumných experimentů tak, aby byly závěry znalců co nejvíce opřeny o vědecká a objektivní data.

Jak vyplynulo z uvedené kazuistiky, zkoumání mikrostop má v dnešní době stále své hranice. U textilních vláken je problémem především určování původu vlákna, jelikož stejné druhy textilie se používají k výrobě různých kusů oblečení (ponožek, triček, kalhot, ...). V úvahu by přicházelo porovnávání jednotlivých vláken v rámci stejné skupiny (například bílé bavlny) podle jiných charakteristik, například délky vlákna či jeho jemnosti. Tyto možnosti se ale nabízí u některých syntetických vláken, jen omezeně u vláken přírodních. Potenciál má také zkoumání znečištění textilních vláken s ohledem na možný výskyt DNA.³⁰⁰ Podobné rozšíření zkoumání by se nabízelo i u jiných druhů mikrostop.

²⁹⁹ SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 98.

³⁰⁰ KOLÁŘ, Pavel. Textilní vlákna, jejich fragmenty a související materiály. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 28.

Velkou nevýhodou analýzy mikrostop je její vysoká finanční náročnost. Jejich zkoumání vyžaduje nejen špičkové vybavení, ale i způsobilý personál, který bude disponovat expertními znalostmi v poměrně úzce vymezených oblastech. Pokud jen zvážíme předpoklady pro zkoumání textilních vláken, profesionál by měl mít přehled v kriminalistice jako takové, dále pak v textilní technologii, oděvnictví a (nejen optických) metodách jejich zkoumání. Pro správnou interpretaci vláken je ale dále třeba hlubší znalost ohledně chování textilie při jejím kontaktu s různými povrchy, znalost ohledně persistence a sekundárním přenosu nakontaktovaných vláken, dále je třeba porozumět důsledkům, které může mít působení vnějších vlivů na vlákna, je třeba znát četnost konkrétní textilie v okolí a podobně. Z těchto důvodů by do budoucna bylo možné přemýšlet o zesílení spolupráce napříč evropskými laboratořemi – dle mého názoru lze například uvažovat o vzniku evropských specializovaných pracovišť, která budou v případě potřeby poskytovat vysoce expertní analýzy pro více zemí.

Závěr

Je patrné, že trestný čin vraždy je mimořádně závažný a společensky nebezpečný, což zohledňuje i výše trestní sazby. V nedávné minulosti jsme sice mohli sledovat celorepublikový pokles případů vražd, s rokem 2022 se ale jejich počet opět navýšil. Existuje proto silný zájem na tom, aby metodika vyšetřování vražd byla stále rozvíjena a přizpůsobována změnám ve společnosti, a bylo tak i nadále dosahováno velké míry objasnění případů.

Čtenář byl po krátkém trestněprávním exkurzu seznámen s esenciální podstatou metodiky vyšetřování vražd a postupy orgánů činných v trestním řízení. Náročnost celého vyšetřování se odvíjí od mnoha faktorů včetně konkrétní vyšetřovací situace, způsobu spáchání činu a množství zanechaných stop. Vraždy jsou v tomto směru charakteristické velkou různorodostí. Vyšetřování vražd proto vyžaduje maximálně profesionální přístup vyšetřovací skupiny, která bude dostatečně vybavena nejen teoretickými znalostmi, ale i zkušenostmi z praxe, které jí napomohou zvolit vhodnou vyšetřovací taktiku, což je zásadní předpoklad pro rychlé dopadení pachatele. Komplexnost vyšetřování vražd si dále žádá týmovou spolupráci odborníků napříč spektrem vědních oborů.

O něco více byla přiblížena problematika ohledání místa činu, ohledání mrtvolý a soudní pitvy, jelikož se jedná o naprosto stěžejní prvotní úkony, díky kterým lze získat mnoho zásadních informací. V textu bylo představeno několik perspektivních vědeckých metod a postupů, které by v budoucnu mohly být při odhalování takto závažné trestné činnosti využity. Rovněž bylo upozorněno na některé problematické aspekty, se kterými se musí orgány činné v trestním řízení a znalci při odkrývání vražd vypořádávat, a to odhad doby smrti, zjišťování totožnosti oběti a prokazování zavinění.

V mnoha případech mohou k objasnění vraždy přispět mikrostopy, jejichž tvorbu nemá pachatel šanci zpozorovat, proto je i téměř nemožné je následně zahlazovat. K jejich zkoumání se přistupuje, pokud lze očekávat, že pro řízení mohou mít reálný kriminalistický přínos. Po počátečním intenzivním rozvoji této oblasti došlo k jakémusi útlumu. Bylo by proto potřebné, aby se minimálně některé oblasti zkoumání mikrostop dále rozvíjely, jako k tomu došlo například v oblasti molekulární genetiky. Otázka hranic kriminalistických stop je přitom tématem aktuálním, které bývá zařazováno na program nejrůznějších kriminalistických konferencí.

K vyhodnocování mikrostop je třeba přistupovat obezřetně. Mezi nejproblematictější aspekty praktického, respektive důkazního využití mikrostop lze řadit obtížné ověřování jejich

příčinné souvislosti s trestným činem, ztížené možnosti jejich interpretace a omezenou využitelnost v procesu identifikace. Další problematikou je jejich křehkost a náchylnost na vnější vlivy. Opět se zde ale setkáváme s obrovskou rozmanitostí – důkazní význam mikrostop proto nelze vystihnout jedním zobecňujícím tvrzením, jelikož vždy bude záležet na konkrétních okolnostech kauzy. V některých případech mohou mít mikrostopy zásadní taktický význam, jindy do řízení nepřinesou žádné relevantní poznatky, například pokud panuje obecná důkazní nouze, jak bylo prezentováno na rozpracované kazuistice. To ale v žádném případě neodůvodňuje, aby mikrostopy nebyly na místě činu zajišťovány a aby s nimi nebylo pracováno. V rámci stochastického přístupu k identifikaci a principu podmíněné pravděpodobnosti ve znaleckém dokazování vzrůstá význam mikrostop v kombinaci s ostatními stopami.

Existují sice reálné nadnárodní snahy o dopracování výše nastíněných témat, co největší standardizaci postupů a posílení vědecké stránky (objektivizaci) znaleckého zkoumání, většina z těchto oblastí ale v současnosti zůstává celosvětově nedořešena. Také byl představen koncept databází jakožto kriminalisticko-technických a pracovních nástrojů expertních pracovišť, které by mohly proces identifikace a práci s mikrostopami usnadnit. Jedná se proto o stále dynamickou a živou oblast.

S odkazem na výše uvedené věřím, že oba vytyčené cíle této diplomové práce, jak vyplývají z jejího úvodu, se mi podařilo splnit. Pevně doufám, že práce čtenáři poskytuje výstižný a ucelený přehled zpracovaného tématu.

Seznam použitých zkratk

TZ – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ – zákon č. 141/1961 Sb., zákon o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

ZTOPO – zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BOUKALOVÁ, Hedvika a kol. *Kapitoly z forenzní psychologie*. Praha: Karolinum Press, 2020. ISBN 80-246-4467-3.

BRUNOVÁ, Markéta. *Dokazování trestné činnosti: s využitím kriminalistických stop a identifikace*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2019. ISBN 978-80-7408-196-5.

DVOŘÁČEK, Zdeněk. *Základy činnosti policejních služeb: služba kriminální policie a vyšetřování: cizinecká a pohraniční policie*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2004. ISBN 80-7251-163-7.

FÜRST, Tomáš; ŠIMKOVÁ, Halina; ZIMMER, Jan a FÜRSTOVÁ, Jana. *Nová teorie důkazu: a komentovaný český překlad směrnice ENFSI pro znalecké hodnocení ve forenzních vědách*. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-579-1.

HEŘMÁNEK, Josef. *Ohledání místa činu*. Praha: Ministerstvo vnitra ČSSR, školský odbor KŠS, 1973. ISBN nepřiděleno.

HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky* [online]. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3280-5. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-pro-pravniky-1188838/>.

HOŘÁK, Jaromír. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Prameny a nové proudy právní vědy. ISBN 978-80-87146-48-4.

HOUCK, Max M a kol. *Materials Analysis in Forensic Science* [online]. Academic Press, 2016 [cit. 2023-06-05], ISBN 978-0-12-800574-3. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=P8S3CgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA19&dq=trac>

e+evidence+court&ots=kD0qVfw4qe&sig=9_rb9ADtvQaLBpPO1rAg0ZmMFKY&redir_esc=y#v=onepage&q=trace%20evidence%20court&f=false

CHMELÍK, Jan a Eduard BRUNA. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Eupress. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2018. ISBN 978-80-7408-175-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 7. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2023. ISBN 978-80-7502-687-3.

KONRÁD, Zdeněk; Viktor PORADA; Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-859-4.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-869-3.

MAKEŠ, Vladimír. *Vyhledávání osob kynologickými pátracími týmy*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2009. ISBN 978-80-7385-065-4.

MUSIL, Jan a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-602-1.

PAVLOVSKÝ, Pavel. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2618-2.

PILIN, Alexander. *Soudní lékařství*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5013-5.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (úvod, technika, taktika)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-038-3.

PORADA, Viktor a kol.: *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007. ISBN 978-80-7380-042-0.

PORADA, Viktor a Jiří STRAUS. *Kriminalistické stopy: teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-396-4.

PORADA, Viktor a Jiří STRAUS a kol. *Kriminalistika: (výzkum, pokroky, perspektivy)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-477-0.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.

PÚRY, František. § 89 [Obecná ustanovení]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

RYBÁŘ, Miroslav a kol. *Kriminalistika: metodika vyšetřování vybraných druhů trestných činů: (vybrané kapitoly pro studenty povinně volitelného předmětu právnických fakult)*. Plzeň: Nava, 2008. ISBN 978-80-7211-275-3.

SLUŠNÝ, Jaromír. *Černá kniha českých bestiálních vrahů: nejslavnější kriminální případy dvacátého století*. V Praze: XYZ, 2006. ISBN 80-870-2106-1.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická technika*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-052-9.

STRAUS, Jiří a Viktor PORADA. *Systém kriminalistických stop*. Praha: Vydavatelství PA ČR, 2006. ISBN 80-7251-226-9.

STRAUS, Jiří. *Vybrané problémy kriminalistické identifikace*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2017. ISBN 978-80-7408-120-0.

SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistické stopy obsahující informaci o vnitřní stavbě (struktuře) objektu*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2005. ISBN 80-7251-181-5.

SVOBODA, Ivo. *Kriminalistika*. Ostrava: Key Publishing, 2016. Učebnice (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-259-4.

ŠÁMAL, Pavel. § 113 [Účel ohledání a protokol o něm]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.

ŠÁMAL, Pavel, Jan MUSIL, Josef KUČHTA a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-496-4.

ŠÁMAL, Pavel, Tomáš GRŮVNA, Lukáš BOHUSLAV, Oto NOVOTNÝ, Jiří HERCZEG a Marie VANDUCHOVÁ a kol. *Trestní právo hmotné*. 9., přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2022. ISBN 978-80-7598-764-8.

ŠČERBA, Filip. § 140 [Vražda]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

ŠČERBA, Filip. § 142 [Vražda novorozeného dítěte matkou]. In: ŠČERBA, Filip a kol. *Trestní zákoník*. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

ŠIMKOVÁ, Halina. *Breviář forenzní genetiky: forenzní DNA analýza v otázkách a odpovědích*. Brno: Tribun EU, 2012. ISBN 978-80-263-0247-6.

ŠTEFAN, Jiří a Jiří HLADÍK. *Soudní lékařství a jeho moderní trendy* [online dostup.: <https://www.bookport.cz/e-kniha/soudni-lekarstvi-a-jeho-moderni-trendy-155589/>]. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-8156-3.

2. Seznam odborných článků

BUZZINI, Patrick a James M. CURRAN. Interpreting Trace Evidence. *Handbook of trace evidence analysis*. John Wiley & Sons, 2021, s. 421–453.

COLE, S. A. Forensic science without uniqueness, conclusions without individualization: a new epistemology of forensic identification. *Law Probability Risk*. 2009, 8, s. 233–255.

DANIŠ, Ivan a Pavel KOLÁŘ. Komplexní zkoumání textilních vláken. *Československá kriminalistika*. 1990, 23(1-2), s. 43-49.

DE WAEL, K.; L. LEPOT; K. LUNSTROOT, F. GASON. 10 years of 1:1 taping in Belgium— A selection of murder cases involving fibre examination. *Science and Justice*. 2016, 56, s. 18–28.

DOGOŠI, Michal. Reálné soudně lékařské možnosti identifikace zemřelých osob neznámé totožnosti. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 109–115. ISBN 978-80-7251-500-4.

DVOŘÁK, Miroslav a Přemysl KLÍR. Spolupráce lékaře a Policie ČR na místě nálezu mrtvé osoby. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 196-201. ISBN 80-7251-091-6.

FRYŠTÁK, Marek a David TEXL. Mikrostopy a jejich využití v rámci dokazování v trestním řízení. *Trestněprávní revue* [online]. 2021, (4), s. 226 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

HIGGS, Tamsin, et al. Sexual murder typologies: A systematic review. *Aggression and violent behavior*, 2017, 35, s. 1-12.

HOŘÁK, Jaromír. Vražda a zabití v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*. 2009, 10. ISSN 1210-6348.

CHMELÍK, Jan. Účast znalce na místě činu a otázky s tím spojené. *Čtvrtletních Kriminalistika*. 2005, 4.

CHMELÍK, Jan. Problematika požadavků orgánů činných v trestním řízení na znaleckou expertízu ve vztahu k možnostem soudních znalců. *Soudní inženýrství*. 2017, 28(4), s. 160–168.

JONÁK, Jiří. Využití obrazových materiálů k identifikaci osob. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věci: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 135–151. ISBN 978-80-7251-500-4.

KOLÁŘ, Pavel. Textilní vlákna, jejich fragmenty a související materiály. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s.19–36. ISBN 978-80-7251-500-4.

LEPOT, Laurent a kol. Fibre persistence on immersed garment-Influence of knitted recipient fabrics. *Science and Justice* [online]. 2015, 55(4), s. 248-53 [cit. 2024-1-11]. Dostupné z: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26087872/>.

MÄRGÄRIT, Nicolae. Aspects of forensic tactics at the crime scene investigation of murder cases. *Challenges of the Knowledge Society*, 2018, s. 124-134.

MCDERMOTT, Sean D. Trace Evidence: Transfer, Persistence, and Value. *Wiley Encyclopedia of Forensic Science* [online]. 2009, 5, s. 2534–2540 [cit. 2024-1-11]. Dostupné z: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/9780470061589.fsa200>.

MORGAN, Ruth M. a kol. Crime reconstruction and the role of trace materials from crime scene to court. *WIREs Forensic Science* [online]. 2020, 2(1) [cit. 2023-11-08]. Dostupné z: <https://wires.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/wfs2.1364>.

MUCCINO, Enrico a kol. Characterisation of the weapon used in a patricide by SEM/EDS analysis of a microscopic trace from the object. *Medicine, Science and the Law*, 2016, 56(3), s. 221-226.

MUSIL, Jan. Hodnocení znaleckého posudku. *Kriminalistika* [online]. 2010, 42(3) [cit. 2023-12-28]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

PALMER, Ray. a G. POLWARTH. The persistence of fibres on skin in an outdoor deposition crime scene scenario. *Science and Justice*. 2011, 51(4), s. 187–189.

PORADA, Viktor a Jaroslav SUCHÁNEK. Úvahy nad teoretickými i praktickými aspekty kriminalistických stop. *Kriminalistika*. 1999, 32(2), s. 109-114.

PORADA, Viktor, Jaroslav SUCHÁNEK a Jiří STRAUS. Vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop na místě činu. *Soudní inženýrství* [online]. 2005, 16(6), s. 312-328 [cit. 2023-06-05]. Dostupné z: <http://www.sinz.cz/archiv/docs/si-2004-06-312-328.pdf>

PORADA, Viktor. Kriminalistické identifikace (objektová, systémů, biometrická a systémový přístup) a závěry znalců v procesu dokazování trestné činnosti. In: J. Straus, E. Bruna. *Trestně právní a kriminalistické aspekty dokazování. první*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Praha, 2017, s. 235-246, ISBN 978-80-7408-153-8.

PORADA, Viktor. K problematice a srovnání identifikace v kriminalistice, policejních a bezpečnostních vědách. *Forenzní vědy, právo, kriminalistika*. 2021, 6(2), s. 112–123.

RŮŽA, Jan. Zajišťování mikrostop. *Kriminalistický sborník*. 1980, 24(6), s. 377-380.

RŮŽA, Jan. Mikrostopy – jejich priorita v zajišťování a negativní vlivy snižující jejich informační hodnotu. *Kriminalistický sborník*. 1983, 27(1), s. 53-58.

RŮŽA, Jan. Využití mikrostop pro určení pracovního prostředí neznámého pachatele. *Československá kriminalistika*. 1983, 16(4), 321-327.

SCHWARTZ, Ted R.; Daniel S. ROTHENBERG; Brandi L. CLARK. Trace Evidence Recognition, Collection, and Preservation. *Handbook of trace evidence analysis*. John Wiley & Sons, 2021, s. 1–30.

STACH, Jan. Metodika vyšetřování vražd. *Kriminalistický sborník SPECIÁL, číslo II*. 2006.

STRAUS, Jiří. Existuje individuální identifikace?. *Forezní vědy, právo, kriminalistika*. 2022, 7(1), s. 6–13.

SUCHÁNEK, Jaroslav a Jiří STRAUS. Nové možnosti zajišťování některých druhů kriminalistickotechnických stop. *Kriminalistický sborník*. 1991, 35(9), 386-388.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy. *Kriminalistický sborník*. 1994, 38(11), s. 484-486.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Mikrostopy – geneze, současný stav a možné perspektivy. *Kriminalistika*. 1997, 3(4), s. 326-335.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Hranice kriminalistických stop. In: *Kriminalistika na prahu XXI. století: Sborník z mezinárodní konference konané ve dnech 19.-20. června 2002 na Policejní akademii České republiky v Praze*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 94-98. ISBN 80-7251-091-6.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Aktuální perspektivy identifikace osob a věcí. *Kriminalistika*. 2016, (1), s. 58–71.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Některé reálné, perspektivní možnosti kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Vybrané aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí: publikace z výsledků dílčího výzkumného úkolu č. 1/2 s názvem: "Aktuální problémy kriminalistické techniky"*. Vydání: první. Praha: Policejní akademie České republiky, 2019, s. 7–15. ISBN 978-80-7251-500-4.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Rozvoj možností kriminalistické identifikace osob a věcí. In: *Nové, aktuální kriminalistické možnosti identifikace osob a věcí*. Praha: Policejní akademie České republiky, 2021, s. 7-16. ISBN 978-80-7251-531-8.

SUCHÁNEK, Jaroslav. Nové tuzemské možnosti v oblasti kriminalistické identifikace a její další perspektivy. *Bezpečnostní teorie a praxe*. 2023, (1), s. 97–111.

VERMEIJ, E. J. a kol. Analysis of microtraces in invasive traumas using SEM/EDS. *Forensic science international*, 2012, 214(1-3), s. 96-104.

3. Seznam internetových zdrojů

1.KORONERSKÁ s.r.o. *Činnost koronera*. 1koronerska.cz [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://1koronerska.cz/koroner/o-nas/>.

ČT24. *Odložené policejní případy. Speciální tým dostal za mříže prvního vraha*. In: ČT24 [online]. Praha: Česká televize, 2023, 25. 9. 2014 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/odlozene-policejni-pripady-specialni-tym-dostal-za-mrize-prvniho-vraha-337886>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník [online]. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz>.

European Network of Forensic Science Institutes. *Best Practice Manuals and Forensic Guidelines*. enfsi.eu [online]. [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://enfsi.eu/about-enfsi/structure/working-groups/documents-page/documents/best-practice-manuals/>

Kriminalistický ústav získal nový elektronový mikroskop. *Protect.cz* [online]. Praha, 2022, 22.7. 2022 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.protect.cz/zprava.php?id=27401>

Ministerstvo vnitra České republiky. *Vyhodnocení Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2016 až 2020 a Akčního plánu prevence kriminality na léta 2016 až 2020 za rok 2018*. mvcr.cz [online]. [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwif3_KtjLyCAxWh_rsiHRCiCj4QFnoECBsQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsoubor%2Fvyhodnoceni-ap-sp-za-2018-pdf.aspx

POLICIE ČR. Co je organizovaný zločin. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-10-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/co-je-organizovany-zlocin.aspx>

POLICIE ČR. ENFSI. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/enfsi.aspx>

POLICIE ČR. Mantrailing – psí dovednost při vyhledávání osob. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-23]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/mantrailing-psi-dovednost-pri-vyhledavani-osob.aspx>

POLICIE ČR. Odbor obecné kriminality. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-12-03]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/uskp-ook-odbor-obecne-kriminality.aspx>.

POLICIE ČR. Statistiky vražd. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-vrazd.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2016. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistiky-kriminalita-statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2016.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2017. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2017.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2018. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2019. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2019.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2020. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2020.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2021. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2021.aspx>

POLICIE ČR. Statistické přehledy kriminality za rok 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2022.aspx>

POLICIE ČR. Přírodovědné zkoumání. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-06-06]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prirodovedne-zkoumani-892081.aspx>

POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2021. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2021.aspx>

POLICIE ČR. Vývoj registrované kriminality v roce 2022. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2023-03-07]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2022.aspx>

POLICIE ČR. Zkoumání vláken hraje důležitou roli při dokazování. *policie.cz* [online]. ©2023 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zkoumani-vlaken-hraje-dulezitou-rolu-pri-dokazovani.aspx>

4. Ostatní zdroje

ZEMANČÍKOVÁ, Lucie. *Metodika a taktika vyšetřování vražd v praxi* [přednáška]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 22. 11. 2022.

5. Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 285/2002 Sb., zákon o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Pokyn policejního prezidenta č. 100/2018, o kriminalistickotechnické činnosti

Sbírka výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství č. 1/2008 ze dne 5. 6. 2008. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-1-2008.pdf>

6. Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III.ÚS 623/2000

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 8. 2008, sp. zn. III. ÚS 1076/08

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 3. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1098/15

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 27.04.1972, sp. zn. 2 Tzf 1/72

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSFR ze dne 24. 1. 1991, sp. zn. 1 Tzf 5/90

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 793/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp. zn. 4 Tdo 1517/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 7. 2011, sp. zn. 6 Tdo 693/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 11 Tdo 161/2013

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2017, sp. zn. 4 Tdo 1316/2017

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1298/2020

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 10. 7. 2012, spis. zn. 7 To 51/2012

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5. 1. 2015, č. j. 6 To 102/2014-1344

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 6. 2015, č. j. 6 To 41/2015-1572

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2016, č. j. 6 To 16/2016-1813

Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín ze dne 25. 9. 2014, č. j. 69 T 6/2014-1252

Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín ze dne 18. 5. 2015, č. j. 69 T 6/2014-1488

Rozsudek Krajského soudu v Brně, pobočka Zlín ze dne 25. 11. 2015, č. j. 69 T 6/2014-1690

Metodika vyšetřování vražd se zaměřením na důkazní využití mikrostop

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá vyšetřováním vražd, jakožto jedné z nejzávažnějších forem kriminality. Po obecném vymezení metodiky vyšetřování se práce blíže zaměřuje na oblast mikroskopických materiálních stop (tzv. mikrostop) a jejich důkazní využití v trestním řízení včetně potencionálních úskalí s tím spojených.

Nejprve je stručně pojednáno o současné právní úpravě homicidií v trestním zákoníku. Navazuje část věnovaná statistickým údajům o počtu registrovaných vražd a jejich objasnenosti, které každoročně zpracovává Policie ČR, doplněná o krátký komentář. Samotná metodika vyšetřování vražd je zprvu představena rámcově, následně jsou popsány její vybrané komponenty. Pozornost je soustředěna na proces ohledání místa činu, ohledání mrtvoly a soudní pitvu, jelikož jde o zcela stěžejní počáteční úkony, díky kterým policejní orgán získává cenné informace. Zbylé části práce jsou zaměřeny na kriminalistická specifika mikrostop, jejich zajišťování a zkoumání, interpretaci a procesní využití s důrazem na některé limity. V závěru práce je rozpracován případ vraždy, na kterém jsou demonstrovány poznatky z předchozích částí práce, a to se zaměřením na problematiku interpretace mikrostop a jejich využití v procesu identifikace.

Práce vychází jak z oblasti trestního práva, tak kriminalistiky. Vymezuje téma nejen teoreticky, ale i prakticky, a to prostřednictvím případů z praxe.

Cílem diplomové práce je poskytnout ucelený vhled do procesu vyšetřování vražd a seznámit čtenáře se základními východisky a postupy orgánů činných v trestním řízení. Dále si diplomová práce klade za cíl vymezit kriminalistická specifika mikrostop, upozornit na některé perspektivní, ale na druhou stranu i problematické oblasti jejich zkoumání a interpretace a analyzovat možnosti jejich důkazního využití v trestním řízení.

Klíčová slova: vražda, metodika vyšetřování, mikrostopy

Methodology of murder investigation with the focus on the use of trace evidence

Abstract

The thesis deals with the investigation of murder as one of the most serious forms of crime. After a general definition of the investigative methodology, the text focuses on the issue of trace evidence and its use in criminal proceedings, including potential challenges associated with it.

Firstly, the current legal regulation of homicides in the Czech Criminal Code is briefly discussed. This is followed by a section devoted to statistics on the number of registered murders and the clearance rate, which are compiled annually by the Police of the Czech Republic, with a brief commentary. The methodology of murder investigation is initially introduced in general terms, followed by a description of its selected components. Attention is focused on the crime scene examination process, the examination of the corpse and the forensic autopsy, as these are crucial initial tasks through which police authority obtains valuable information. The remaining parts of the thesis focus on the forensic specifics of trace evidence, its collection and examination, interpretation, and procedural value, with emphasis on some of its limits. The thesis concludes with the elaboration of a murder case, demonstrating insights from previous sections, particularly focusing on the issues of interpretation of trace evidence and its use in the identification process.

The thesis draws from criminal law and criminalistics, defining the topic not only theoretically, but also practically, through real-life cases and examples.

The aim of the thesis is to provide a comprehensive insight into the process of murder investigation and to familiarize the reader with the starting points and procedures of the enforcement authorities. Furthermore, the thesis aims to define the forensic specifics of trace evidence, to highlight some promising but on the other hand problematic areas of its examination and interpretation, and to analyze the possibilities of its use as evidence in criminal proceedings.

Key words: murder, investigative methodology, trace evidence